

ΝΕΟΛΟΓΟΥ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ.

Τιμάται γρ. ἀργ. 2.

Τιμάται γρ. ἀργ. 2.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 5 Ἀπριλίου 1892.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.— Ἡ ἀνάστασις τοῦ Σωτήρος (κατὰ τὸν PÈRE DION).— Ἡρόδοτος ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας.— Παικίλα.— Ὑπνωτισμὸς καὶ ἀγρυπτεία.— Ἡ Λεγὼν τῆς Τιμῆς.— Τὰ θανάσια τοῦ χαοῖς.— Ἡ Μαρία (διήγημα πρωτότυπον).— Ἡ Δευτέρα Μήτηρ (διήγημα).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Καθ' ἣν ἡμέραν σύμπας ὁ χριστιανικὸς κόσμος τὴν μεγαλειτέραν τῶν ἑορτῶν αὐτοῦ ἑορτάζει καὶ μεγίστην ὁ Ἕλλην αἰσθάνεται χαρὰν ὅτι διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ προπαρεσκευάσθη τὸ μέγα ἔργον τῆς τοῦ ἀνθρώπου παλιγγενεσίας καὶ ἀνα τὸν κόσμον σύμπαντα τὰ ὑπερφῶ τοῦ χριστιανισμοῦ διεσαλπίσθησαν δόγματα, ὁ Ἕλλην, ὅστις οὐδέποτε νὰ ἐπιλησθῆ δύναται τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγκωμίου διὰ στόματος τοῦ ἀναστάντος, εἰπόντος ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν εἰς τὸ ἱερὸν ἀναβάντων Ἑλλήνων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ «ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῆ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», ὀλίγη βεβαίως ἀπονέμεται προσοχὴ εἰς τὰ ἐν τῇ πολιτικῇ σκηνῇ διαδραματιζόμενα· ἕνεκεν ὅμως τῆς σπουδαιότητος τῶν προπαρασκευαζομένων καὶ τῆς εἰς αὐτὰ ἀπονεμομένης προσοχῆς τοῦ τε διπλωματικοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου ἀνάγκη ν' ἀπασχοληθῆ ὀλίγον ἢ τῶν ἀναγνωστῶν διάνοια μεθ' ὅλον τὸ χαρμόσυνον τῆς ἡμέρας, τὸ ἐν δευτέρα ὅλως μοῖρα περιάγον τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ τύρβην. Καὶ ἀληθῶς ἡ θρυλουμένη ρωσογερμανικὴ προσέγγισις ἐν τῷ ἐμπορικῷ σταδίῳ δὲν φαίνεται ἄμοιρος σπουδαιότητος ἕνεκα τῶν προσδοκωμένων συνεπειῶν καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ σταδίῳ, τῶν δυναμένων νὰ ἐπιδράσωσι μεγάλως ἐπὶ τῆς ἐν γένει εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης τῆς Δύσεως, τῆς διαταραχθείσης ἕνεκα τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος καὶ προσκρουούσης νῦν κατὰ σοβαρωτέρων προσκομμάτων ἕνεκα τῆς δεινώσεως τῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν σχέσεων τῆς Ρωσίας, ἥτις οὐδέποτε νὰ λησμονήσῃ δύναται ὅτι μεγίστας τῇ γείτονι παρασχούσα ὑπηρεσίας καὶ διὰ μάννα ἐκθρέψασα τὴν μικρὰν Πρωσίαν κατὰ τὸν πρὸς τὴν Γαλλίαν πόλεμον ὄξος παρὰ τῆς εὐεργετηθείσης ἐποτίσθη καὶ ἐν τῷ βερολινεῖο συνε-

δρίῳ ἐδιδάσκετο ὅποια ἡ διεθνὴς τυγχάνει εὐγνωμοσύνη καὶ τίς ὁ καθ' ὃν ἀποδίδεται αὕτη τρόπος. Τὸ θρυλίμα τῆς ρωσογερμανικῆς προσεγγίσεως, λαμβάνον σάρκα καὶ ὅστ' ἐπιδρᾷ μεγάλως ἐπὶ τῆς κρατούσης νῦν διεθνοῦς πολιτικῆς καὶ ἐντεῦθεν ἡ ταραχὴ τῶν ἐν Βιέννῃ καὶ Πέστη κίκλων, φοβουμένων μὴ ἡ πραγμάτωσις τῆς εἰρημένης προσεγγίσεως ἐξασθενίσῃ τὸν τριπλοῦν σύνδεσμον, καὶ ἀγωνιζομένων νὰ μειώσωσι μὲν τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, νὰ θέσωσι δ' ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν ἐπαλήθευσιν τοῦ θρυλίματος εἴτε διὰ τοῦ δυσχυρισμοῦ ὅτι ἀνυπόστατα ἦσαν τὰ ἐν Βερολίῳ ἀνταλλαγέντα περὶ τελωνειακῶν δασμῶν σχέδια τοῦ κόμπος Σουβάλωφ καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου, εἴτε διὰ τῶν συνεπειῶν τῆς σφόδρα κατατρυχοῦσης τὸν κ. Γίερς ἀσθενείας, τὸν θερμότερον τοῦτον συνήγορον τῆς ρωσογερμανικῆς συμπνοίας, τὸν ἐκτεθέντα χάριν τῆς συμπνοίας ταύτης εἰς τὸ μῖσος καὶ τὰς ἀρὰς τοῦ πανσλαβιστικοῦ κόμματος καὶ εἰς δεινὴν περιελθόντα πάλιν πρὸς τὸν ἡγέτην τούτου, τὸν ἀποθανόντα Κάτκωφ. Οὐχ ἦπτον τὰ ἐπιχειρήματα τῶν πολεμίων τῆς γερμανορωσικῆς προσεγγίσεως ἐξασθενήσουσι διὰ τῆς ἀναγραφῆς σπουδαίων ἐκ Βερολίνου εἰδήσεων, καθ' ἃς τὸ τελωνειακὸν ζήτημα εὔρηται ἐν εὐαρέστῳ σημείῳ καὶ συντελεῖ ἀρκούντως εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ διακαεστέρου τῶν ἐν Βερολίῳ πόθου, τῆς συνεντεύξεως δηλονότι Ἀλεξάνδρου καὶ Γουλιέλμου. Ἐνθεν μὲν λέγεται ὅτι ὁ γερμανὸς μονάρχης μεταβαίνει εἰς Δάντσικ διευκολύνει λίαν τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ ἀνταπόδοσιν τῆς πρὸς τὸν τσάρον ἐπισκέψεως, ἔνθεν δὲ βεβαιούται ὅτι οὗτος μεταβαίνει εἰς Γερμανίαν ὅπως παραστῆ εἰς τοὺς χρυσοῦς γάμους τοῦ Μ. δουκὸς τῆς Σάξ Βεϊμάρης Εἰζενάχ, Καρόλου Ἀλεξάνδρου Αὐγούστου, υἱοῦ τῆς Μ. δουκίσσης τῆς Ρωσίας Μαρίας Παυλόβιας, ἀδελφῆς τοῦ πάππου τῆς Α. Μ., τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, καὶ ὅτι οὕτως εὐρίσκειται εὐθετὸς ὥρα ὅπως ἀντεπισκεφθῆ τὸν γερμανὸν μονάρχην. Ἀμφότερα ταῦτα ἀρκούντως κρατύνουσι τὴν ἰδέαν ὅτι ἐν ταῖς διαδιδόμεναις περὶ ρωσογερμανικῆς προσεγγίσεως φήμαις ὑπάρχει ἀλήθειά τις καὶ ὅτι ἡ διάγνωσις τῆς ἀκριβοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως ταρασσει τὰ κύκλα τῶν πολεμίων τῆς ρωσογερμανικῆς προσεγγίσεως· ἄλλως δὲ καὶ αὕτη ἡ ἐν Γερμανίᾳ κατάστασις εἴτε ἐσωτερικῆ, εἴτε ἐξωτερικῆ, ἐπιβάλλει τὴν φιλικὴν πρὸς τὴν Ρωσίαν πολιτείαν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην ἀγαθῶν σχέσεων, διότι ἡ Γερμανία συνδεομένη διὰ τῶν ἀρχαίων πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ

Βορρά δύναμιν σχέσεων, οὐ μόνον ἀπαλλάσσεται τοῦ κινδύνου συγκρούσεως πρὸς τὸν γαλλορωσικὸν συνασπισμὸν, τὸν ἐξαναγκάζοντα τὴν ἐν Βερολίῳ στρατιωτικὴν ἀρχὴν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μεριμνᾷ περὶ νέων ὄχυρωματικῶν ἔργων ἐν ταῖς προσηρημέναις ἐπαρχίαις, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐκπονῇ σχέδια διεθνούς θητείας ἐπὶ σκοπῶ παραουσίας πλειόνων ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς σημαίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ μείζονος προσοχῆς δύναται νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν διαρρυθμίσιν τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων, τῶν προσλαβόντων μεγάλην σοβαρότητα ἐκ τε τοῦ διχασμοῦ τῶν καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ἕνεκα τοῦ ζητήματος τοῦ περὶ σχολῶν νομοσχεδίου καὶ ἐκ τῆς ἐκτραχίνσεως τῆς διαγωγῆς τῶν κοινωνιστῶν καὶ λοιπῶν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως· ἀλλὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα ἐπισπῶνται καὶ αὐθις τὴν προσοχὴν τῶν κυβερνήσεων, ἀναγκαζομένων πρὸς τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι νὰ συσκέπτονται ὅποια τὰ ληπτέα μέτρα πρὸς πρόληψιν τοῦ κινδύνου, ὃν ἀπειλεῖ ἡ ἐκτραχίνσις τῆς πολιτείας τῶν πολεμίων τῆς κρατούσης ἐσωτερικῆς τάξεως ἐν τοῖς διαφόροις κράτεσι τῆς Δύσεως. Γαλλία, Ἰσπανία, Ἰταλία, Γερμανία, Ἀγγλία διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν εἰρημμένων πολεμίων, οἵτινες πρὸ οὐδενὸς ἀποδυσπετοῦσι μέσου πρὸς πραγμάτων τῶν κακοβούλων αὐτῶν σχεδίων καὶ ἀνατροπῆν οὕτω τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας αὐτῶν καθεστῶτος ἐπ' ἰδίᾳ μὲν ὠφελείᾳ ἐπὶ βλάβῃ δὲ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Ἄλλ' ὁ δεινότερον φέρων χαρακτηριστὴρα ὄργανισμὸς τῶν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως εἶναι ὁ τῶν ἐν τῇ Ἰθνηρικῇ χερσονήσῳ, ὅπου τὰ δημοσιευόμενα προγράμματα καὶ αἱ προκηρῦξεις παρρηφερῆ τυγχάνουσι πρὸς τὰ προηγηθέντα πάσης σχεδὸν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ στρατιωτικῆς στάσεως καὶ ἐπομένως προκαλοῦσι φόβους μὴ σοβαρότερα τῶν ἐπελθόντων διαδραματισθῶσι γεγονότα. Πράγματι ἐν ἐνὶ τῶν προγραμμάτων τούτων ἐκτίθεται τὸ σύμβολον οὕτως εἰπεῖν τῶν δεινῶν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ τάξεως, τῶν μὴ ἀποδυσπετοῦντων καὶ πρὸ τοῦ ἐντεινεῖν τὰ βέλη καὶ κατ' αὐτῶν ἐτι τῶν ἱερῶν καθιδρυμάτων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὸ σύμβολον τούτων οὐδεὶς πρὸς τὴν ἀνθυπραξίαν καὶ τὸ ζῆν ὑπάρχει σεβασμὸς καὶ μακάριος τυγχάνει ὁ τὴν ζῶν αὐτοῦ ἐν οὐδενὶ τιθέμενος· ὡς μόνον πατὴρ θεωρεῖται ἡ κοινωνικὴ ἀνατροπή, ὁ δὲ μόνος ἐχθρὸς καὶ πολέμιος εἶναι τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἀρχουσα τάξις· ἡ μόνον δικαιοσύνη ἀπορρέει ἐκ τῶν γνωμοδοτήσεων τῶν ἀρμοδίων ἐπιτροπῶν τῶν πολεμίων τούτων τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως καὶ πάντες οἱ συνάδελφοι τοσοῦτον ἀλληλένδεται πρὸς ἀλλήλους τυγχάνουσιν, ὥστε καὶ τὴν ζῶν αὐτῶν ἀμοιβαίως νὰ θυσιάσωσι πρόθυμοι εἶναι.

Οἱ τὸ σύμβολον τοῦτο πιστῶς τηροῦντες καὶ σεβόμενοι ὑποχρεοῦνται νὰ κύπτωσιν εἰς τὰς διαβιβαζόμενας ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων διακελεύσεις καὶ νὰ ἐκτελῶσι κατὰ γράμμα αὐτὰς καὶ ἐπὶ κινδύνῳ ἐτι τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις ἡ κατατρόγυσα τὴν καρδίαν φηγάδαινα μικρὸν ὑπολείπεται τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῶν λαμβανόμενων μέτρων πρὸς πρόληψιν τῶν ἀπειλουμένων κινδύνων. Καὶ ἡ μὲν Γερμανία συντόνους διαβιβάζει διαταγὰς ὅπως ἐνισχυθῇ ἡ κατὰ τόπους ἀστυνομία πρὸς τελεσφοροτέραν ἐπιτήρησιν τῶν ὁπαδῶν τοῦ δεινοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, ὃν θῆμα ἔπεσε καὶ ὁ μεγαλοκτνηματίας καὶ κυβερνητικὸς ἄμα ὑπάλληλος Πολίνσκης ἐν Πόζεν, ἡ δ' Ἰταλία ἐντέλλεται τοῖς δημάρχοις μηδενὸς νὰ παραμελήσωσι μέσου προφυλακτικοῦ ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς 1 μαΐου, μηδὲ

νὰ παρίδωσι τὰ τεκταινόμενα σχέδια τῶν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως καὶ τῶν δεινῶν ἐχθρῶν τοῦ κεφαλαίου. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ τὰ πράγματα ὡς καὶ τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν ὑπολείπονται· τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ τὴν σοβαρότητα καὶ διὰ τοῦτο ἔκτακτος παρατηρεῖται κίνησις τὸ μὲν πρὸς πρόληψιν τῶν διεξαγομένων νῦν ἐνεργοκωμμένων, ἅπερ σοβαρότερα τῶν πέρουσι γενομένων προμηνύονται, ὡς τοῦλάχιστον εἰκάζεται ἐν τῶν διαμειβομένων σκέψεων τῶν κυβερνήσεων πρὸς κοινὴν καταπολέμωσιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.

Τοιαύτη ἡ τῶν κατὰ τὴν λήξασαν ἐβδομάδα γεγονότων ἀποψις ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὑπὸ τὴν ἐποψίν δὲ τῶν κατὰ χώρας διαδραματισθέντων σπουδαιότερα τυγχάνουσι τὰ ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ὑπουργικὴ κρίσις ἕνεκεν οἰκονομικῶν ζητημάτων τὸ ὑπουργεῖον Ρουδίνι διαφωνήσαν ἐν οἰκονομικοῖς ζητήμασιν, ὑπέστη τὴν τύχην τοῦ ὑπὸ τὸν κ. Κρίσπην καὶ ἠναγκάσθη οὕτω νὰ παραιτηθῇ μετὰ ὑπηρεσίαν τεσσάρων καὶ δέκα μινῶν, ἀμφίβολον δὲ ὅτι ὁ μαρκήσιος, εἰς ὃν ἀνετέθη καὶ αὐθις ὁ ἀνασηματισμὸς τῆς κυβερνήσεως, δινηθήσεται νὰ διεξαγάγῃ εἰς πέρας τὸ ἀνατεθὲν ἔργον, ὅπερ καὶ δυσχερὲς τυγχάνει καὶ πολλὰς συνεπάγεται τὰς ἀνίας ἕνεκα τῆς μαστιζούσης τὸ ἰταλικὸν βασίλειον καχεξίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ παραπλήσιον σχεδὸν προμηνύεται, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῆς τελευταίας περὶ τῶν τῆς Δαχομαίης πιστώσεων συζητήσεως, καθ' ἣν ἡ κυβερνητικὴ πλειοψηφία τοσοῦτο μικρὰ ἐτύγχανεν ὥστε ἰσοδυναμει μᾶλλον πρὸς ἀποδοκίμασιν τοῦ κυβερνητικοῦ σχεδίου καὶ πρὸς ἀρνητικὴν ἐπομένως ψήφον. Ταῦτο χρόνως τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ἀνησυχεῖ σφόδρα τὸ τῶν κληρικῶν κίνημα, τὸ ἐξαναγκάζον τὴν κυβέρνησιν αὐστηρὰ νὰ λάβῃ μέτρα καὶ διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς νὰ διεξάγῃ ἀρχῆς. Τοὺς ἐν Αὐστρουγγαρία ἀνησυχεῖ ἰδίᾳ ἡ γερμανοσεχικὴ διαφωνία, ἡ ἐκτραχυνομένη συνεπείᾳ τῆς ἐπ' ἀόριστον ἀναβολῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἐξέτασις τοῦ πρὸ διετίας συνομολογηθέντος συμβιβασμοῦ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Αὐστρίας, τοῦ κόμητος Τάαφφε, τοῦ δυσμενῶς μὲν πρὸς τοὺς Γερμανοὺς τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Χοχεντσόλερν ἔχοντος, ἀλλὰ θερυῶς ὑπεραμνομένου τῶν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτοῦ ὁμοφύλων καὶ ἀγωνιζομένου νὰ υπερασπίσῃ τὰ συμφέροντα τοῦ γερμανικοῦ στοιχείου ἐπὶ βλάβῃ τῆς τῶν λοιπῶν ἐθνοτήτων τῆς δυναδικῆς μοναρχίας. Ὡσαύτως καὶ οἱ Κροάται, σφόδρα δυσπρεσπιμένοι κατὰ τῶν Οὐγγρῶν φαίνονται καὶ ἀγωνίζονται νὰ μνηθῶσι τοὺς Βοημοὺς ἐν τῇ ὑπερασπίσει τῶν συμφερόντων τῆς ἰδίας ἐθνότητος. Οὕτω Τάαφφε καὶ Τσάπαρης, οἱ δύο οὗτοι πρωθυπουργοὶ τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας, εὐρηνται πρὸ ἀδιεξόδου, ἅτε ἀγνοοῦντες ὅποιον τὸ πρακτέον πρὸς πρόληψιν τῆς περαιτέρω ρήξεως τῶν ἀντιμαχομένων στοιχείων καὶ τίνες αἱ θεσπιστέαι τροποποιήσεις ἐν τοῖς συμβολαίοις, ἐφ' ὧν ἐδράζεται τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα τῆς μοναρχίας.

Ἐν Ἑλλάδι τέλος οἱ πάντες προπαρασκευάζονται ἐπὶ ταῖς γενικαῖς ἐκλογαῖς, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα θὰ δικαιώσῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν πολιτείαν τοῦ λαοφιλοῦς βασιλέως.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΚΡΙΣΠΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ Κ. ΚΟΧΕΝΤΣΟΛΕΡΝ
 ἘΝ Τῇ ΠΡΩΤῇ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ ΤΗΣ 1 ΜΑΪΟΥ 1871

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠÈΡΕ DIDON.

Ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, διὰ τοῦ θανάτου εἰσερχομένων εἰς κόσμον ἀόρατον, ἡμῖν δὲ κεκλεισμένον, διακόπτεται πρὸ τοῦ τάφου· οὐκέτι φαίνονται, οὐκέτι ἀκούονται· ἐξ αὐτῶν μετὰ τῆς ἀναμνήσεως αὐτῶν μόνον οἱ μαθηταὶ αὐτῶν, τὰ δόγματα, αἱ διδασκαλῖαι, τὰ ἔργα καὶ ἡ μυστηριώδης τοῦ ἀθανάτου αὐτῶν πνεύματος ἐνέργεια ὑπολείπεται. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ εἶναι διάφορος τῆς ἡμετέρας, καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ δὲν ὁμοιάζει τῷ ἡμετέρῳ θανάτῳ.

Τὸ σάββατον ἦν περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Αἱ ἅγαι γυναῖκες, αἱ πισταὶ τῷ Ἰησοῦ διάκονοι, θρηνοῦσαι τὸν Κύριον ἐσπαργαλωμένον, περὶ τούτου μόνον ἐβουλεύοντο, πῶς νὰ τιμῶσιν αὐτὸν ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ Ἰακώβου καὶ ἡ Σαλώμη ἐπανήλθον εἰς τὸν Γολγοθᾶν, ἵνα ἴδωσι τὸν τάφον.

Τῇ ἐπαύριον, κατὰ τὴν πρώτην πρὸ τῆς ἡοῦς ὥραν, ἀπέλιπον τὴν Βηθανίαν ὀδεύουσαι πρὸς τὸν Γολγοθᾶν καὶ φέρουσαι τὰ ἀπὸ τῆς προτεραίας παρεσκευασμένα ἀρώματα· ἔλεγον δὲ καθ' ὁδὸν πρὸς ἀλλήλας: Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον;

Οὐδεμία αὐτῶν ὑπόπτευε τὸ ἔκτακτον γεγονός, ὅπερ εἶχε τελεσθῆναι, καθ' ἣν στιγμὴν αὐταὶ ἐξήρχοντο τῆς Βηθανίας.

Αἴθνης ἡ γῆ εἶχε σεισθῆναι. Θεῖα δύναμις, ἄγγελος Κυρίου, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, εἶχε κατέλθει τοῦ οὐρανοῦ καὶ, ἀποκυλίσας τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στομίου, ἐκάθητο ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν ὡς ἡ ἀστραπή, τὰ ἱμάτια δὲ αὐτοῦ λευκὰ ὡς ἡ χιών. Οἱ φύλακες, ὑπὸ φρίκης πρὸς τὴν θέαν αὐτοῦ καταληθθέντες, εἶχον καταπέσει ὡς νεκροί, συνελθόντες δὲ ἀπὸ τῆς καταπληξέως αὐτῶν, εἶχον τραπῆ εἰς φυγὴν.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνατελεῖν, ὅτε αἱ γυναῖκες ἀφίκοντο εἰς τὸν Γολγοθᾶν καὶ, ἀνενίδασαι πρὸς τὸν τάφον, εἶδον αὐτὸν ἀνοικτὸν· ὁ πελώριος λίθος ἦν ἀποκεκυλισμένος. Τοῦτο ἰδοῦσα Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ὑπόπτευσεν ἀρπαγὴν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου αὐτῆς, βεβήλωσιν τινὰ· ἐνθ' ὅτε αἱ συνοδοὶ αὐτῆς εἰσῆρχοντο εἰς τὰ ἔνδον τοῦ τάφου, ἔνθα πράγματι οὐδὲν εὔρον, αὐτὴ μετέβη πρὸς τῷ Σίμωνι Πέτρῳ καὶ τῷ ἐπιστηθίῳ τοῦ Ἰησοῦ μαθητῇ Ἰωάννῃ.

— Ἦρπασαν τὸν Κύριόν μου, λέγει αὐτοῖς θεθορυθημένη, ἀγνοοῦμεν δὲ ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Παραοργιστὴν ἐξελθόντες ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης προσῆλθον εἰς τὸν τάφον. Δὲν ἐβάδιζον· ἔτρεχον κατὰ τὴν ἐκφρασὴν τοῦ ἑτέρου τούτου, τοῦ Ἰωάννου, αὐτοῦ τούτου διηγουμένου τὸ ἐν λόγῳ γεγονός. Οὗτος ἀφίκετο πρώτος, κύψας δὲ εἰς τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου, εἶδε κατακείμενα τὰ ἐντάφια, ἀλλὰ δὲν εἰσῆλθεν. Ὁ ἀκολουθῶν αὐτῷ Πέτρος εἰσῆλθε τολμηρῶς, πράγματι δὲ εἶδε τὰ ἐντάφια κείμενα κατὰ γῆς, τὸ περιβάλλον δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰησοῦ δουδάριον κεχωρισμένον τῆς συνδῶνος καὶ κατὰ μέρος ἐπτυγμένον. Ὁ Ἰωάννης εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Πέτρου εἰς τὸν τάφον, εἶδε καὶ ἐπίστευσε, ὡς εἶχεν εἰπεῖ αὐτῷ ἡ Μαγδαληνὴ, ὅτι ὁ Κύριος ἦν ἀνηρηγμένος.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ἀναλήψεως δὲν ἐπῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῶν· ἀγνοοῦσιν αὐτὴν ἔτι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, καὶ ὅτε δ' ἔτι ἤκουον πολλὰς τοῦ Κυρίου προαγγέλλοντος αὐτὴν διὰ σαφῶν ἐκφράσεων, δὲν ἀντελαμβάνοντο αὐτῆς ἐπαρκῶς. Ἐβλεπον αὐτὴν ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν προλήψεων, πιθανῶς δὲ συνέχεον αὐτὴν πρὸς τὴν βίβλιν καὶ μεγαλοπρεπεῖαν ἀνάρρησιν τοῦ Μεσίου εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Τούτου ἕνεκα μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου ἀπῆλθον οἰκαδε τεθλιμμένοι καὶ ἐν ἀπογοιτεύσει.

Αἱ γυναῖκες, ὑπὸ βαρῦ πένθος καὶ ἄκρως τεθλιμμεναί, περιεπάτουσαν ἐν τῷ κήρῳ. Ἡ Μαρία, ὀρθία πρὸ τοῦ στομίου τοῦ νεκρικοῦ σπηλαίου, ἔκλαιεν ὅτε δ' ἔκυψεν, ἵνα ἴδῃ τὸν τόπον τουλάχιστον, ἔνθα εἶχον θέσει τὸν Ἰησοῦν, εἶδε δύο ἀγγέλους ὑπὸ

σχῆμα ἀνθρώπων λευκὰ ἱμάτια περιβεβλημένους τὸν μὲν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὸν δὲ ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς ἐπιταφίου κλίνης.— «Γύναι, λέγουσιν αὐτῇ· ἵνα τί κλαίεις; — Ἦρπασαν τὸν Κύριόν μου, ἀπεκρίθη αὐτῇ, καὶ ἀγνοῶ ποῦ ἔθηκαν αὐτόν».

Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἐστράφη ζητοῦσα αὐτὸν διὰ τῶν δακρυβρέκτων ὀφθαλμῶν αὐτῆς.

Τότε εἶδε τὸν Ἰησοῦν ἰστάμενον, ἀλλὰ δὲν ἀνεγνώρισε αὐτόν.

— Γύναι, λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, διατί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς; Ἡ Μαρία, ὡς τὸν κηπουρὸν ὑπολαβοῦσα αὐτόν, εἶπε· — Κύριε, ἂν σὺ ἀπεκόμισας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκες καὶ θὰ παραλάβω αὐτόν.

Ὁ Ἰησοῦς ἐκάλεσεν αὐτὴν ὀνομαστί: «Μαρία». Ἐκ τοῦ ἤχου τούτου τῆς φωνῆς, ἐκ τῆς κλίσεως ταύτης, ἦν τοσάκις εἶχεν ἀκούσει, ἀνεγνώρισε τὸν Κύριον αὐτῆς.— «Ὁ Κύριός μου! ἀπεκρίθη, ριπτομένη πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅπως ἀσπασθῆν αὐτούς, ὡς ἔπραττεν, ὅτε ἔζη. — Μὴ μου ἄπτου, λέγει ὁ Ἰησοῦς, διότι οὕτω ἀνῆλθον πρὸς τὸν Πατέρα μου· ἀλλ' ὕπαγε πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπέ αὐτοῖς: Ἀνέρχομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, πρὸς τὸν Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν».

Οἱ μυστηριώδεις οὗτοι λόγοι ἐγγώρισαν τῇ Μαγδαληνῇ ὅτι οὕτω ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἀπολαύσεως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου αὐτῆς καὶ τῆς μεταμορφωθείσης ἐνανθρωπίσεως αὐτοῦ. Ἀνεφαίνετο ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης μόνον ὅπως ἀπέλθῃ αὐτῆς. Οὕτω ἀφίκετο εἰς τὸν τόπον τῆς ἀθανασίας, ἀνέρχεται δὲ πρὸς τὸν Πατέρα αὐτοῦ, ἐν τῇ ἐνδόξῳ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Αὐτόθι ἐκτελεσθήσεται ἡ τελεία καὶ ἀτελείττος μετ' αὐτοῦ κοινωνία, ἐν εὐφροσύνῃ δὲ, ἢ οὐδὲν γήινον θὰ ταράξῃ.

Ἐν τούτοις ἐμπιστεύει τῇ προσφιλεστάτῃ τῶν διακόνων αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον, δι' οὗ ὑπισχνεῖται τὴν ἄβραστον κοινωνίαν, εἰς ἣν ὁ Ἰησοῦς καλεῖ ἐν οὐρανοῖς τοὺς πιστοὺς, τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, ὡς ὀνομάζει αὐτούς. Οὐδὲ ὑπῆρχεν ἄλλος ἀξιώτερος τῆς Μαγδαληνῆς, ὅπως γέννηται ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ Ἰησοῦ.

Οὗτω γυνὴ πρώτη βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἀναστάντα, ἀκούει τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ἐννοεῖ διατί ὁ τάφος εἶναι κενός. Τὸ σῶμα τοῦ ταφέντος οὐδαμῶς εἶχε κλαπῆναι. Ἡ πανίσχυρος δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἐνασκηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀοράτων ὄντων, ἄτινα εἶναι οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ, ἔδειξε τὴν γῆν, κατεκύλισε τὸν κλείοντα τὸν τάφον λίθον, ὁ ἐσταυρωμένος δὲ ἀνέστη ζῶν, τροπαιοῦχος καὶ ἐνδοξος.

Ἀνεζωογόνησε τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅπερ ἔδει νὰ μὴ ὑποστῆ τὴν ἀποσύνησιν τοῦ τάφου. Τοῦ λοιποῦ εἶναι ἐν τῇ ζωῇ, οὐδὲ δύναται ν' ἀποθάνῃ.

Τὸ σῶμα αὐτοῦ—αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ εἶχε παραδοθῆναι εἰς τὸ πάθος καὶ εἰς πάντα τὰ μαρτύρια τῆς σταυρώσεως—ἀπληλλάγη ἔσσει τοῦ νόμου τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς φθορᾶς. Δὲν δύναται οὔτε ν' ἀλλοιωθῆναι, οὔτε νὰ πάσχη. Προσκητάται πνευματικότητά τινα. Ἡ ὕλη μετὰ τῆς παχύτητος καὶ τοῦ σκιοῦ αὐτῆς οὐκέτι περιβάλλει αὐτό· ἔχει τὴν λεπτότητα, ἥτις εἰσδύει εἰς τὴν ὕλην. Ἡ βαρύτερις οὐκέτι παρασύρει αὐτό, τὸ διάστημα οὐκέτι περιορίζει αὐτό· εἶναι ταχὺ καὶ ἐλαφρόν, ὡς ἡ κινεῖσα αὐτὸ θέλησις, ἥς εἶναι τὸ τέλειον ὄργανον. Εἶναι κατ' ἀρέσκειαν αὐτοῦ ἄπτον καὶ ὀρατόν· ἀναφαίνεται καὶ ἐξαφανίζεται κατὰ βούλησιν. Ὡς ἡ ψυχὴ προσλαμβάνει τὸν τύπον τῶν ἰδεῶν αὐτῆς, τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ περιβάλλεται τὴν πρόσφορον αὐτῷ μορφήν ἀνευ βλάβης τῆς φύσεως καὶ τῆς ταυτότητος αὐτοῦ. Ἐτήρησεν ἐν τούτοις τὰς τῶν πληγῶν οὐλὰς· ἔσονται τὸ ἐνδοξον καὶ ἀνεξάλειπτον τεκμήριον τῶν ἐπὶ γῆς ἀγῶνων αὐτοῦ, μέχρις αὐτῆς δὲ τῆς οὐρανιας βασιλείας αὐτοῦ θὰ διακηρύττωσι τὴν κατὰ τῆς ἁμαρτίας νίκην αὐτοῦ καὶ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην.

Βλέποντες αὐτὸν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, καθ' ἃς νυδόκησε νὰ ἐμφανισθῆναι, οἱ εὐτυχήσαντες ν' ἀξιώθωσι τοῦ θεοῦ τούτου ὁράματος, διδάσκονται τίς ὁ ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου προορισμός. Βλέποντες, ψηλαφῶσιν, ἀκούουσι τὸν ἀόρατον κόσμον. Πᾶσα ἡ δόξα τοῦ Ἰησοῦ, κυρίου τοῦ θανάτου, ἀναστάντος εἰς τελείαν καὶ ἀθάνατον ζωὴν, ἔσται ὁ κλῆρος τῶν αὐτῷ πιστευσόντων. Ἔσται ἐφεξῆς ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ καθαρὰ τις καὶ ἄπειρος ἐλπίς. Θὰ μάθωσιν ὅτι ἡ ἁμαρτία ἠττήθη, ὅτι δὲ μετ' αὐτῆς καὶ ὁ θάνατος κατεπατήθη. Θὰ διδαχθῶσι τὰ τελευταῖα μυστήρια τῆς μεσσησιακῆς ἐκείνης βασιλείας, πραγματοποιμένης τέλος παρὰ τῷ Κυρίῳ αὐτῶν. Ὡς ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ πληροῦντα αὐτὸν πνεύματα διετέλουν ἐν

συγκινῆσαι καὶ δραστηριοῦντι περὶ τὸ λίκνον τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν ἐνεργείᾳ εἰρὶσκονται περὶ τὸν τάφον αὐτοῦ. Ἡ πρὸς τὸν ἀναστάντα Χριστὸν πίστις ἔσται ὁ μέγας μοχλός, ὃς θὰ ἐξεργείῃ τὸν κόσμον· πρὸς ρίζωσιν αὐτῆς παρὰ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐνεργεῖ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀπογοῦτευσίς, ἡ ἀθυμία, ἡ ὀδύνη, ἡ ἀβεβαιότης εἶχον καταλάβει καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους. Ἡ Πρόνοια παραδίδωσιν αὐτοὺς τῇ ἀδυναμίᾳ αὐτῶν, ἵνα δείξῃ αὐτοῖς ὅτι οὐδὲν εἶδιν, ἂν μὴ ἡ προσωπικῆ, ἡ ἄμεσος ἐπέμβασις τοῦ παντοδυνάμου Ἰησοῦ ἀνεγείρῃ αὐτούς. Κατ' ἀρχάς δὲν ἐνεφανίσθη αὐτοῖς ὁ Ἀναστάς, ἀλλὰ ταῖς πίσταῖς διακόνει αὐτοῦ. Κατὰ πρῶτον παραμυθεῖ ἐκείνας, ὧν ἡ ὀδύνη εἶναι ὀξυτέρα, καὶ πέμπει αὐτὰς κομιστρίαν τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς πίστεως τοῖς τεταραγμένοις μαθηταῖς αὐτοῦ.

Τῆς Μαγδαλνῆς μεταβινοῦσιν ὅπως εἰδοποιήσῃ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, γυναῖκες τινες, ἐλθοῦσαι πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου, αἵτινες δὲ εἶχον καταπληγὴν πρὸ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ σώματος, πλησιάζουσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον αἰφνης ἐνώπιον αὐτῶν δύο ἀγγέλους ὑπὸ μορφήν ἀνθρώπου λαμπρὰ ἱμάτια περιβεβλημένους. Ὑπὸ φητικῆς κατελίθησαν· ἐπειδὴ δ' ἔκλυτον πρὸς τὴν γῆν τοὺς τεθαμβημένους ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, —Διατί, λέγουσιν αὐταῖς, ζητεῖτε τὸν Ζῶντα μεταξὺ τῶν νεκρῶν; Δὲν εἶναι ἐδῶ, ἀλλ' ἠγέρθη. Ἀναμνήσθητε ὅτι ὑμῖν εἶπεν, ὅτε ἦσθε ἐτι ἐν Γαλιλαίᾳ· πρέπει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ παραδοθῆ εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν, νὰ σταυρωθῆ καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆθῆ.

Τότε ἀνεμνήσθησαν τῶν λόγων αὐτοῦ. —Δράμετε, προσέθηκαν οἱ ἄγγελοι, ἀγγέλουσαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Προπορεύεται ὑμῶν εἰς Γαλιλαίαν, αὐτόθι δέ, ὡς εἶπεν ὑμῖν, θὰ ἴδῃτε αὐτόν».

Καὶ ἐξῆλθον τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου, ὅπως μεταδώσωσι τοὺς λόγους τούτους τοῖς μαθηταῖς. Ὑπὸ χαρᾶς μετὰ φόβου ἀναμμιγμένης καταλήθησαν, οὐδὲν ἐτόλμησαν νὰ εἰπωσιν.

Αἰφνης ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίζεται πρὸ αὐτῶν. —«Εἰρήνη ὑμῖν» λέγει αὐτοῖς.

Ἰδοῦσαι τοῦτον ἔκλυαν πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἠσπάζθησαν αὐτούς. —«Μὴ φοβῆσθε, προσέθετο ὁ Κύριος· ὑπάγετε καὶ εἶπατε τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ ἀδελφοῖς μου· ἐκεῖ θὰ με ἴδωσιν».

Ἡ διήγησις τῆς Μαγδαλνῆς καὶ τῶν συντρόφων αὐτῆς δὲν ἐπιστεῦθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν, οἵτινες μανίαν ὑπέλαβον αὐτῆν, καθ' ἃ λέγει εἰς τῶν Εὐαγγελιστῶν.

Ὁ Πέτρος ἐν τούτοις ἐγεροῖς ἔδραμε τὸ δεύτερον εἰς Γολγοθᾶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν τάφον, ἔκλυεν ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης, εἶδεν ἐτι κατακειμένα τὰ ἐντάφια, ἀλλ' οὐδὲν πλέον. Ἠλπίζεν ἴδωσιν νὰ ἴδῃ τὸν Κύριον αὐτοῦ, ἀπῆλθε δὲ ἀπορῶν καθ' ἑαυτὸν περὶ τοῦ πράγματος.

Τὸ γεγονός, ὅπερ κρατεῖ πάσης τῆς ἐβδομάδος, τῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ, εἶναι ἡ ὀδύνη καὶ ἡ ἀθυμία τῶν μαθητῶν, αὐτῶν τούτων τῶν καλουμένων Ἐνδεκα, οἵτινες δὲ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς παραμείναντες ἐν τῇ οικιότητι τοῦ Κυρίου, εἶχον ἐντόμως διαμαρτυρηθῆ ὑπὲρ τῆς πιστότητος αὐτῶν.

Ἡ πρὸ τῆς καταδίκης καὶ τοῦ μαρτυρίου διωπῆ ἐκείνῃ τοῦ Ἰησοῦ κατέβαλλεν αὐτούς. Προσεδόκων λαμπρὰν τινα ἐκδήλωσιν τῆς θείας δυνάμεως καὶ δόξης πρὸς κεραύνωσιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ κυρίου αὐτῶν καὶ ἐγκαινισμόν τῆς μεσιακῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ἐν τούτοις οὐδὲν, οὐδὲν ἕτερον ἢ κενὸς τάφος, διηγήσεις γυναικῶν, ἰσχυριζομένων ὅτι εἶδον ἀγγέλους ἐπὶ τοῦ τάφου, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἰησοῦν. Αὐτοὶ μόνον τὸν τάφον εἶδον ἀνεφωγμένον, τὰ σπάργανα, δι' ὧν τὸ σῶμα ἦν περιτετυλιγμένον, κατακειμένα καὶ τὸ σφιδάριον ἐπιτυγμένον περαιτέρω. Ὁ Πέτρος δις ἐλθὼν ἐβεβαιώθη περὶ τούτου· τὸ πρῶτον μετὰ τοῦ Ἰωάννου, ὅτε Μαρία ἡ Μαγδαλνῆ ἠγγεῖλεν αὐτῷ τὴν ἀνοίξιν τοῦ τάφου, τὸ δεύτερον δὲ μόνος, ὅτε ἡ Μαγδαλνῆ ἐλθοῦσα διηγήθη αὐτῷ περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἀγγέλων καὶ τοῦ Ἰησοῦ.

Πρὸς διασκέδασιν τῆς δυσπιστίας τῶν Ἐνδεκα καὶ ἀναθήρησιν αὐτῶν ἀνάγκη νὰ πεισθῶσι περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἵνα πεισθῶσι δὲ περὶ ταύτης, ἀναγκαῖα ἀποβαίνει αὐτῇ ἡ τοῦ ἀναστάντος Κυρίου αὐτῶν ἐπέμβασις, πολλακῶς ἐμφανιζομένου αὐτοῖς ἐν τῇ πραγματικότητι τοῦ σώματος καὶ τῆς ἐνδόξου ζωῆς αὐτοῦ. Μόνον πρὸ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ θὰ ὑπο-

χωρισθῶσι. Ἡ ἀνάστασις δὲν θ' ἀποβαίῃ αὐτοῖς πλέον ἀντικείμενον πίστεως, ἀλλὰ γεγονός πρόδηλον· θὰ ἴδωσιν τὸν Ἰησοῦν, θὰ ἄψωνται αὐτοῦ, θ' ἀκούσωσιν αὐτόν. Τοῦ λοιποῦ θὰ γινώσκωσιν ὅτι ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ δὲν παρεδόθη τῇ φθορᾷ τοῦ θανάτου, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέσπασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὅτι πορεύεται, ὅπως εἰσῆλθῃ εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἐγκαινίσῃ τὴν μεσιακὴν βασιλείαν.

Τὰ φοβερά γεγονότα τῆς πρωίας, ἅτινα εἶχον σημεῖώσει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σταυρωθέντος, ἐγνώσθησαν παραχρῆμα ἐν τῇ πόλει. Τινὲς τῶν φρουρῶν ἔδραμον, ὅπως ἀνακινώσωσι τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ Σανχεδρίν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἔκτακτος δὲ συνεκροτήθη συνεδρία. Οἱ Σαδδουκαῖοι, σκεπτικοὶ πάντοτε, δὲν ἐφάνησαν συγκινούμενοι· ἡ ἀνάστασις δὲν περιλαμβάνετο ἐν τῷ φιλοσοφικῷ συστήματι αὐτῶν, ἐκ νεκρῶν δ' ἀναστάς χίμαιρα μόνον ὑπελαμβάνετο ὑπ' αὐτῶν. Οἱ σοφοὶ οὗτοι ἐδειχθησαν ἥκιστα ὀξυδερκεῖς· ὁ Ἀναστάς ἐμελλε ν' ἀποβῆ ὁ μέγας νικητής. Μόνον περὶ τοῦ ἄμεσου συμφέροντος αὐτῶν ἐσκέφθησαν, μέχρις ἐσχάτων δὲ ἀκολουθοῦντες τῇ σοφιστικῇ καὶ ἐχθρικῇ αὐτῶν πολιτικῇ, ἀπεφάσισαν νὰ διαστρέψωσι τὴν διήγησιν τῶν φρουρῶν καὶ διὰ χρημάτων νὰ ἐξαναγκάσωσιν αὐτοὺς εἰς ψευδολογίαν. —«Εἶπατε πανταχοῦ, ἐπέταξαν τοῖς στρατιώταις τούτοις, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐλθόντες νύκτωρ, ἡμῶν κοιωμένων, ἐκλεψάν αὐτόν· ἂν δὲ τὸ πρᾶγμα περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τοῦ διοικητοῦ, θὰ πείσωμεν αὐτόν καὶ θὰ ὑπερασπίσωμεν ὑμᾶς. Μὴ φοβῆσθε».

Οἱ πολυθνήτες στρατιῶται ἐξέτελεσαν τὸ δοθὲν πρόσταγμα, ὁ μῦθος δὲ αὐτῶν ἐκυκλοφόρησε παρὰ τῇ ἰουδαϊκῇ κοινότητι, καὶ μετὰ δεκαετίαν δὲ ἐτι, ὅτε εἰς τῶν Εὐαγγελιστῶν, ὁ τὸ γεγονός ἰστορῶν, συνέτασσε τ' ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ, ἐφέρετο ἀνὰ τὰ στόματα.

Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια δὲν διαστρέφεται ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κακίας. Τὰ θαυμάσια ἔργα τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντος μαρτυροῦσιν περὶ αὐτῆς, οὐδεὶς δὲ ἀμερόληπτος ἱστορικός θὰ τολμήσῃ νὰ παράσῃ ὡς βάσιν τῇ θρησκείᾳ τοῦ Ἰησοῦ τὴν δολιότητα Σαδδουκαίων τινῶν καὶ τὸ ὄνιον στρατιωτῶν τινῶν.

Οὐδὲν δεικνύει κάλλιον ἢ τὸ ἐπόμενο γεγονός τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ τὴν ἰδοῦσαν τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ· διηγείται τοῦτο αὐτὸς ὁ ἱερός Λουκᾶς μετὰ λεπτομερειῶν οὕτω σαφῶν καὶ συγκινησέως οὕτως ἀληθοῦς, ὥστε οὐκ ἀπεικότως ὑπάρχουσιν οἱ ὑπολαμβάνοντες αὐτόν ὡς ἐν τῶν τῆς σικανῆς ταύτης δρώντων προσώπων.

Ἦν ἡ ἑσπέρα τῆς ἀναστάσεως. Δύο τῶν μαθητῶν ἀπῆλθον εἰς τι προάστειον τῆς Νικοπόλεως, καλούμενον Ἐμμαούς, ἑκατὸν ἐξήκοντα δὲ σταδίους ἀπέχον τῶν Ἱεροσολύμων.

Καθ' ὁδὸν διελέγοντο περὶ πάντων τῶν συμβάντων, αἰφνης δὲ, μεταξὺ αὐτῶν διαλεγόμενων, ὁ Ἰησοῦς ἐπλησίασε καὶ συνέβαδιζεν αὐτοῖς, ἀλλ' ὑπῆρχε τι τὸ κωλύον τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ν' ἀναγνωρίσωσι τὸν Κύριον.

Τὸ ἐνδοξον τοῦ Ἰησοῦ σῶμα, ὅσον πραγματικὸν καὶ ἂν ἦτο, διατελεῖ ἐν καταστάσει, ἣν οὐδεμία ἐπιστήμη δύναται νὰ περιγράψῃ· μετέχει τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος, δύναται νὰ ἐμφανίζηται καὶ ἐξαφανίζηται, νὰ καλύπτηται ἢ διαφαίνηται, νὰ τροποποιῆται καὶ μεταβάλλῃ σχῆμα.

Πλησιάζας τοὺς δύο ὁδοιπόρους, ὑπολαμβάνεται ὡς εἰς τῶν πολλῶν ξένων προσκυνητῶν, τῶν ἐλθόντων εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα.

—«Περὶ τίνος λοιπὸν οὕτω περίλυποι δαλέγεσθε βαδίζοντες;» λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς.

Ὁ ἕτερος τούτων, Κλεόπας ὀνομαζόμενος, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτόν: —«Μόνος σὺ εἶσαι οὕτω ξένος ἐν Ἱεροσολύμοις, ὥστε ν' ἀγνοῆς ὅλα τὰ συμβάντα κατὰ τῆς ἡμέρας ταύτης;»

Ὁ Ἰησοῦς, ἵν' ἀναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ ἐκθέσωσι τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ὑποκρίνεται ἄγνωστον. —«Τίνα ταῦτα;» λέγει πρὸς αὐτοὺς. —«Πρόκειται περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, μεγάλου προφήτου ἐν ἔργοις τε καὶ λόγοις, ἐνώπιον τοῦ τε Θεοῦ καὶ δῦμπαντος τοῦ λαοῦ· οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἄρχοντες ἡμῶν παρέδωκαν αὐτόν

ἐπὶ θανάτῳ καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Ἠλπίζομεν ὅτι οὗτος θ' ἀπλευθέρου τὸν Ἰσραήλ, τρεῖς δὲ ἡδὴ παρῆλθον ἡμέραι, ἀφ' ὅτου ταῦτα ἐγένοντο.

— Ἀλνθές, προσέθηκεν ὁ Κλεώπας, ὅτι τινὲς τῶν μεθ' ἡμῶν γυναικῶν ἐξέπληξαν ἡμᾶς πορευθεῖσαι πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου εἰς τὸν τάφον, δὲν εὔρον τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἐλθοῦσαι δ' εἶπον ἡμῖν ὅτι ἄγγελοι, ἐμφανισθέντες αὐταῖς, ζῶντα ἐξηγγεῖλαν αὐτόν. Τινὲς ἡμῶν πράγματι μετέβησαν εἰς τὸν τάφον, εὔρον δὲ πάντα ὡς εἶχον εἰπεῖ ταῦτα αἱ γυναῖκες, ἀλλ' ἐκεῖνον οὐδαμῶς εὔρον.

Τότε ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς αὐτούς:— «Ὡ ἄφρονες καὶ βραδυκάρδιοι εἰς τὸ πιστεῦν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν λεγόμενα. Δὲν ἔπρεπον ὁ Ἰησοῦς νὰ ὑποστῆ ταῦτα καὶ οὕτω νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;»

Καί, ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως ἀρξάμενος καὶ πάντας τοὺς προφήτας διεξελέθων, ἠρμήνευεν αὐτοῖς πάντα τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰρημένα.

Ὅτε ἐπλησίαζον εἰς Ἐμμαοῦς, ὁ Ἰησοῦς, ὃν οἱ δύο μαθηταὶ δὲν ἀνεγνώριζον, ὑπεκρίθη ὅτι ἠθελε ν' ἀκολουθήσῃ τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. Θεία τις δύναμις ἐτήρει αὐτοὺς προσδεδεμένους αὐτῷ· ἰκέτευον δὲ αὐτὸν νὰ παραμείνῃ.— Μείνον μεθ' ἡμῶν, ἔλεγον αὐτῷ· ἡ ὥρα παρῆλθεν, ἡδὴ δὲ κλίνει ὁ ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ...

Ἐδέχθη τὴν φιλοξενίαν αὐτῶν.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ δεῖπνον αὐτός, ὁ ἐν ξένῳ οἴκῳ ξενιζόμενος, ἐνεργεῖ ὡς οἰκοδεσπότης. Κατὰ τὸ ἔθος λαμβάνει τὸν ἄρτον, εὐχαριστεῖ, κόπτει αὐτὸς καὶ προσφέρει αὐτοῖς, ὡς εἶθιζε νὰ πράττῃ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἠνεώγησαν, ὡσεὶ δὲ πέπλος τις ἀφῆρειτο ἀπ' αὐτῶν, ἀνεγνώρισαν τὸν Κύριον αὐτῶν. Ἄλλ' οὗτος παραχρῆμα ἐγένετο ἄφαντος.

Ἡ ἀστραπαία αὕτη θεὰ ἤρκεσεν ἐν τούτοις εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν· τοῦ λοιποῦ ἐπίστευον εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σταυροθέντος Ἰησοῦ. Ἡ καθ' ὅλην τὴν πορείαν διαρκέσασα διάλεξις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μνήμην τῶν δύο συγκεκνημένων μαθητῶν καὶ ἀνεκινώσαντο ἀλλήλους ὅτι εἶχον αἰθανθῆναι.— Ἡ καρδία ἡμῶν, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, δὲν ἐκόχλαζεν ἐν ἡμῖν, ὅτε καθ' ὁδὸν ἐλάλει πρὸς ἡμᾶς καὶ ἦνοιγεν ἡμῖν τὰς Γραφάς;

Ἐγερθέντες ἀμελητί, τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καὶ ἐν πάσῃ σπουδῇ ἀνέλαβον αὐτὸς τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα ἄγουσαν, ἀνυπόμονοι νὰ διηγηθῶσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν ὅτι εἶχον ἰδεῖ καὶ ἀκοῦσαι.

Φαίνεται ὅτι τινὲς ἐξ ἐκείνων, οὗς συνήντησαν, δὲν ἠδύναντο νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὴν διήγησιν αὐτῶν. Τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα τῆς δυσπιστίας δηλοῖ κατὰ ποίας πείσμονος ἀντιστάσεως προσέκοπτεν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν μαθητῶν ἢ εἰς τὴν ἀνάστασιν πίστεις. Ἄλλ' ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς ἀγρυπνεῖ αὐτοπροσώπως ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ δεικνύων αὐτοῖς ἑαυτόν, διαφωτίζει αὐτούς, ἐπανάγει κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τέλος διδάσκει αὐτοὺς τὸ μυστήριον τοῦ θριάμβου αὐτοῦ.

Τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ εἶχον ἐμφανισθῆναι τῷ Πέτρῳ, ἀλλ' αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐμφανίσεως ταύτης παραμένουσιν ἄγνωστοι· μόνον ὁ ἅγιος Λουκᾶς καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος ἀναφέρουσιν αὐτὴν ἀνευ σχολίων.

Ὅτε οἱ δύο τῆς Ἐμμαοῦς ὁδοιπόροι ἀφίκοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, εὔρον συνηγμένους τοὺς Ἐνδεκα, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς. Ὁ λόγος ἦν περὶ τῆς ἀναστάσεως, τινὲς δὲ ἔλεγον:— Ἀληθῶς ἀνέστη ὁ Κύριος; ὁ Πέτρος εἶδεν αὐτόν. Ἡ τοῦ Κηφᾶ μαρτυρία ἐν τούτοις δὲν ἀσκει ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ πειστικὸν κύρος. Ἦκουσαν τὴν διήγησιν τοῦ Κλεώπα καὶ τοῦ συνοδοιπόρου αὐτοῦ, διηγούντο τὴν κατὰ τὴν πορείαν συνδιάλεξιν καὶ πῶς εἶχον ἀναγνωρίσει τὸν Ἰησοῦν ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔκοψε τὸν ἄρτον ἐν τῇ τραπέζῃ ἐκείνῃ, ἐν ἣ συμπαρεκάλθησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἡ νέα αὕτη μαρτυρία δὲν κατέδρασε τῆς δυσπιστίας πάντων.

Ἦτο ἀργά. Ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους, τούτου δ' ἕνεκα αἱ θύραι τῆς οἰκίας, ἐν ἣ οἱ μαθηταὶ ἦσαν συνηγμένοι, ἦσαν κεκλεισμένα. Οἱ δύο μαθηταὶ ἐλάλουν ἑτι, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἔστη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν αὐτοῖς:

— «Εἰρήνη ὑμῖν. Ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.»

Ἡ αἰφνιδία αὕτη καὶ θαυματουργικὴ εἰσοδος ἐτάρασσε καὶ ἐφόβει αὐτούς· ἐνόμιζον ὅτι βλέπουσι πνεῦμα, ὄραμά τι. Ὁ Ἰησοῦς καθησάχαδεν αὐτούς.

— «Διατί ταράττεσθε καὶ τοιαῦτα ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν διαλογίζεσθε;» Ἐπλησίασεν αὐτοῖς καὶ ἐπέδειξε πρὸς αὐτούς τὰς πληγὰς αὐτοῦ.— «Ἴδετε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μου· εἰμὶ ἐγὼ αὐτός. Θέσατε τὴν χεῖρα ὑμῶν καὶ ἴδετε· τὸ πνεῦμα δὲν ἔχει σάρκα καὶ ὀστά, οἷα βλέπετε ὅτι ἔχω ἐγώ.»

Οἱ μαθηταὶ ἀνευρίσκουσι τὸν φίλατον αὐτῶν Κύριον. Βλέπουσιν αὐτόν, ἀπτονται αὐτοῦ· ἡ χαρὰ αὐτῶν ὑπερεκχεῖται. Δὲν τολμῶσι νὰ πιστεύσωσι τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν. Τοιαύτη ἢ κατασκευὴ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας· αἱ ἐλπίδες αὐτῆς εἶναι μικροψυχοὶ ἢ ἐπερχομένη αὐτῇ ὑπὲρ αὐτῆς εὐτυχία ταράττει αὐτήν. Πιστεῖται εὐχερέστερον τὸ κακὸν ἢ τὸ ἀγαθόν.

Ὁ Ἰησοῦς ἠθελε νὰ στερεώσῃ αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει. Ἰν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῶν δισταγῶν τούτων, λέγει αὐτοῖς:— «Ἐχετέ τι πρὸς βρώσιν;»

Προσῆνεγκον αὐτῷ τεμάχιον ἰχθύος πεφουγγμένου καὶ μέλι, ὁ δὲ λαβὼν καὶ φάγων ἐνώπιον αὐτῶν, ἔδωκεν αὐτοῖς τὰ λείψανα.

Οὗτος ἀποδεικνύεται σῶμα ζῶν καὶ ὀργανικόν τὸ σῶμα τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος Ἰησοῦ. Ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ δὲν ὑπάρχει ματαία φαντασμαγορία· τὸ πᾶν εἶναι πραγματικόν. Ἡ βρώσις εἶναι πραγματικὴ, εἰ καὶ δὲν συντέλεσεν εἰς θρόνῳ ἐκείνου, ὅς ἦν ἡδὴ ἀππλλαγμένος ἀπὸ τῶν νόμων τῆς ζωικῆς φύσεως.

Τότε ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτὸς πρὸς αὐτούς:— «Εἰρήνη ὑμῖν. Ὡςπερ ὁ πατὴρ ἀπέσταλκέ με, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.»

Εἰσηγεῖται αὐτοῖς ὅτι ἡ ὁρατὴ παρουσία αὐτοῦ θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μικρὸν, ὅτι δὲ ἔσονται οἱ ἀντιπρόσωποι, οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ κύρος, ὃ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἔχει, τὴν ἀποστολήν, ἦν ὁ πατὴρ ἐνεπίστευεν αὐτῷ καὶ ἥτις λήγει μετὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, θὰ περιβάλῃ αὐτούς.

Ἐν δυοῖς λέξεσι συνοψίζεται ἡ δύναμις αὕτη καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο· νὰ κοινωνήσωσι τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ συγχωρῶσι τὰς ἁμαρτίας ἐκείνων, οἵτινες θὰ δεχθῶσι τὸν λόγον αὐτῶν ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει. Τῇ στιγμῇ ταύτῃ, ἵνα δὲ δι' ἐνεργητικοῦ συμβόλου ἐκφρασθῇ ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπεκάλυπτεν αὐτοῖς, ἐνεψύσθησαν εἰς αὐτούς καὶ εἶπε:

— «Λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἄν τινων ἀφήντε τὰς ἁμαρτίας, ἀφήνεται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράνεται.»

Αὕτη ἡ δευτέρα καὶ θεία δύναμις τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Ἰησοῦς πρὸ τοῦ θανάτου, κατὰ τὸ δεῖπνον δὲ, εἶχε παρασχεῖ αὐτοῖς τὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ν' ἀνανεώσωσι καὶ διαιωρίζωσι τὴν θυσίαν τοῦ αἰωνίου Ἀγνοῦ· σήμερον, κατὰ τὴν ἄλλην ταύτην νύκτα, ἐμφυσᾷ αὐτοῖς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ παρέχει αὐτοῖς τὴν δύναμιν τοῦ ἀγιάζειν τὰς ψυχὰς καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Πνεύματος τούτου ἀφίεναι τὰς ἁμαρτίας.

Ἡ ἐκδήλωσις αὕτη ἐπένεγκε πλῆρες τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς· κατέδρασε τῆς δυσπιστίας αὐτῶν καὶ κατηύνασε τὴν ταραχὴν τῶν. Ἐλεγον δέ:— «Εἶδομεν τὸν Κύριον.» Ἡ ἀνάστασις παρὰ πᾶσι τοῖς θεαταῖς τῆς θείας ταύτης σκηνῆς ἀπέβαινε γεγονός ὁρατὸν καὶ ψηλαφητόν.

Ἐν τούτοις ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν ἵνα εἰς τῶν Ἐνδεκα λείπῃ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην· ἦν ὁ Θωμᾶς, ὁ θετικώτατος χαρακτήρ τῆς μικρᾶς ἐκείνης κοινωνίας. Ὅτε οἱ ἄλλοι ἦλθον λέγοντες αὐτῷ:— «Εἶδομεν τὸν Κύριον», ἀπεκαλύφθη καθ' ὀλοκληρίαν.— «Ἐγώ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἂν μὴ αὐτὸς ἴδω αὐτόν, ἂν μὴ θέσω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἡλῶν καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.»

Πόσο ἀνευρίσκουσιν ἑαυτοὺς παρὰ τῷ ἀπαιτητικῷ ἀποστόλῳ! Τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παρορᾷ· μόνον ἑαυτῷ καὶ τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ πιστεῖται. Οἱ ἄλλοι εἶδον, θέλει καὶ αὐτὸς νὰ ἴδῃ, ἂν δὲ μὴ ἴδῃ, οὐ μὴ πιστεύσει.

Ὁ ἀπίστος ἔμελλε νὰ ἠττηθῆ. Ὁ Σωτὴρ θέλει ἵνα πᾶσα ἡ ποίμνη αὐτοῦ διατελῇ ἐν πλήρει ἐνότῃ τῆς πίστεως. Νέα τις ἐκδήλωσις θὰ περατώσῃ τὸ ἔργον.

Αὕτη ἔσχε χώραν ὀκτῶ ἡμέρας μετ' ἐκείνην, καθ' ἣν εἶχε πείσει τοὺς Ἐνδεκα.

Ἦσαν καὶ τότε συνηγμένοι ἐν τινὶ οἰκίᾳ, ἥς ὡσαύτως αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμένα. Ὁ Θωμᾶς παρῆν, ὁ Ἰησοῦς δὲ ἐνεφανίσθη, καίτοι αἱ θύραι οὐδαμῶς ἠνεώγησαν, καί, ὅτις ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν αὐτὸς αὐτοῖς:— «Εἰρήνη ὑμῖν.» Ἀφ' ὅτου ἀπέλιπε τὸν τάφον, ἡ εἰρήνη ὑπερεκχεῖται ἐξ αὐτοῦ.

Λέγει πρὸς τὸν Θωμᾶν: — «Βάλε τὸν δάκτυλόν σου ἐν ταῦθα καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου. Ἐκτείνει τὴν χεῖρα καὶ θεὸς αὐτὴν ἐν τῇ πλευρᾷ μου καὶ μὴ γίνου ἀπίστος, ἀλλὰ πιστός.»

Ὁ μαθητὴς ἔβαλε συγκινητικὴν κραυγὴν: — «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου!»

Ἐίχε διαφωτισθῆ, βλέπων δὲ τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα, ὠμολόγησε τὸν Θεόν.

Ὁ Ἰησοῦς τότε, λαλῶν περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ περὶ πάντων ἐκείνων, οἵτινες κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Θωμᾶ θὰ ἔτεινον πρὸς ἀπόρριψιν τῶν αὐθεντικῶν μαρτυριῶν καὶ τοῦ λόγου τῶν Ἀποστόλων, λέγει πρὸς τὸν Θωμᾶν, τὸν τύπον τῆς ἀπεράμνου πρὸς τὴν πίστιν ψυχῆς: — «Ἐπειδὴ με εἶδες, Θωμᾶ, ἐπίστευσας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Ἡ ὀρθολογιστικὴ σχολὴ πρὸ τῶν τοιούτων περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Ἰησοῦ μαρτυριῶν διεγείρει τὸ ζήτημα τοῦ θαύματος.

Πράγματι οὐδὲν θαῦμα μεῖζον τοῦ προκειμένου, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἐπιπλέον σοβαρώτερον καὶ ἐπισημότερον πεπιστωμένον. Οὐχὶ γυνή, οὐχὶ γυναῖκες μόνον, ἀλλ' ἄνδρες, καὶ ἄνδρες καθ' ἑκατοστάς εἰσὶν οἱ διαπιστοῦντες τοῦτο. Τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα μαρτυροῦσιν ὅτι εἶδον αὐτὸν πολλάκις· διηγούνται δὲ ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ πιστεύσωσι τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἐδέησε νὰ γένηται αὐτοῖς πρόδηλον, ἵνα πιστεύσωσιν αὐτό. Ἀπιστοῦντες κατ' ἀρχάς, ἀπιστοῦντες μέχρι πειδμονῆς, μόνον ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἐπανεπιλημμένης αὐτοῦ ἐμφανίσεως ἐπεῖσθησαν ὅτι πράγματι ἦν αὐτὸς ὁ σταυρωθεὶς τρωτὸν τὰ ἴχνη, τὰ στίγματα τοῦ μαρτυρίου, δεῖξαντος αὐτοῖς διὰ τῶν ψηλαφητοτάτων γεγονότων ὅτι εἶχε πραγματικὸν δῶμα, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσκλωθέν, ἀλλὰ δεῖξαντος ὡσαύτως ὅτι τὸ ἐνδοξον αὐτοῦ δῶμα δὲν εἶχε πλέον τὰς ἀδυναμίας τῆς ζωῆς ταύτης τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου.

Πρὸ τοιαύτης πιστώσεως ὁ ἀμερόληπτος ἱστορικὸς κύπτει τὸν αὐχένα, ἐξεγείρεται δὲ μόνον ὁ ὑπὸ ἀλλοτρίων θεωριῶν προκατειλημμένος. Ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ ἀναγκάζει αὐτὸν ν' ἀρνηθῆ τὸ θαῦμα—ἐκεῖνο τοῦλάχιστον, ὅπερ ἡ φιλοσοφία αὐτὴ ὀνομάζει θαῦμα,—ἵν' ἀρνηθῆ δὲ τὸ θαῦμα, θὰ θυσιάσῃ τὴν χριστιανικὴν καὶ τὴν νοσημοσύνην τοῦ μάρτυρος. — Ἦσαν δόλιοι καὶ ἀπατεῶνες, θὰ εἶπῃ· ἂν δὲ ἡ λέξις κριθῆ ἴαν δριμεῖα, θὰ διορθώσῃ αὐτὴν διὰ εὐφημοτέρου, ἀλλ' ἐξ ἴσου ὑβριστικοῦ ὕρου:—Ἦσαν ἐν παραλήφῃ καὶ ἀπλοῖκοι.

Πράγματι κατὰ τοὺς ἀρνούμενους τὸ ὑπερφυσικὸν ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε θάνατον ἀνθρώπινον, οὐδ' ἀνέστη πλεῖστον τῶν ἀνθρώπινων νεκρῶν. Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐκρυψάν τὸ δῶμά του, διὰ δολιότητος δὲ, ἢν ἐξηγεῖ ὁ φανατισμὸς αὐτῶν, χωρὶς νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὴν, διέδωκαν τὸν μῦθον τῆς ἀναστάσεως. Ποῦ ἐρείδεται ἡ ὑβριστικὴ αὐτὴ ἐξηγήσις; Ἐπὶ ποίων ἐγγράφων; Οἱ Ἰουδαῖοι, πρῶτοι αὐτοῖς διαβρυλίσαντες παρ' αὐτοῖς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, οὐδέποτε ἀπέδειξαν αὐτὴν βέβαιον. Ἦν δημιουργημα τοῦ μίσους αὐτῶν, μόνον δὲ χρήμασιν ἐξαγοράσαντες τὴν μαρτυρίαν στρατιωτῶν τινῶν, τῶν δημίων τοῦ Ἰησοῦ, ἠδυνήθησαν νὰ διαδώσωσιν αὐτὴν. Πᾶσα αὐθαίρετος ὑπόθεσις καταδικάζεται οἰκοθεν, ἐγκληματικὴ δ' ἀποβαίνει, ἂν ἦναι ὑβριστικὴ. Ἀλλ' ὅτι ἡ ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, περὶ τῶν ἀπλῶν τούτων χαρακτήρων, οὗς ἡ συνάφεια τοῦ θειοτάτου αὐτῶν Κυρίου μετεμόρφωσε κατὰ μικρόν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐξακοντίσωμεν κατ' αὐτῶν τὸ ἐπιθετὸν τῶν δολίων καὶ ἀπατεῶνων.

Ὁ δέκατος ὄγδοος αἰὼν, ὃς πρὸ οὐδενὸς σκώμματος καὶ οὐδεμιᾶς ὑβρεως ὑπεχώρησεν, οὐδένα ἐπεισεν. Ἡ δικαιοσύνη τῆς συνειδήσεως ἐξηγέρθη· δὲν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἐξηγηθῶμεν πῶς ἔπραξε τοῦτο ἡ εὐαγγελικὴ ἱστορία, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ.

Ὁ ὀρθολογισμὸς τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ συστήματος τοῦ παραλήρου.

Διὰ τοῦ νοσολογικοῦ τούτου φαινομένου νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ πάντα τὰ φαινόμενα τῶν ὑπερφυσικῶν ἐμφανίσεων, δι' ὧν ὁ ἀόρατος κόσμος ἐξελιθίζεται ἐνίοτε ἐν τῷ γήινῳ βίῳ ἡμῶν. Ἀλλ' ἂν τὸ παθολογικὸν τοῦτο σύμπτωμα ἀποβαίη ἀναμφισδύητον, ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ εἶναι πολλάκις παράλογος καὶ

ὑβριστικὴ. Οἱ ἐν παραλήφῃ εἶναι παράφρονες· νομίζουσιν ὅτι βλέπουσιν ἐκτὸς ἑαυτῶν ὅτι μόνον ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει· ἀντικειμενίζουσιν ὅτι εἶναι ὑποκειμενικὸν μόνον. Εἶναι ἀσθενεῖς· ἐν αὐτῷ τῷ ὄργανισμῷ αὐτῶν μάλιστα φέρουσι τὰ σημεῖα τῆς νοσηρᾶς αὐτῶν καταστάσεως, τὴν νευροπάθειαν, τὸ ἐξηγμένον, τὸ παράδοξον, τὴν ἀνακολουθίαν.

Ὁ θέλων νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τοῦ παραλήρου τὰς οὕτω σαφῶς περιγεγραμμένας σκηνάς, ἐν αἷς ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη πολλάκις εἰς τὰς γυναῖκας, αἵτινες εἶχον ἀκολουθήσει αὐτῷ ἐν τῇ ἀποστολῇ αὐτοῦ, εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, μεμονωμένους ἢ συνηγμένους ἐπὶ τὸ αὐτό, λαλῶν αὐτοῖς γλῶσσαν ὑψηλὴν, τρώγων μετ' αὐτῶν, ὁ θέλων, λέγομεν, νὰ ἐξηγήσῃ τοιαῦτα γεγονότα διὰ τοῦ παραλήρου ἀποβαίνει αὐτόχρομα παράλογος καὶ ὑβριστικὸς.

Οὐδέποτε ἡ θεωρία αὕτη θὰ ἐξηγήσῃ τὴν θαυμασίαν μεταμόρφωσιν, τὴν μεταβαλοῦσαν τοὺς Ἀποστόλους, τὸ κατ' ἀρχὰς οὕτω δυσπίστους, εἰς ἄνδρας ἀδιασείδτους καὶ ἥρωικῆς πεποιθίδεως. Οἱ Ἐνδεκα, ἵνα περὶ τούτων μόνον εἴπωμεν, οὐδὲν παρέχουσι σημεῖον νευροπαθείας, ἐξάψεως, ἀνακολουθίας. Εἶναι ἄνθρωποι ὑγιεῖς σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς, ἄνθρωποι ὡς πάντες οἱ λοιποὶ, ἄνευ ἐκτάκτου δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ παραδόξων ἰδεῶν.

Ἐν τῷ παραλήφῃ ὑπάρχει οὐσιωδὲς τι χαρακτηριστικόν· ὁ παραληρῶν βλέπει πάντοτε ὅτι φοβεῖται ἢ ὅτι ἐπιθυμεῖ· ἀλλ' οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἔχουσι τὴν ἰδέαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου αὐτῶν· οὔτε φοβοῦνται, οὔτε ποθοῦσιν αὐτὴν· μὴ ἐννοοῦντες αὐτὴν, ἀρνοῦνται μάλιστα νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτήν. Εἶναι τὸ ἐναντίον τῶν παραληρούντων· οὗτοι φαντάζονται ὅτι βλέπουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει, ἐκεῖνοι πειδμόνως ἀρνοῦνται τὸ ὑπάρχον. Ἡ πρὸς ἐξηγήσιν τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπιλήθεις τῆς θερηῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀγάπης, τῶν κατοπτρισμῶν τοῦ ἀνατολικοῦ ἡλίου, τοῦ ἔαρος τῆς Γαλιλαίας καὶ τοῦ λαμπροῦ αὐτῆς οὐράνου προκαλεῖ τὸ μεῖδιμα τῶν γινωσκόντων τὴν Ἀνατολήν καὶ τὰς λεπτολογίας καὶ τὰς ἀπλοϊκὰς δολιότητας τῆς δυσπιστίας. Ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ Ἀραβὶς δὲν ὄνειροπολοῦσιν. Οὐδεὶς ὀλιγώτερον αὐτῶν ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς φύσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδεὶς εἶναι ὀλιγώτερον αὐτῶν ἐπιδεκτικὸς τῆς διηκριβωμένης ἐκείνης ὄνειροπολίας, ἥτις μόνον παρὰ τῷ νεωτέρῳ φαντασιοκόπῳ δύναται νὰ ὑπάρχη.

Ἄλλως τε οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἐπιλανθανώμεθα ὅτι ὁ κόσμος κατεκτίθη ἐν τῇ πίστει διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων, οἵτινες ἐκήρυττον Θεὸν σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει παράδειγμα παραληρούντων κατακτιτῶν τοῦ κόσμου, τῶν τοιούτων πάντων καταδεδικασμένων μόνον τὴν συμπάθειαν τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπισύρωσιν. Οὕτως ὁ ἀρνούμενος τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ δημιουργεῖ ἕτερον θαῦμα, τὴν ὑπὸ μονομανῶν ἰδρῶσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Πρὸς τοὺς φαινομένους ὅτι μόνον τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς καὶ ζωικῆς φύσεως γινώσκουσι προσέκειναι ν' ἀναμνήσωμεν τοὺς παγκοσμίους νόμους τῆς ἠθικῆς καὶ ἀνθρωπίνου, τῆς πνευματικῆς καὶ θείας φύσεως. Ὁ θάνατος εἶναι τὸ λογικόν, μοιραῖον καὶ ἀναπόδραστον ἐπακόλουθον τῆς ἁμαρτίας. Ἄν ὑπάρχη ὄν, ὅπερ ἡ ἁμαρτία δὲν ἐμόλυνε, δικαίως τὸ ὄν τοῦτο διαφεύγει τὸν θάνατον. Ἡ ἀπόλυτος τοῦ Ἰησοῦ ἀγιότης ὑπερήσπιζεν αὐτὸν κατὰ πάσης διαλύσεως ἂν δὲ διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς παρεδόθη τῷ θανάτῳ ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ κατ' ἐντολήν τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἔδει ν' ἀπελευθερώσῃ αὐτὸν ἐσαεῖ.

Ἡ ἀνάστασις κατὰ ταῦτα εἶναι ἡ μεγάλη τῆς θείας δικαιοσύνης πράξις πρὸς τὸ μόνον ἀναμάρτητον ὄν, ὅπερ ἡ γῆ ἔγνω.

M. E. M.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ο ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Ὁ Ἡρόδοτος ἐξετάζει τὸν τεύθειν τὴν ἐσωτερικὴν κατὰ σταδίων τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὰς προϊούσας τοῦ ἐπιχειμένου ἀγῶνος ἀφορμὰς, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκαταριθμεῖται καὶ ἡ εἰς Δαρεῖον φυγὴ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Δημαράτου. Ἐκ δὲ τῆς φυγῆς ταύτης λαβὼν ἀφορμὴν ἀφηγεῖται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰς ἀντιζηλίας καὶ ἐριδας τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν καὶ τὴν θέσιν, ἣν εἶχον μικρὸν πρὸ τοῦ περσικοῦ πολέμου². Μετὰ ταῦτα ἱστορεῖ τὴν κατὰ τῆς Ἑρετρίας καὶ Ἀττικῆς ἐπιδρομὴν, ἥτοι τὴν πρώτην κατὰ τῆς Ἑλλάδος περσικὴν ἐξοδὸν καὶ τὴν περιφανεστάτην νίκην, ἣν ἐν Μαραθῶνι³ ἤρανο οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἥτις εὐηγγελίστατο ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς, ὅτι ἡ περσικὴ δύναμις, ἡ μέχρι τοῦδε ἀκολούτως εἰς τὴν Εὐρώπην προδῶσα, μέλλει νάνακοπῆ ἐν Ἑλλάδι. Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἄγει πλέον τὸν λόγον εἰς μίαν κοίτην ὁ συγγραφεὺς καὶ ἀκολουθῶν ὁμαλῶς τὴν φυσικὴν τῶν γεγονότων πορείαν, περιγράφει τοὺς ἐπὶ Σέρξου ἐξοπλισμούς, τὰς κινήσεις τοῦ στρατοῦ καὶ τέλος τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐξοδὸν. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις δὲν σπεύδει ὁ Ἡρόδοτος, ἀλλ' ἵνα ἐντείνῃ τὴν προσδοκίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου, χωρεῖ ἀργὰ καὶ βραδέως⁴. Διὰ τῆς ἐκτενοῦς δὲ περιγραφῆς ὄλων τῶν περιστατικῶν καὶ αἰτίων, τῶν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Σέρξου συντελούντων, διὰ τῆς ἐξεικονίδεως τῶν ἐκπληκτικῶν παρασκευῶν, τῆς βραδείας κινήσεως τῶν συγκεντρουμένων πολεμικῶν δυνάμεων, πρὸς δὲ διὰ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς κατὰ τε καταγωγὴν καὶ ὀπλισμὸν ὄλων τῶν ἀσιατικῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἔλαβον μέρος εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῶν συμβουλιῶν καὶ πρεσβειῶν τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀναπτυσσομένων πρὸς ἄλληλα προετοιμασιῶν⁵, λαμβάνει ὁ ἀναγνώστης ἐνκαίριαν, ἵνα μορφώσῃ μὲν ἐξ ἐνὸς ἀκριβοῦς ἰδέαν περὶ τῶν ἐπιτιθεμένων καὶ τῶν ἀμυνομένων, διατεθῆ δ' ἀφ' ἑτέρου ἀρκούντως κατὰ τοὺς προκειμένους ἀγῶνας, οἵτινες τὸν τεύθειν ἐν τοῖς δυοῖν τελευταῖοις βιβλίοις ζωηρῶς λίαν καὶ ἐν στενῇ πραγμάτων ἀκολουθίᾳ περιγράφονται καὶ σχεδὸν ἄνευ ἐπεισοδιακῆς τινος παρεκβάσεως μέχρι τέλους περαίνονται. Μετὰ τὰς παρασκευὰς καὶ τὴν πορείαν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα περιγράφει ὁ ἱστορικός τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην καὶ τὴν παρὰ τὸ Ἄρτεμιδιον⁷ ἀναποφάσιστον σύγκρουσιν μεταξύ τοῦ περσικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ στόλου. Εἶτα δὲ μετὰ πολλῆς τῆς ζωηρότητος περιγράφει τὴν κρίσιμον ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν⁸. Ἐπίσης δὲ λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς ἀφηγεῖται καὶ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ἐν τῷ ἐννάτῳ βιβλίῳ καὶ τὰ ἐν Μυκάλῃ καὶ λοιπὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα μέχρι ἀλώσεως τῆς πόλεως Σπδοῦ. Καὶ ἀπέμεινε μὲν τὸ σύγγραμμα ἀτελές, τελευτᾷ ὅμως εἰς ἐν γνωμικὸν τοῦ πρεσβυτέρου Κύρου, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι κατὰ τύχην δὲν ἐπεδεν ἐκεῖ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐννάτου βιβλίου. Τὸ γνωμικὸν τοῦ Κύρου εἶναι τὸ ἐξῆς⁹: «Οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπὸν τε θωμαστὸν ἕσθαι καὶ ἀνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια». Οὕτω πῶς κρατῶν ἀσφαλῶς ὁ συγγραφεὺς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ νῆμα τῆς διηγήσεως, ἐκτείνει μὲν αὐτὸ ἐπὶ πάντα σχεδὸν τὰ γνωστὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀλλ' ἄγει ὅλον ἐν εἰς τὰ πρόσω τὸν λόγον¹⁰.

Θ'.

Περὶ τῶν ἀναγνώσεων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδοτοῦ.

Αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνω τὰς ἱστορίας αὐτοῦ ἐν δημοσίαις πανηγύρεσιν, ὅπερ δὲν εἶνε ἀπίθανον. Ζήτημα ὅμως ὑπάρχει, ἂν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἱστορικός συνέλαβε τὸ πολυμερές αὐτοῦ σχέδιον καὶ συνετέλεσε τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ἔργον παραγαγὼν αὐτὸ εἰς οἴαν σήμερον περιεσῶθη μορφήν, ἢ ἠσυχολήθη κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ πρῶτον εἰς μερικωτέρας τινὰς συγγραφὰς καὶ εἶτα κατήρτισεν ἐξ αὐτῶν τὸ μέγα αὐτοῦ σύγγραμμα. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὰς ἀρχαῖας παραδόσεις, ὀφείλομεν ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἦδη ἐν τῇ νεότητι εἶχεν ἐξεργασθῆ τὸ πόνημα αὐτοῦ οὕτως, ὥστε κατὰ χρόνον σχεδὸν συμπίπτει ἡ ἐρευνα καὶ περισυλλογὴ τῆς βίβης μετὰ τῆς συγγραφῆς τῆς ἱστορίας του. Ὁ λεξικογράφος δηλ. Σουΐδας ἐν τῷ περὶ Ἡροδοτοῦ ἄρθρῳ αὐτοῦ πληροφορεῖ, ὅτι ὁ ἱστορικός «ἐν Σάμῳ καὶ τὴν Ἰάδα ἠσκήθη διάλεκτον καὶ ἔγραψεν ἱστορίαν ἐν βιβλίοις Θ', ἀρξάμενος ἀπὸ Κύρου τοῦ Πέρου καὶ Κανδαύλου τοῦ Λυδῶν βασιλέως». Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐξάγεται σαφῶς, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συνέλαβε καὶ συνέγραψεν ἐν Σάμῳ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ. Ἡ αὐτὴ περὶ τοῦ προκειμένου ἐννοία ἐξάγεται καὶ ἐξ ἀναλόγου τινὸς χωρίου τοῦ Λουκιανοῦ¹, ἀφηγουμένου ὅτι ὁ Ἡρόδοτος «πλευσάσας οἰκοθεν ἐκ τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν ὅπως ἂν τάχιστα καὶ ἀπραγμανεστάτα ἐπίσημος καὶ περιδότης γένοιτο καὶ αὐτὸς καὶ τὰ συγγραμμάτια· τὸ μὲν οὖν περινοστοῦντα νῦν μὲν Ἀθηναίους, νῦν δὲ Κορινθίους ἀναγινώσκειν, ἢ Ἀργεῖους, ἢ Λακεδαιμονίους ἐν τῷ μέρει, ἐργῶδες καὶ μακρὸν ἠγεῖτο εἶναι καὶ τριθῆν οὐ μικρὰν ἐν τῷ τοιούτῳ ἐσεσθαι· οὐκ οὐκ ἤξιον διασπᾶν τὸ πρᾶγμα οὐδὲ κατὰ διαιρέσιν οὕτω κατ' ὀλίγον ἀγείρειν καὶ συλλέγειν τὴν γνώσιν, ἐπεδούλευσε δὲ, εἰ δυνατόν εἴη, ἀθρόους πού λαβεῖν τοὺς Ἑλληνας ἅπαντας. Ἐνίστανται οὖν Ὀλύμπια τὰ μεγάλα καὶ ὁ Ἡρόδοτος τοῦτ' ἐκεῖνο ἤκειν οἱ νομίμας τὸν καιρὸν, οὐ μάλιστα ἐγλίχτο, πλήθουσαν τηρίδας τὴν πανήγυριν, ἀπανταχόθεν ἦδη τῶν ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν ἐς τὸν ὀπισθόδομον οὐ θεατὴν, ἀλλ' ἀγωνιστὴν παρεῖχεν ἑαυτὸν Ὀλυμπίων ἡδὼν τὰς ἱστορίας καὶ κηλὼν τοὺς παρόντας, ἄχρι τοῦ καὶ Μούσας κληθῆναι τὰς βίβλους αὐτοῦ, ἐννεὰ καὶ αὐτὰς οὐδας². Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ὁ εὐτράπελος καὶ μᾶλλον ψῆφην ἀνθρώπου πνευματοδου καὶ διασκεδαστικοῦ χαιρῶν Λουκιανός, ἢ συγγραφεὺς πιστευτοῦ, ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ποιητικὴν του φαντασίαν νὰ παραδῆσθαι τὸ πρᾶγμα ὅπως ἤρεσκε καὶ οὐχὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Πλὴν δὲ τούτου ἀπέδειξέ τις τῶν νεωτέρων³, ὅτι τὸ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ἀφηγουμένου πρᾶγμα εἶνε μᾶλλον ἐπιπόνησις ἢ ἀλήθεια ἱστορικὴ. Τρίτη τις εἰδήσις ἀγγέλλει ὅτι ἠθέλησε μὲν ποτε ὁ Ἡρόδοτος ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις, ἢ ἀνάγνωσις ὅμως ἐκεῖνη ὑπὸ τὸ ἀστεῖον πρόσχημα, ὅτι περιέμενε ὁ συγγραφεὺς νὰ ἐπισκιασθῆ πρῶτον ἢ πρὸ τοῦ ναοῦ ὑπαίθριος πλατεῖα, ἢ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν προσβαλλομένη ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ εἶτα ὑπὸ σκιῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ ἔργον, ἢ ἀνάγνωσις, λέγομεν, αὐτὴ, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀναβαλλομένη, παρέμεινε ἀπραγματοποίητος μέχρι τέλους τῶν ἀγῶνων καὶ ἐντεῦθεν ἡ παροιμία «Εἰς τὴν Ἡροδοτοῦ σκιῶν»⁴ ἐπὶ μελλήσεως καὶ ἀναβολῆς λεγομένη. Ἡ τελευταία αὕτη εἰδήσις ἀναίρει μὲν τὸ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ἀναφερόμενον γεγονός τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ δὲν δύναται βεβαίως νὰ καταστρέψῃ καὶ τὴν ὑπόθεσιν περὶ τελείας ἦδη κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἐκείνους ἀγῶνας τοῦ Ἡροδοτείου ἔργου συνθέσεως, ἣν συνεπάγεται πάντως καὶ προϋποθέτει ὁ ἀποτυχῶν σκοπὸς τῆς ἀναγνώσεως.

1) VI, 51-93

2) Müller: Ἰστ. Ἑλλήν. Φιλολ. I, σελ. 406.

3) VI, 94-120.

4) Müller: Ἰστορ. Ἑλλήν. Φιλολογ. I, σ. 406.

5) VII, 5-173.

6) VII, 175 μέχρι τέλους.

7) VIII, 1-21.

8) VIII, 40 καὶ ἐφεξῆς.

9) Müller: Ἰστ. Ἑλλήν. Φιλολ. I, σ. 407.

10) Müller: Ἰστ. Ἑλλήν. Φιλολ. I, σ. 407.

1) «Ἡρόδοτος ἢ Ἀστίων», § 1.

2) Πρὸβλ. καὶ ἄλλαχού «Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν», § 42. «ἄχρι καὶ Μούσας κληθῆναι αὐτοῦ τὰ βιβλία».

3) Dahlmann «Herodot, aus seinem Buche sein Leben», ἐν τῷ συγγράματι αὐτοῦ «Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte II, σ. 18 ἐξῆς.

4) Paroemiogr. Götting. I. append. cent. II, 35.

Ἐτι διαδεδομένη, ἀλλ' ἤτιον πιστευτὴ εἶναι ἢ ὅτι μὲν ἐν Ἀθήναις, ὅτι δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ μετατιθεμένη παράδοσις περὶ ἀναγνώσεως τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ μετ' αὐτῆς συνδεομένου ἀνεκδότου, ὅτι ὁ Θουκυδίδης παῖς ἐστὶ ὢν, παρέστη κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ὅτι ἐκ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἀγορητὴν καὶ συγκινήσεως ἐξεργάη εἰς Ἀθήνα δάκρυα καὶ θερμὰ οὖτος, ὥστε ἐπέσπασεν εἰς ἑαυτὸν τὴν προσοχὴν τοῦ Ἡροδότου, συγχαρὲντος τὸν πατέρα τοῦ νεανίου Θουκυδίδου διὰ τὴν διακαῆ φιλομάθειαν τοῦ παιδός¹.

Τὸ μόνον ἀπίθανον στοιχεῖον, ὃ περικλείουσι πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω διηγήσεις, ἔγκειται ἐν τῇ ἀποτελούσῃ τὴν βάσιν αὐτῶν ἀποδοχῇ, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἐνωρὶς ἦδη καὶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς συνέλαβε καὶ συνέγραψε τὸ μεγαλότεχνον αὐτοῦ ἱστορικὸν ἔργον, ὅπερ δὲν εἶνε δυνατὸν. Διότι τὴν πατριδα αὐτοῦ καὶ τὴν Καρίαν κατέλειπεν, ὡς εἶδομεν, περὶ τὸ 445 π. Χ., ἢ δὲ ἐν Σάμῳ διαμονὴ αὐτοῦ εἶναι ἐτι ἀρχαιότερα, ἐνθ' ἢ νεότερος τοῦ Θουκυδίδου δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ μετὰ τὸ 456. Πιπτούσης δὲ τῆς περὶ συγχρόνου περισυλλογῆς τῆς ὑλῆς καὶ συγγραφῆς τοῦ ἔργου γνώμης, τὸ ἐναπολειπόμενον γεγονός τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναγνώσεως μερῶν τινῶν μόνον τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἀληθεύει καὶ μαρτυρεῖται. Ἐν τῷ χρονικῷ Εὐσεβίου περιεσώθη καὶ ἀναφέρεται ἡ χρονολογία τοιαύτης τινὸς ἀναγνώσεως ἐν Ἀθήναις τῷ 3ῳ ἢ 4ῳ εἰτι τῆς 83ης Ὀλυμπιάδος, ἥτοι περὶ τὸ 445 π. Χ. γενομένης, τουτέστι καθ' οὗς ἀκριβῶς χρόνους ὁ Ἡρόδοτος εἶχε μεταβῆ εἰς Ἀθήνας, ὅπῃθεν ἐμελλε νὰ συναπέλθῃ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀθηναίων καὶ Ἑλλήνων εἰς τὴν εἰς Θουρίους ἀποικίαν. Ὁ χρονολόγος προσθέτει ἐπίσης καὶ τοῦτο, ὅτι ἔνεκα τῆς ἀναγνώσεως ταύτης «ἐτιμῆθη παρὰ τῶν Ἀθηναίων ὁ ἱστορικὸς», τιμῇ, ἥτις ἀναφέρεται ἴσως εἰς τὴν γενομένην αὐτῷ ἐκ δέκα ταλάντων δωρεάν², τῇ προτάσει Ἀνύτου τινός³, ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου δωρεῖσθαι, ὡς ἀξιόπιστοι περὶ τοῦτου μαρτυροῦσι πηγαί⁴.

Περὶ τὴν ἀποβαίνει ἐνταῦθα ἡ λεπτομερὴς ἐξετάσις ζητημάτων τινῶν πολλαχῶς καὶ ὑπὸ πολλῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους συζητηθέντων, οἷα εἶναι τὰ ἐξῆς: πῶς καὶ πότε συνετέθη τὸ τοῦ Ἡροδότου ἔργον, ἂν αὐτὸς ὁ Ἡρόδοτος συνέγραψε καὶ ἦνεγκε τὸ ἔργον εἰς οἷαν μορφήν περιέσωσεν αὐτὸ εἰς ἡμᾶς ἢ ἀρχαιότες, ἢ ἐγράφη τοῦτο πρῶτον εἰς χωριστὰ μικρὰ συγγράμματα, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καλουμένους **λόγους**⁵, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς συντεθέντας, καὶ εἶτα ἐξ αὐτῶν κατηρτίσθη βραδύτερον εἰς ἓν ὅλον· μετὰ ταῦτα, ἂν τὸ ἔργον ὑπ' αὐτοῦ τοῦτου τοῦ συγγραφῆως ἐξεδόθη (καὶ ποῦ; ἐν Θουρίοις ἢ ἐν Ἀθήναις;) ἢ ἄλλος μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐξέδωκεν αὐτό. Ταῦτά τε καὶ εἰ τι ἄλλο συναφὲς πρὸς αὐτὰ ζήτημα εὐρίσκει ὁ ἐπιθυμῶν εἰς νεώτερα συγγράμματα ἀνδρῶν εἰδικῶς ἀσχοληθέντων περὶ Ἡροδότου⁶.

1) Ἰδ. Σουίθαν εἰς «Θουκυδίδην» καὶ «ὄργῳ». «Μακαρίζω σε, ὦ Ὀλορε, τῆς εὐτεχνίας· ὃ γὰρ σὺς οὐδὲς ὄργωσαν ἔχει τὴν φύσιν πρὸς τὰ μαθήματα.» — Πρβλ. τὸν ἀρχαῖον βιογράφον τοῦ Θουκυδίδου Μακροβλίον § 54. Φώτιον Κωδ. 60 καὶ Τζέτζην Χιλ. I, 49. Προδῆλως δὲ ὡς ἀπλῆ ἐπιπόνησις καὶ ψιλὸν πλάσμα θεωρητέον τὸ παρὰ Δίῳ τῷ Χρυσόστομῳ 36. p. 103 R. ἀνεκδοτὸν, ὅτι «ἔχε καὶ Ἡρόδοτος ὁ λογάσιός ὡς ἡμᾶς (τοὺς Κορινθίους) λόγους φέρων ἑλληνικαὺς ἄλλους τε καὶ Κορινθίους οὐδέπω ψευδεῖς, ἀνθ' ὧν ἤξιον παρὰ τῆς πόλεως μισθὸν ἀρυσθαι· διαμαρτῶν δὲ καὶ τοῦτου, οὗ γὰρ ἤξιον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ὄξαν ἀγοράζειν, μετεσκεύασεν ἐκεῖνα, ἃ πάντες ἐπιστάμεθα, τὰ περὶ τὴν Σαλαμίνα καὶ τὸν Ἀδείμαντον». Ἰδ. Ἡροδ. VIII, 94.

2) E. Curtius: Gr. Geschichte: II, σ. 274.

3) Ὁ Ἀνύτος οὗτος εἶναι κατ' Ἀβicht: Herodots: Einleit. σ. 14 ὃ αὐτὸς, ὅστις βραδύτερον (399) ἀναφίνεται μετὰ τῶν κατηγῶν τοῦ Σωκράτους.

4) Πλουτ. ἠθικά σ. 862. «ὅτι μόντοι δέκα ταλάντα δωρεᾶν ἔλαβεν «(ὁ Ἡρόδοτος), Ἀνύτου τὸ ψήφισμα γράψαντος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἐκ τῶν παρημελημένων ἐν ἱστορίᾳ Διούλλος εἰρηκεν.» πρβλ. Σύγγελλον (παρ' Εὐσεβίῳ) «Ἡρόδοτος ἱστορικὸς ἐτιμῆθη παρὰ τῆς Ἀθηναίων βουλῆς ἐπαναγνοῦς αὐτοῦς τὰς βίβλους» καὶ Ἱερώνυμον ἐν Ὀλυμπ. 83, 4. «Herodotus cum Athenis libros suos in concilio (τὰ Παναθηναία) «legisse honoratus est.» Ἰδ. καὶ Ἀρμενικῇ μετάφρασιν Εὐσεβίου ἐν Ὀλυμπ. 83, 3. «Herodotus Athenis libros legens honoratus est.»

5) Οἷον «Αἰθιοκός, Αἰγύπτιος, Ἀσσύριος, Σκυθικός, Περσικός, Ἰωνικός, Ἑλληνικός λόγος».

6) Kirchhoff's: Ueber die Entstehungszeit des Herodotischen

Ἐν τούτοις ἐκτός κείται πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ὁ ἱστορικὸς αὐτὸς συνέθηκε τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐξεργάσθη ἐνεγκῶν αὐτὸ εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ μορφήν περὶ τὰ πρῶτα μὲν τοῦ περιβοίου τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἔτη, τελευταῖα ὅμως τοῦ βίου αὐτοῦ.

Ἡ δ' ἀποδοχὴ, ὅτι εἶχεν ἤδη προῖμως ὁ ἱστορικὸς ἐκδώσει, ἐκτός τῶν διὰ τὰς εἰρημένας ἀναγνώσεις ἀπαιτουμένων ἀποσπασμάτων καὶ ἔτερα τῆς ἱστορίας του μέτρα ἀνεξάρτητα, οὔτε πιθανὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι, οὔτε βασιζέται ἐπὶ ἀποδείξεων. Ὅτι δὲ τὸ ὅλον ἔργον ἐτελειώθη καὶ ἐπεξεργάσθη οὐχὶ πρὸ τῆς εἰς Θουρίους ἀποικίας, ἀλλὰ μετ' αὐτὴν καὶ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, βεβαιούται ὑπὸ τοῦ Πλινίου¹. Ἡ δ' ἐπεξεργασία αὐτὴ ἐγένετο ἤδη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ εἰρημένου Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς τοῦτο κατ' ἀνάγκην ἐξάγεται ἐξ ὑπαινιγμῶν καὶ ἀναφορῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐν τοῖς πέντε τελευταίοις βιβλίοις καὶ σχετιζομένων μετὰ γεγονότων, ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ πολέμου ἐκείνου², πρὸς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι παρέμεινε τὸ σύγγραμμα προφανῶς ἀτελές.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι γενομένη ἀνάγνωσις δὲν περιελάμβανε συνεχῆς τι ὅλον, ἀλλ' ἦσαν τὰ ἀναγνώσθηνα μέρη τέλεια καθ' ἑαυτὰ καὶ ἀνεξάρτητα, ἐν οἷς ἐξετίθεντο τὰ πορίσματα τῶν μέχρι τοῦδε ἐρευνῶν καὶ περιηγήσεων τοῦ ἱστορικοῦ, ἀνευ συναφείας καὶ ἀρμογῆς πρὸς ἄλλα, ἀλλ' ἕκαστον θέμα ἀπετέλει ὅλον τι αὐτοτελές. Ὅτε δὲ διὰ παντός κατέλιπε τὴν Σάμον καὶ τὴν Ἀλικαρνασσὸν ὁ Ἡρόδοτος, μετεκόμισε εἰς Ἀθήνας τὰ διάφορα μέρη τοῦ συγγραμμάτος του, τοὺς περὶ Περσίας, Ἀσσυρίας, Αἰγύπτου, Κυρηναικῆς, ἴσως δὲ καὶ τοὺς περὶ Λυδίας καὶ Σκυθίας «λόγους» αὐτοῦ τέλειον ἤδη ἐξεργασμένους ἕκαστον. Ὑπὸ τοιοῦτον δὲ τινα περιορισμὸν λίαν πιθανὴ ἀποβαίνει οὐ μόνον ἢ παρὰ Σουίθα εἰσῆσις «ὅτι ἐν Σάμῳ ἔγραψεν ἱστορίαν ὁ Ἡρόδοτος ἐν βιβλίοις θ'», ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ Λουκιανοῦ γενομένη ὑπόθεσις, ὅτι ὁ ἱστορικὸς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστῇ «περιβοῦτός καὶ ἐπίσημος καὶ αὐτὸς καὶ τὰ συγγράμματα» αὐτοῦ, καταλιπὼν τὴν Καρίαν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου εὐγνωμόνως προδεῖλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ ἐκτίμησιν πάντων, δὲν φαίνεται ἐστερημένη πάσης ἱστορικῆς ὑποστάσεως.

(Ἀκολουθεῖ).

Geschichtswerks. Berlin, 1878. Δύο ἀκαδημαϊκὰ διατριβαί, πρβλ. καὶ Bauer: Die Entstehung des Herodotischen Geschichtswerks. Wien 1878.

1) Natur. Hist. XII, 8. «urbis nostræ CCCX anno auctor ille (Herodotus) historiam suam condidit Thuriis in Italia». Τὸ δ' ἀνωτέρω εἰρημένον ἔτος 310 προσδιώρισεν ὁ Πλίνιος ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐν Θουρίοις ἀποικίας, ἧτοι 444 π. Χ., ὅπερ ἀφῆρσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης 754—444=310 ἀπὸ κτ. Ρώμ.

2) Τὰ χωρία, ἐν οἷς φέρονται οἱ εἰρημένοι ὑπαινιγμοί, ἐκτός ἄλλων μὴ ἀκριβῶς ὠρισμένων, εἶναι τὰ ἐξῆς:

V, 77. Ἐνθα ἀναφέρει τὰ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Προπύλαια, ἅτινα ἐτελειώθησαν περὶ τὸ 431 π. Χ.

VI, 91. Ἐξῶσις τῶν Αἰγινητῶν ἐκ τῆς νήσου ἐκείνης τῷ 431 γενομένην.

VI, 98. Ὀλέθρια ἐπακολουθήματα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

VII, 137. Ἀποστολὴ Σπαρτιατ. πρεσβείας εἰς Ἀθήνας 430 π. Χ.

VII, 233. Ἐνθα ἀναφέρει τὴν εἰσβολὴν τῶν Θηβαίων εἰς Πλαταιὰς IX, 73. Ἡ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων δῆσις τῆς Ἀττικῆς.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Γνώμαι διαφόρων.—Τὸ πρῶτον ἤμισυ τοῦ βίου παρέρχεται ἐν τῷ πόθῳ τοῦ δευτέρου, τὸ δεύτερον παρέρχεται ἐν λύπῃ ἐπὶ τῷ πρώτῳ.

Ρενιάλ.

Τὸ τῶν ἀγαλμάτων ὕψος σμικρύνει τις ἀπομακρυνόμενος αὐτῶν, τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς προσεγγίσεως.

Ἄλφ. Κάρ.

Ἄφ' ἧς ἡμέρας θριαμβεύσει ἀλήθειά τις παριστάνεται ὑπερβολικῶς ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε καθίσταται ψεῦδος.

Λαυρέντιος Ζάν.

Πᾶσα κακὴ συμβουλή εἶναι κολακεία.

Ἄδολφος δ' Οὐδετό.

Ἡ εὐδαιμονία δὲν εἶναι εὐκολον πρᾶγμα· δυσχερέστατον τὸ ἀνευρεῖν ταύτην ἐν ἡμῖν, ἀδύνατον δὲ ἀλλαχού.

Δέ Μπουσύ.

Πάντες πίνομεν ἐκ τῆς πηγῆς τῆς εὐδαιμονίας διὰ τετρημένου κυπέλλου, ὅπερ ὅταν φθάσῃ εἰς τὰ χεῖλη ἡμῶν οὐδὲν σχεδὸν πλέον περιέχει.

κυρία Δεσφάν.

Ἡ ἐπιτήδευσις εἶναι γελοιογραφία τοῦ φυσικοῦ.

Σ. Δουμπαίν.

Οὐδεὶς δύναται εὐτυχῆς εἶναι ἂν μὴ κέκτηται τὸν πρὸς ἑαυτὸν σεβασμόν.

Λεκόντ.

Οὐδὲν εὐχαριστεῖ κάλλιον ἢ ἡ εὐδαιμονία ἐκείνου, ὅπερ οὐ διεπράχθη τι, προκαλοῦν ὑποχρέωσιν.

Κόμησσα Δυάν.

Ἡ φίλια εἶναι τοσοῦτον σπάνιον ὥστε καὶ ἂν μίαν μόνον διήρκει ἡμέραν, ὄφειλέ τις νὰ σέβηται αὐτὴν μέχρις ἀναμνήσεως.

Α. Δαριμόν.

Ἄν τὸ διευθύνειν τὴν γνώμην εἶναι ἡ τέχνη τοῦ φιλοσόφου, τὸ ἀκολουθεῖν αὐτὴν εἶναι ἡ τέχνη τοῦ φιλοδύζου.

Καμ. Δεμολέν.

Δέον νὰ διακρίνηται τὸ εἶ ζῆν τοῦ ζῆν. Τὸ πρῶτον συμβαίνει ἐν ἐκτάκτῳ εὐκαιρίᾳ, τὸ δεύτερον δὲ καθ' ἡμέραν.

Βαλζάκ.

Ἡ θρησκεία εἶναι πρὸς τὴν ψυχὴν ὅτι τὸ φῶς πρὸς τὸν ὀφθαλμόν.

Ἄμφοτέρα ἐκ τῶν οὐρανῶν προέρχονται καὶ διασκεδάζουσι τὰ σκότη. Φλεσιέ.

Φλεσιέ.

Ἡ ἱστορία πράγματι εἰς οὐδὲν χρησιμεύει. Καθ' ἡμέραν ἡ ἀνθρωπότης συλλαμβάνεται δι' ἀρχαίων παγίδων, χρησιμοποιοηθειῶν ἥδη.

Τούλιος Σέμων.

Ἄν ἡ γυνὴ δὲν κατέρχεται μέχρις ὕμνων, ὑψώθητε ὑμεῖς μέχρις αὐτῆς.

Ἄρξεν Οὐσαί.

Οὐδεὶς, οὐδ' ὁ τιμιώτερος ἔτι, δύναται νὰ διασθεβαιώσῃ ὅτι δὲν θὰ δεκπρίξῃ ποτὲ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον λάθος. Ἄλλ' ὁ μὲν πονηρὸς ἐμμένει ἐν αὐτῷ, ὁ ὑποκριτὴς ἀποκρύπτει τοῦτο, ὁ θρασὺς δικαιολογεῖ αὐτὸ καὶ ὁ τίμιος διορθοῖ τοῦτο.

Ἄλφρεδος Μπουζάρ.

Ἡ συγχώρησις ἔδει νὰ βραδίηται ἐπὶ τῆς πείρας τῶν ἰδίων ἐκαστοῦ ἀτυχημάτων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ προσεκτάτῳ ἕκαστος καθ' ἡμέραν μερίδα τοιαύτης.

Eillet Vert.

Κυπριακαὶ ἀρχαιότητες.—Τὸ ἐν Καμυβρίδῃ μουσεῖον [Φίτζ Γουίλλιαμ ἐδέξατο ἄρτι παρὰ τοῦ σίρ Ἑρρίκου Μπούλουερ, [τῆς] ἀρμοστοῦ τῆς Κύπρου, γενναῖον καὶ ἐξαιρετικῶς πολῦτιμον δῶρον, ἀποτελούμενον ἐκ μεγάλης συλλογῆς ἀντικειμένων διαφόρων εἰδῶν, ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὴν διάρκειαν ἀνασκαφῶν, γενομένων ἐν Ταμασσῷ, ἐν

τῷ κεντρικῷ τμήματι τῆς νήσου. Ἡ ἐξῆς βραχεῖα περιγραφή ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μίδδλτον, διευθυντοῦ τοῦ μουσείου τούτου, θὰ καταδείξῃ τὸν χαρακτήρα τῶν κυριωτέρων ἀντικειμένων, ἐξ ὧν ἡ συλλογὴ αὕτη ἀπαρτίζεται.

Τὸ δῶρον τοῦ σίρ Ἑρρίκου Μπούλουερ περιλαμβάνει περὶ τὰ 200 δοχεῖα, διαφόρων σχημάτων καὶ ἐποχῶν, ἀναγόμενα εἰς πάσας τὰς χρονικὰς περιόδους ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς περιόδου τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατοχῆς τῆς Κύπρου. Τὰ δοχεῖα τῆς ἀρχαιοτέρας τάξεως συνίστανται ἐξ ἀγγείων ἐκ φαιοῦ ἢ ἐρυθροῦ πηλοῦ καὶ κεκοσμημένων ὑπὸ ἀπλῶν σχημάτων, ἀποτελουμένων ἐξ ἐγγλύφων γραμμῶν. Ἐνια τῶν εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀναγομένων ὁμοιάζουσιν ὡς πρὸς τὸν τύπον πρὸς τὰ προϊστορικὰ ἀργιλλόπλαστα, ἅτινα ἐρέθησαν ἐν Τροίᾳ (Ἰσοαρίκ). Τὸ πλεῖστον τῆς συλλογῆς συνίσταται ἐκ τοῦ χαρακτηρηστικοῦ κυπριακοῦ τύπου ἀγγείων, ποικίλων τὸ μέγεθος ἀπὸ μεγάλων ἀμφορέων, ὕψους δύο ποδῶν, μέχρι μικρῶν οἰνοχοῶν, κυπέλλων καὶ δοχείων ἐλαίου, πάντων κατηρτισμένων ἐξ ὠγρᾶς ὑποκιτρίνης ἀργίλλου, κεκοσμημένων ὑπὸ λευκῆς γαλακτώδους ζώνης καὶ κεκοσμημένων δι' ἀπλῶν γεωμετρικῶν σχημάτων φαιοῦ κιτρίνου χρώματος. Ἐν πολλοῖς αὐτῶν τὰ κοσμήματα ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀθροίσματος συγκεντρικῶν κύκλων κατηρτισμένων (μετὰ τὴν ὄπτησιν τῶν ἀγγείων) διὰ δευτέρας ἐπεξεργασίας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τοῦ ἀγγειοπλάστου καὶ διὰ συγκρατήσεως χρωστικῆς βεβαμμένου ἐν ὑποκιτρίνῳ βαφῇ, οὕτως ὥστε νὰ ἐφάπτηται τοῦ ἀγγείου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιστροφῆς τοῦ τοῦ ἀγγειοπλάστου τροχοῦ. Λαμπρὰ κύλιξ τῆς τάξεως ταύτης, τοῦ ἀρχαίου βαθέος συστήματος, διακρίνεται διὰ τὰς εὐρείας αὐτῆς ἐκ λαμπροῦ ἐρυθροῦ χρώματος ζώνας, χρώματος ὑπομιμησάσκοντος τὴν μί λ τ ο ν τῆς Σινώπης, ἣτις τοσοῦτον εὐρέως ἐχρησιμοποιοῦτο πρὸς διακοσμήσεις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἱστορικῆς περιόδου. Ἐν τοῖς ἀγγείοις τῆς τάξεως ταύτης πολλὰ εἰσιν ἀξιοσημεῖωτα διὰ τὸ λίαν χάριεν καὶ ποικίλον τοῦ σχήματος. Τινὰ τούτων εἶναι ὅλως ἰδιόζοντα ἕνεκα τοῦ στοιχείου αὐτῶν, ἔχοντος σχήμα κώνης μετὰ διυλιστηρίου πλήρους ὀπῶν. Πολλὰ τῶν δι' ἔλαιον φιαλῶν εἶναι λίαν περιεργοί, ἐνίων φερουσῶν σχῆμα ὅμοιον πρὸς τὰς φιάλας τῶν προσκυνητῶν τοῦ μεσαίωνα, ἐτέρων ἔχουσῶν μακρὸν σωληνοειδῆ λαμόν, χρησιμεύοντων δὲ εἰς ἔγχυσιν τοῦ ἐλαίου σταγόνα πρὸς σταγόνα. Πολυάριθμα πάλιν ἄλλα ἀγγεῖα ἀπαρτίζονται ἐκ κρατήρων καὶ κυπέλλων τετρημένων πρὸς ἀνάρτησιν ἢ φερόντων μακρὰν βροχοειδῆ λαβὴν, ἐσχηματισμένην ἐκ λεπτοτάτων λωρίδων ἀργίλλου. Τὸ εἰς ἄκρον εὐθραστον ἐνίον τούτων φαίνεται καταδεικνύον ὅτι κατεσκευάζοντο ταῦτα ἰδιαζόντως πρὸς ἐναπόθεσιν ἐντὸς τῶν τάφων, ἀναρτώμενα ἀπὸ τῶν τοιχωμάτων ἢ τῆς ὀροφῆς αὐτῶν, ὡς δοχείων τῆς τροφῆς, ἢ οἱ Ἕλληνες συνεθίζον νὰ παραθέτωσι τοῖς πνεύμασι τῶν νεκρῶν. Ἀγγεῖα μετὰ παραστάσεων ἀνθρωπίνων ἐπ' αὐτῶν μορφῶν ἐλάχιστα ἀντιπροσωπεύονται ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ. Τὰ μόνα δύο δοχεῖα τῆς τάξεως ταύτης εἶναι κύπελλον μετὰ μελαίνων μορφῶν, ἀναγόμενον πιθανῶς εἰς τὰ μέσα τοῦ ΣΤ' αἰῶνος π. Χ. μετὰ ζευγῶν χορευτῶν ἐπὶ ἐδάφους, ἐσπαρμένου διὰ ροδοειδῶν συναμμάτων (noeuds) τοῦ συνήθους τύπου, ὡς καὶ μετ' ἐρυθρᾶς μορφῆς κύλιξ, ἀναγόμενη εἰς τὸ 500 π. Χ. πιθανῶς καὶ φέρουσα νεαρὸν ἀθλητὴν κρατοῦντα λόγχην καὶ κράνος. Ἐκ τῶν τῆς τελευταίας περιόδου τὰ κυριώτερα εἶναι μελαίναί τινες οἰνοχοαί, κεκοσμημέναι διὰ καθέτων ἢ ἐλικοειδῶν σχεδίων.

Ἐν τοῖς λιθίνοις ἀντικειμένοις ὑπάρχει ἕν μείστον mortarium, ἰστάμενον ἐπὶ βραχειῶν κνημῶν. Λιθινὰ τινεσ ἀλάβαστροι εἶναι ἀξιοσημεῖωτοι· μὴ ὄντες ὅμως κοίλοι ἔσωθεν δὲν ἰδύναντο νὰ χρησιμοποιῶνται πρὸς πρακτικὴν χρῆσιν, εἰμὴ πρὸς σκοποὺς ταφῆς.

Τὰ ὀρειχάλκινα ἀντικείμενα περιλαμβάνουσι λαμπρὰν συλλογὴν ἐγχειριδίων, ἄκρων τῶν λογχῶν καὶ μαχαίρων, ἔνια τῶν ὁποίων χρονολογῶνται ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς περιόδου. Μία ἄκρα λόγχης εἶναι ἰδιαζόντως ἀξιοσημεῖωτος, καθόσον ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων λεπίδων, προσηρμοσμένων στερεῶς παραπλευρῶς ἀλλήλων ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως· ὁμοιάζει δὲ πρὸς τοὺς κάμακας, ὅτινες χρησιμοποιοῦνται ταῦν ὑπὸ πολλῶν ἀγρίων φυλῶν πρὸς διάτρησιν τῶν ἰχθύων καὶ σύλληψιν αὐτῶν. Πολλῶν νεωτέρας ἐποχῆς εἰσι δύο πολυτελεῖ ὀρειχάλκινα κηρο-

πήγια ἐπὶ τριποδικῶν βάσεων, κεκοσμημένα ὑπὸ κρίκων φύλλων χαριέντως συστρεφόμενα. Ὁρειχάλκινος κρατῆρ, λαμπρῶς διατηρούμενος, εἶναι ἀξιοσημείωτος διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ μεταλλοῦ ἐξ οὗ ἀποτελεῖται, καταδεικνύουσαν μεγάλην δεξιότητα τοῦ κατασκευάσαντος αὐτὸν καλλιτέχου.

Τὰ σιδηρᾶ ἀντικείμενα περιλαμβάνουσι ξίφη, ἄκρα λογχῶν, μικρότερα ὄπλα κλπ. Τὸ μέγα ξίφος διακρίνεται διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, τὴν καλὴν αὐτοῦ διατήρησιν καὶ διὰ τὰ λείψανα τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ λαβῆς, κατεσκευασμένης ἐξ ἔλεφαντόδοντος, προσηρμοσμένου ἐπὶ τοῦ σιδήρου ὑπὸ ἰσχυρῶν ὀρειχάλκινων ἤλων, κεκοσμημένων ὑπὸ μεγάλων χρυσῶν κεφαλῶν, ὧν μία μόνον περιεσώθη.

Τὰ πολύτιμα εἶδη συνίστανται κυρίως ἐκ πολλῶν ἀργυρῶν ἐλικοειδῶν δακτυλίων, ἀργυροῦ κρίκου, ὁμοίου τὸ μέγεθος καὶ σχῆμα πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν κρίκους τῶν χειρομάκτρων τῆς τραπέζης, λεπτῶς δὲ ἐπεξεργασμένου καὶ φέροντος ἐγγλυφον τὴν εἰκόνα πτηνοῦ καὶ ἐκ τινων χρυσοῦν σφαιριδίων ἀναγομένων εἰς περιδέραια.

ΥΠΝΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΓΥΡΤΕΙΑ.

Τῷ 1837 ἡ γαλλικὴ ἀκαδημία διώρισεν ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐξετάσῃ τὰ θαυμασία τῶν ὡς τυφλῶν δρώντων, οἵτινες ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν οὗτω καλούμενον ζωικὸν μαγνητισμὸν. Πᾶσαν αἰ ἀξιώσεις ἴσως αὐτῶν διελύθησαν· οὔτε μαγνητισμὸς ὑπῆρχε οὔτε οἰαδῆποτε δυνάμεις δευτέρας ὁράσεως. Ἡ σχετικὴ ἴσως ἐκθεσις ἡμφισβητήθη. Τότε ὁ διδάκτωρ Μπουρδὲν προσήνεγκε βραβεῖον 3.000 φράγκων εἰς πάντα ὑπνοβάτην ἢ ἄλλον, ὅστις θὰ ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ ἄνευ τῆς χρήσεως τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἐξ ὑποψήφιου ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Γαλλίας ἐπαρουσιάσθησαν πάραυτα, διότι ὁ ζωικὸς μαγνητισμὸς καὶ ἡ ὑπνοβασία ἦσαν τότε ἐπιδημικά. Τότε νέα διωρίσθη ἐπιτροπὴ καὶ νέα ἐπῆλθον ἀποτυχία. Αἱ δοκιμαὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ ὁκτωβρίου τοῦ 1840, ὅτε κατὰ τὴν λήξιν σειρᾶς δεινῶν ἀποτυχιῶν καθ' ἃς τὰ τεχνάσματα ἐκάστου τῶν ὑπερόχους δυνάμεις ἀξιούντων ἀπεκαλύφθησαν, ἡ ἀκαδημία ἀπεφάσισε νὰ μὴ λάβῃ πλέον ὑπ' ὄψει οἰαδῆποτε ἀνακοίνωσιν, ἀναγομένην εἰς τὴν ἀπάτην ταύτην καὶ τιμωρίαν, ἣτις ἔφερε τὰ ὀνόματα ζωικὸς μαγνητισμὸς καὶ διορατικότης (clairvoyance). Ταῦτά συνέβησαν καὶ τῷ σὶρ Ἰακώβῳ Σίμφων, ὅστις μετὰ εἰκοσαετίαν, ὅτε παραπλήσια ἀξιώσεις διετυπύοντο ἐν τῷ ἡνωμένῳ βασιλείῳ τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ ὅτε οἱ ὑπνοβάται καὶ οἱ διορῶντες καὶ οἱ τὰς σκέψεις ἀνακαλύπτοντες κατελάμβανον ἐκ νέου τὴν σκηνὴν, προσέφερε γραμματίον 500 λιρῶν, ὅπερ ἔκλεισεν ἐν κιβωτίῳ καὶ ἔθηκεν ἐπὶ θρανίου, εἰς πάντα ὅστις θ' ἀνεγίνωσκε τὸν ἀριθμὸν, ὡς εὑρίσκετο ἐν τῷ κιβωτίῳ. Οὐδεὶς ἠξίωσεν ὅμως τὴν πρόσκτησιν τοῦ πεντακοσιοῦλου γραμματίου. Τὸ παραπλήσιον πείραμα τοῦ κ. Λαμπούσερ μετὰ τὸ ἀνιχνεύτου τῶν σκέψεων Μπίσσοπ εἶναι νεώτατον, ἀλλ' ἐξετελέσθη ὑπὸ ὄρους ἦττον αὐστηροῦς καὶ ὑπὸ προσώπου, αἱ ἀξιώσεις τοῦ ὁποίου καίπερ μεγάλως τὴν προσοχὴν ἐφελκυσάμεναι, ἦσαν πλέον ἢ ἀσυνήθως ἄστοιχοι.

Ἐξετάσωμεν, τέλος, ἔποψιν τινα τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑποβολῆς, ἣτις ὡς πιθανὸς κοινωνικὸς κίνδυνος ἐφειλύσατο τὴν προσοχὴν νομομαθῶν καὶ ἰατρῶν—τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀναβαλλομένης ὑποβολῆς. Ἀπεδείχθη ὅτι ὑπνωτιζόμενος τις οὐ μόνον ἐκτελεῖ ἀσυναίσθητως ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑποβολῆς πράξεις ἐπικινδύνους εἰς τε αὐτὸν καὶ εἰς ἄλλους καὶ κακοῦργους καθ' ἑαυτὰς, ὡς κλοπὰς, ἐξάσκησιν βίας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ὅτι ἔνιοι—ὑπάρχουσι δὲ λόγοι νὰ πιστεύσωμεν τοῦτο—δύνανται νὰ δεγθῶσιν ὑποβολῆν, ἐνέχουσαν χρονικὸν τι στοιχεῖον. Δύναται τις νὰ εἴπῃ π. γ. εἰς τοιοῦτον: «Ὅκτώ ἡμέρας ἀπὸ τῆς σήμερον, ἐν δεδομένῳ χρονικῷ διαστήματι θὰ ὑποστρέψῃς εἰς τὴν ὑπνωτικὴν κατάστασιν, θὰ μεταβῆς εἰς ὠρισμένην τινὰ θέσιν, θὰ κλέψῃς τοιοῦτο ἢ τοιοῦτο ἀντικείμενον ἢ θὰ προσβάλῃς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον καὶ δὲν θὰ ἐνθυμῆσαι τίς σοὶ ἔδωκε τὰς ὁδηγίας ταύτας». Αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἄχραι περιπτώσεις τοιοῦτο

δὲ τι ἀποτελεῖ καταπληκτικὴν καὶ κινδυνώδη ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑποβολῆς ἐπὶ τοῦ ἐξησχημένου καὶ πρακτικοῦ ὑπνωτιζομένου, ἥτοι ἐπὶ τοῦ προσώπου, ὅπερ ἐξ ἔσεως παρέδιδε τὴν θέλησιν αὐτοῦ καὶ ἀπέβαι-
νον ὑπόδουλον ἄλλῳ.

Ὁ ἐγκεφάλος, ὡς ὄργανον τῆς διανοίας, εἶναι τόσον περίπλοκος, ὥστε ἀδυνατούμεν ν' ἀποπειραθῶμεν τὴν πλήρη ἐρμηγείαν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς λειτουργίας ταύτης· ἀλλ' ὑπάρχουσι γεγονότα, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν συνήθων ἡμῶν γνώσεων, παρέχοντα μῖτον τινὰ καὶ διὰ τοῦτο. Ὑπάρχει χρονικὸν στοιχεῖον ἐν πάσαις ταῖς τῶν νεύρων καὶ ταῖς τοῦ ἐγκεφάλου ἐνεργείαις. Κοινότατον εἶναι τὸ νὰ κατακλίνηται τις λέγων καθ' ἑαυτὸν: «Θὰ ἐγερθῶ τῇ 5ῃ ὥρᾳ τῆς πρωίας, διότι ὀφείλω νὰ προφθάσω τὴν δεῖνα ἀμαξοστοιχίαν». Τοῦτο εἶναι κοινότατον παραδειγμα ἀναβαλλομένης ὑποβολῆς, διενεργουμένης ἐν στιγμῇ ὑποδειχθείσῃ πρὸ ἱκανῶν ὥρῶν. Ἐν τῇ περιπτώσει τῶν ἐνεργειῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος συνταρακτικὴ προσβολὴ ὑπὸ πυρετοῦ ἐπανέρχεται κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καθ' ἐκάστην τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν. Ἡ αἴσθησις τῆς πείνης εἶναι περιοδική, ἀναλόγως τῆς περὶ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἢ δείπνου συνηθείας. Ἡ περιοδική, χρονομετρικὴ καὶ ἀκουσία λειτουργία τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἰσάγεται εἰς τὸν ὑπνωτισμὸν. Ὑπάρχουσιν ἄλλα πολυπλοκώτερα παραδείγματα χρονικοῦ στοιχείου ἐν ταῖς ἐνεργητικαῖς καὶ παθητικαῖς ἐνεργείαις τοῦ ἐγκεφάλου. Ὑπάρχουσι δύο ἢ τρεῖς ἀθνητικώταται περιπτώσεις καθ' ἃς πρόσωπα εὑρέθησαν ζῶντα δύο διαφόρα εἶδη ζωῆς, μετὰ διαφόρων διανοητικῶν χαρακτήρων καὶ διαφόρου ἱκανότητος ἐν κανονικοῖς χρονικοῖς διαστήμασι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, οὐδὲν γινώσκοντα καὶ οὐδὲν ἐνθυμούμενα κατὰ τὴν μίαν περιόδον ἐκ τῶν ὅσα ἐσκέπτοντο ἢ ἐπραττον κατὰ τὴν ἄλλην. Ποτέρα τῶν δύο τούτων θεωρητέα ὡς ἡ ὁμαλὴ κατάστασις τῆς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ποτέρα ἡ ἀνώμαλος ἢ ὑπνωτικὴ, τοῦτο δυσχερῶς δύναται νὰ καθορισθῇ. Ἡ ἀναπόλησις ὅμως τῶν γεγονότων τούτων ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ χρονικοῦ στοιχείου ἐν τῇ ἀναβαλλομένῃ ὑποβολῇ οὐδὲν ἔχει τὸ ὑπερφυσικόν, οὐδὲ συνεπάγεται τὴν εἰς τὸ ἄτομον παροχὴν νέων δυνάμεων καὶ ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὴν ἐν προκεχωρημένῳ καὶ λίαν ἀνεπτυγμένῳ βαθμῷ εἰσαγωγὴν ὑπνωτισμοῦ λειτουργικῆς ἐνεργείας, φυσικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐν πᾶσι τοῖς ἐγκεφαλοῖς.

Οὐκ ἄσχετον πρὸς τ' ἀνωτέρω, ἠγούμεθα τὴν ἐσχάτως γενομένην ὑποβολὴν νομοσχεδίου ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ πρὸς περιορισμὸν τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο τιτοφορεῖται: «Νόμος πρὸς παρακώλυσιν τῆς δημοσῆς τελέσεως πειραμάτων ὑπνωτισμοῦ καὶ τῆς διενεργήσεως ὑπνωτισμοῦ ὑφ' οἰουδῆποτε ἄλλου, ἐξαιρέσει τῶν ἀρμόδιως δικαιουμένων πρὸς τοῦτο ἰατρῶν». Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς ἄρθρα:

- 1) Παράνομον ἔσται διὰ πρόσωπον, ἐξαιρέσει τῶν νομίμως δικαιουμένων πρὸς τοῦτο ἰατρῶν, νὰ τελῇ κατὰ τὴν διάρκειαν διαλέξεων πρὸς σπουδαστὰς τῆς ἱατρικῆς ἢ ἐνώπιον ἐπιστημονικῶν σωματείων, πειράματα ὑπνωτισμοῦ δημοσῆς.
- 2) Παράνομον ἔσται διὰ οἰονδῆποτε πρόσωπον, ἐξαιρέσει ἰατροῦ νομίμως δικαιουμένου πρὸς τοῦτο, νὰ ὑπνωτίξῃ ἄλλο πρόσωπον.
- 3) Πᾶν πρόσωπον παραβιάζον εἴτε τὸ ἐν εἴτε τὸ ἄλλο τῶν ἀνωτέρω ἄρθρων τοῦ νόμου τούτου θεωρηθήσεται ἔνοχον πλημμελήματος.

Πάντες οἱ ἰατροὶ τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης θὰ ὑπεστήριζον, κατὰ τὴν γενικὴν προσδοκίαν, τὸ νομοσχέδιον τοῦτο.

Η ΛΕΓΕΩΝ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ.

Ὀλίγοι γινώσκουσιν ἐπακριβῶς τί πράγματι εἶναι ἡ «λεγεὼν τῆς τιμῆς» ἢ τοσοῦτον προσφιλές τῇ καρδίᾳ ἐκάστου τῶν Γάλλων. Ἐν Ἀγγλίᾳ π. γ. οὐδὲν ὑπάρχει καθ' ὁλοκληρίαν ἀνταποκρινόμενον πρὸς αὐτήν, δυνατόν ὅμως νὰ σχηματίσῃ τις ἰδέαν τῆς ἀξίας, ἣν τὸ ἀξίω-

ἐπαρκῶς ἀκουόμενοι στίχοι· ἐξάκις ἐπανελάμβανε ἐκάστην κυρίαν στροφῆν.

Ἡμίσεια ὥρα τοιουτοτρόπως παρήλθε. Μετὰ μικρὸν κατελήφθην ὑπὸ ἰδιάζοντος συναισθήματος, καθ' ὃ ἀπέβην, ὡς κοινῶς λέγεται, καθ' ὀλοκληρίαν ὀφθαλμὸς καὶ ταυτοχρόνως καθ' ὀλοκληρίαν οὖς. Ὀλονὲν ἢ ἀντιληπτικότης μου περιωρίζετο ἐν ταῖς λεπταῖς ταύταις αἰσθήσεσι. Ἀερῶδες τι καὶ αἰθέριον εἰσῆλθεν ἐν ἐμοὶ καὶ καθ' ὀλοκληρίαν βαθμηδὸν ἀπέσβενέ με. Τὸ ἔρρινον ἄσμα, ὅπερ κατ' ἀρχὰς τοσοῦτον κοινὸν μοὶ ἐφαίνετο, ἀντήχει βαθμηδὸν μελωδικώτερον εἰς τὰ ὠτά μου· τὸ ἄσμα ἐκεῖνο ἀντήχει εἰς τὰ ὠτά μου πολλῶ μαγευτικώτερον ἢ κελᾶδημα ἀηδόνος. Ἀληθῆ θαυμασία τῆς ἀρμονίας περιεκύκλουν με δι' ὄρατων σχεδὸν κυματοειδῶν σχημάτων καὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἤκουον καὶ διὰ τῶν ὠτων ἔβλεπον. Ὁ αἰοῖδος ἔψαλλε τὰ ἄσματα τοῦ Ἀδὲλ Σανέχ, τὰς λαμπρότητας τῶν ἐπτὰ οὐρανῶν καὶ τοῦ παραδείσου. Μοὶ ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐγὼ αὐτὸς ἔψαλλον ἢ μάλλον ὡσεὶ δίκην πνοῆς ἐκ τοῦ στόματος ἀφίουν τοὺς μελωδικούς τούτους ἤχους, ἐν εἶδει ἀρμονικῆς εὐωδίας. Τὰ βλέφαρα μου βαρύτερα ὀλονὲν καθίσταντο, κατὰ τινὰς δὲ στιγμὰς ἢ συνείδησις μου μετετρέπετο εἰς ἀρίστον ἀκινήσιον ἐν Ἀλλ' ἄχ ἐκ νέου ἀνήγειρέ με τότε ὡς ἄλλος σάλπιγγος ἤχος, ἢ τὸ ἐν εἶδει γρυλλισμοῦ α-α-α-α-ἄχ τῶν ἀκρατῶν. Τότε ἀνεκτόμηνη συναίσθησιν ἐμαυτοῦ φαινομενικῶς ὅμως, διότι πράγματι ἐσπερούμενη τοιαύτης. Πάντα τὰ περὶ ἐμὲ καθίσταντο ἀείποτε μείζονα καὶ λαμπρότερα. Οἱ ρυπαροὶ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐρειδόμενοι καπνιστὰὶ ἐφαίνοντό μοι ὡς μέλη τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας, ὡς ἀνώτεροι λειτουργοὶ λαμπρὰς περιβεβλημένοι στολάς. Ὁ τόπος ἐφ' οὗ ἑκαθήμενη ἐφαίνετό μοι ὡσεὶ ἐκ μεταξὺς κατεσκευασμένος, χρυσοῖς κεκοσμημένος ποικιλίαισι καὶ ἀτέρμων, ὁ ναργιλὲς ἴστατο πρὸ ἐμοῦ ὑψηλὸς καὶ ἀποστῆλθων ὡς τέμνος ἐκ ποικιλοχρῶμων κρυστάλλων. Τὰ μέλη μου ἐφαίνοντό μοι ὑπεράνθρωπα καὶ ὡς μέλη γίγαντος, ὁ δὲ παρ' ἐμοὶ φίλος παρίστατο εἰς τὰ ὄμματά μου ὡς ὠραιότατος τῶν ὠραιότατων, περὶ ὧν ἔψαλλεν ὁ αἰοῖδος, μετ' ἀνεκφράστων δὲ θεληγῆτρων καὶ μετὰ βραχιόνων καὶ πλευρῶν, ἄπερ ἐγὼ μόνον κατενόουν.

Εἶδος ὑπνώσεως, καταλάβόν με ὀλοκληρον, περιεκύκλωσεν ὡς νέφος ἀνηκούστου ὅλως εὐδαιμονίας. Μετ' ἀνεκφράστου ταχύτητος ἐπήλθέ μοι ἢ συναίσθησις ἀμέτρου εὐμερίας, ἢ ἄγνωστον ἂν ἐσκεπτόμην ἢ ὠνειροπώλουν. Ἄν ἠδυνάμην νὰ ὀμιλήσω χιλιᾶκις κατ' ἐπανάληψιν θὰ ἔλεγον: «ὅποσον εὐτυχίης εἰμι, ὦ πόσον εὐτυχίης πρὸ ἀπάντων τῶν θνητῶν».

Εἰσέτι ἤκουον κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτην τῆς ὑπνώσεως, εἰσέτι ἔπαιζε τὸ οὖς μετὰ τῶν ἤχων τῆς πραγματικότητος. Ἀλλὰ πάραυτα ὁ ὀφθαλμὸς ἐκτίσαστο τὴν κυριαρχίαν καὶ κατέστη βαθμηδὸν ὁ πυρὴν τῆς ζωῆς μου. Ἐβλεπον καὶ ἔβλεπον καὶ ἔβλεπον ὄχι τόσον σώματα ὅσον χρώματα. Ὀλοκληρὸς ὁ κόσμος μετετρέπη εἰς χρώματα πρὸ τῶν ὀμμάτων μου, τὰ χρώματα δὲ ταῦτα ἀνῆκον ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ οὐράνιον τόξον. Ἐπτάχρωμος λαμπρότης περιεβάλλε με· πρὸ ἐμοῦ εὐρίσκατο εἰς οὐράνια ἐκτεινόμενον ὕψη οὐράνιον τόξον ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε δεύτερον, τρίτον, χιλιστόν μέχρι τῆς ἄκρας ἀποστάσεως. Διὰ μέσου τοῦ ἐκ τόξων τούτου σωροῦ, αἱ στῆλαι καὶ ζῶναι τῶν ὁμοίων ἐφαίνοντο ὡς φλόγες διαλάμπουσαι, ἐχώρουν ἐγὼ ἢ ἔπλεον ἢ ἐνηγόμεν ἐν ἀκατανοήτῳ κινήσει διὰ μέσου ἐπτάχρωμων πυλῶν πρὸς θαυμασίους μινναρέδες ἐκ καθαροῦ φωτός, πρὸς τεμένη ἀπεριγράπτου λαμπρότητος. Ὁ θαυμάσιος ἐν γένει λάμψις καὶ ἀκτινοβολήσεις καὶ σπινθηρισμοὶ ὑπὸ τὰ αὐτὰ πάντοτε ἐπτά χρώματα ἐφαίνοντο περὶ ἐμὲ καὶ ἐν ἐμοὶ. Ἐν τούτοις συνεδόμεν εἰσέτι διὰ λεπτῶν τιμῶν ἰνῶν μετὰ τῆς πραγματικότητος, διότι ἀδιακόπως ἤκουον. Ἀλλ' ἤδη ἢ ἀκοῆ συνετάραξέ με. Ἐκαστον Ἀλλ' ἄχ κατέβηλέ με καὶ ὅτε ἐπανελαμβάνετο ὑπὸ πολλῶν στομάτων τὸ ἀλλ' ἄχ μοὶ ἐφαίνετο ὡς ἀνέμου πνοῆ ἐν πεφωταγωγημένη πόλει, οὕτως ὡστε αἱ ἐρυθραὶ πράσιναί, κίτριναί καὶ κυαναὶ φλόγες ἠπειλοῦντο νὰ σθεσθῶσιν. Ἡ μαγεία ὅμως ἐπετεινετο. Ἐν ἐμοὶ ὑπῆρχε συναίσθησις ἐσωτερικῆς ἀνοψώσεως, γενικῆς βελτιώσεως καὶ ἀναπτύξεως δυνάμεως. Ἀείποτε ὑψηλότερος καθιστάμην. Ἀπέβην ἴσος τῷ Θεῷ καὶ ἔπλεον ἐν φωτοβόλοις ὕψεσιν ἄνω καὶ κάτω. Βαθῶς κάτωθεν ἐμοῦ ἔβλεπον τὸ Κάϊρον ἐκτεταμένον (μέχρι τοῦδε ἢ αἰσθήσεις εὐρίσκατο εἰσέτι ἐν τῇ θέσει αὐτῆς), τὸ Κάϊρον μετὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ὀμάδων, αἵτινες ἐφαίνοντο συγχωνευθεῖσαι εἰς κανονικὸν κῶμα. Ἀεί-

ποτε ἀπέβαινον ὁ παντοδύναμος· ἀπὸ νεύρου εἰς νεῦρον ἀπίστευτος εὐχαρίστησις διεγέετο. Εἶχον εἶδος ἀσυναίσθητου συνειδήσεως τῆς θεότητός μου καὶ ἐπίστευον ὅτι ἄνωθεν διηύθυνον, ἤμεινον, ἐτιμῶρουν, οὐχὶ διὰ βλέμματος, οὐδέποτε δὲ δι' ἰδέας τινὸς ἀλλὰ μόνον διὰ κινήσεως τῆς συναίσθησεως.

Τότε δὲ δὲν ἔβλεπον πλέον τὸ Κάϊρον, καθ' ὀλοκληρίαν ἀπόλεσα τὸν κάτω τοῦτον κόσμον ἐκ τῶν νευρικῶν μου ἰνῶν. Ἐτέρα ἦτο ἢ σφαῖρα ἐκείνη, ἐν ἣ ἠρέμα ὑπέφωσκον, ἀτέρμων ἔκτασις ἄνευ παραλίων, κόσμος ἀφ' οὗ ἔλειπε πᾶν τὸ κοσμικόν. Οὐδὲν παρετηρεῖτο μεταβατικὸν στάδιον, ἕκαστον ὅριον διελύετο καὶ ἐξηλεείετο ἐν τῇ χαροποιῷ ταύτῃ εὐδαιμονίᾳ ἐντὸς τοῦ ἰῶου ἑαυτοῦ, ἐν γενικότητι παντός εἶδους ὑπάρξεως. Ἡδὴ οὐδὲν πλέον ἤκουον, ἔβλεπον ὅμως κάλλιστα πράγματα, ἅτινα δὲν δύναται τις νὰ σκεφθῇ, πάντα ἀπειράριθμα καὶ ἐν ἀκατανοήτῳ τελειότητι. Τοῦτο ἦτο τὸ τέλειον ὄνειρον ἄνευ γήϊνου ἐδάφους. Καὶ πρῶτον εἶδον ὅτι εὐρισκόμην ἐν κόσμῳ συγκεροτημένῳ καθ' ὀλοκληρίαν ἐκ κορασιῶν: ὀλοκληρὰ σύννεφα εἰς μεγάλας ἐκτεινόμενα ἔκτασις καὶ φέροντα δισεκατομύρια θαυμασίων γυναικείων μορφῶν, περὶξ μὲν μέχρι σημεῖου εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἔφθανεν ὁ ὀφθαλμὸς, πρὸς τ' ἄνω δὲ καὶ πρὸς τὰ κάτω μέχρι τῶν ἐξαφανιζομένων ὀρίων· οὐδὲν ἐφαίνετο ἢ ἀπαστραπτόντες ὀφθαλμοί, κυματίζουσαι κόμαι. Ἐκατομύρια ἐν πλήρει θεϊκῇ μορφῇ, ἄλλα ἑκατομύρια ἐν ἐπταχρῶμοις καλύμμασιν, ἐν ἀρράφαις ἐνδύμασι, κινουμένοις ἐλευθέρως περὶ τὸ σῶμα αὐτῶν. Καὶ ὅμως οὐδεμίαν τούτων τῶν γυναικείων μορφῶν ἠδυνάμην νὰ ἴδω τελείως, καθόσον ἀδιακόπως μετεμορφῶτο ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην ὡσεὶ κατ' ἀρέσκειαν ν' ἀντήλασσον τὰ μέλη τῶν σωμάτων αὐτῶν ἐν ἀπαύστῳ ἀντανακλωμένη λάμψει ἀναριθμητῶν στοιχείων καὶ συστατικῶν τοῦ κάλλους. Ἐν τούτοις ἐν τῷ ἀτελευτήτῳ τούτῳ γαλαξίᾳ γυναικείων ὑπάρξεων, τῶν πεπυκνωμένων κεφαλῇ πρὸς κεφαλὴν καὶ ὅμως πρὸς ὄμον, μία, ἑκατοντάδας μιλίων ἀπ' ἐμοῦ ἀφισταμένη, ὡσεὶ αἰσθανθεῖσα τὴν διὰ νεύματος πρόσκλησιν, εὐρέθη πλησίον μου καὶ παραχρῆμα πάλιν ἐξηφανίσθη, διότι ὁ νοῦς μου δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ σταθερὸς οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν, περὶ ἐμὲ δὲ ἐπῆρξετο αἰωνία ἐμφάνισις καὶ ἐκ νέου ἐξαφάνισις ἐν αὐτῇ τῇ ἐμφάνισι. . . . Εἶτα πάλιν διέτρεχον εὐρείας οὐρανίας ἐκτάσεις, ἐν αἷς οἱ ἀστέρες παρήρχοντο ὡς νέφη ἄμμου ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐκρέμαντο ἐν τῇ κόμῃ μου, ἐν τοῖς ἐνδύμασί μου. . . . Εἶτα πάλιν ἀφικόμην εἰς τι ἔχον μορφὴν οἰκοδομημάτων ὡς ἐρείπια αἰγυπτιακοῦ ναοῦ μετὰ διόδων ἐν μέσῳ στηλῶν. Ἐφαίνετό μοι ὡσεὶ παρήλθον δισεκατομύρια τοιούτων στηλῶν, ἀλλ' ἄλλα δισεκατομύρια παραπλησίον στηλῶν ἴσαντο πρὸ ἐμοῦ ἐν σειραῖς ἀλεπαλλήλοις. Πάντες οὗτοι οἱ διάδρομοι ἦσαν πλήρεις ἀνθρώπων, οἵτινες πανταχόθεν προσήρχοντο εἰς ἐμὲ χωρὶς ποσῶς νὰ στενοχωρῶσι τὸν χῶρον. Εὐχάριστος ἔβλεπον τούτους καὶ ἕκαστον αὐτῶν κατ' ἰδίαν, πάντες δὲ ἦσαν εὐτυχεῖς εἰσπνέοντες καὶ ἀποπνέοντες εὐτυχίαν. Οὐδεὶς ὀμιλήσει πρὸς με· οὐδ' ἐγὼ ἀπέτεινα τὸν λόγον πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ὁ περιδουόμενος οὗτος πληθυσμὸς ἐφαίνετο κινούμενος ἐν μαγικῷ ρεύματι γενικῆς συνεννοήσεως, οὕτως ὡστε ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνωσκε περὶ τοῦ ἑτέρου πάντα παρελθόντα καὶ μέλλοντα, τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τοῖς αἰσθήμασι, κινήσιν πρὸς κινήσιν, ἀκαρίωντα καὶ χωρὶς ποσῶς νὰ γνωρίζῃ τίνι τρόπῳ. Ἐνόμιζα ὅτι ὀλοκληρὸς αὕτη ἢ σκηνὴ μίαν μόνον διήρκεσε στιγμῆν, ταυτοχρόνως ὅμως εἶχον καὶ τὴν αὐταπάτην, καθ' ἣν ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ διεδραματίσθη ὀλοκληρὸς παγκόσμιος ἱστορία, ἐπήλθε δηλονότι ἄπειρος ἐνέργεια ἄνευ ὅμως οἰασιδιόποτε δράσεως. Ἐπανειλημμένως ἐθυθίζοντο ὅπισθεν μου δισεκατομύρια στηλῶν· ἐνόμιζα ὅτι ὑπῆρχον ἑκατομύρια ὅλα ἐτῶν, ἄπερ ἐδαπάνησα εἰς τὸ νὰ διέλθω τὰς ἀνωτέρω διόδους ὀλοκληρῶν αἰώνων κατὰ τοὺς ὁμοίους, ἐκεῖ προχωρῶν, ἔζησα χωρὶς ποσῶς ν' ἀποκάμω καὶ πάντοτε προχωρῶν πρὸς τὰ ἄνω, ἐν τέλει δὲ ὡσεὶ ἀνερχόμενος κλίμακα ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους, κῶμα φωτεινῶν βαθμίδων ἐκ διαφανῶς «οὐδὲν», ἀείποτε ἀνοψούμενος ἠρέμα καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης κοπώσεως μετὰ τῆς φανεράς δὲ συνειδήσεως ὅτι θὰ ἐφθάνον εἰς τὴν κορυφῆν. Ποῦ ὅμως μετέβαινον; καὶ πρὸς τί; δὲν ἐρωτῶ ἑμαυτὸν, δὲν προαισθάνουμαι τοῦτο. Δὲν εἶμαι πλέον ἄνθρωπος οὐδὲ καλλιτέχνης. . . . ἐν ὀλοκληρῳ τούτῳ τῷ ὀνειροπολικῷ κόσμῳ οὐδεμίαν συνήνεγα εἰκόνα ἢ ἄγαλμα ἠσθανόμεν δὲ μόνον συνήθη αἰσθητικὸν βίον ἐν αἰθερίᾳ αἴγλῃ καὶ ἔχαιρον ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀνεκφράστως εὐδαίμονα ἑμαυτὸν ἐλογιζόμεν, γενικῶς ὅλως χωρὶς νὰ ἐφαρμώσω τι ἐπὶ

τοῦ ἰδίου μου βίου . . . καὶ ὅμως ὀριστικώτατα κατενόουν ὀριστικώτα-
την εὐδαιμονίαν, ἣς ἀπέλαυον. . . .

« Α α α α χ » !

Μετ' ὀξύτητος ὅλους δυσαρέστου ἤχος τις, ὡσεὶ ἐκ διαβολικῆς σάλ-
πιγγος προερχόμενος, διέσχισε τὰ βαθύτατα ὄνειρα μου. Οὗτος διέσπασε
τὸ ἀκουστικόν μου νεῦρον καὶ μετήγαγε τμήμα τῆς ἀνθισταμένης ὑπάρ-
ξεώς μου εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἡ εἰς τὴν ἐγγήγορσιν μεταβάσις μου ἀ-
πετέλεσε σκληρὰν δοκιμασίαν. Τὸ πνεῦμα μου ἵπτατο εἰσέτι ἀλλὰ τὸ
σῶμα δὲν ἠδύνατο ν' ἀκολουθήσῃ αὐτό. Ἐκ τούτου προῆλθε ἡ σαφε-
στάτη αἴσθησις ὅτι διήθεν ἀνιπτάμηνη εἰκοσάκις, συνέκρουον διὰ τῆς κεφα-
λῆς μου ἐν ἐκάστῃ πτήσει τὸν τοῦ θαλάμου ὄροφον (καὶ μάλιστα πάντοτε
κατὰ τινὰ ὀρισμένον ἤχον τῆς μουσικῆς), ὅτι ἐπιπτον εἶτα πάλιν ἐπὶ
τοῦ δαπέδου, ὅτι ἔθραυον τὰς κνήμας μου εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναμαι
πλέον μόνον νὰ κάθημαι, ὅτι ἔσπευδον ἐκ τῆς θέσεως μου εἰς τὸν ὄροφον
πάλιν καὶ αἰωρούμην οὕτως ἐφ' ἱκάνων μεταξὺ ὀρόφου καὶ δαπέδου.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς αἰωρήσεως ταύτης ἐν τοιαύτῃ εἰρσικόμην
ἐγγρηγόρσει ὡστε ἠδυνάμην νὰ ἐγερθῶ. Ἡμῖν ἐσκοτισμένος ἀλλὰ κατῳρίωσα
ὀρθὸς νὰ ἐξέλθω τοῦ δωματίου. Οἱ ἐν τῷ ὀδῷ ἄνθρωποι μοὶ ἐφαίνοντο ὡς κα-
θαρὰ βδελύγματα, οὕτως ὥστε θὰ προστίμων νὰ διέφευγα αὐτούς. Ἄλλως
ἀπέφευγα ἕκαστον αὐτῶν, σχηματίζων τῶρον, ὑσάκις παρ' αὐτοῖς διηρ-
χόμεν, ὃν τρόπον ἀπέφευγον καὶ πάντα τὰ σταθερὰ ἀντικείμενα, διότι
ἠσθανόμην ὅτι κατέστην πολλῶν πάντοτε καὶ ὀγκωδέστερος ὥστε μετὰ
μείζονος κόπου ἠδυνάμην νὰ διέλθω ἢ πρότερον. Τοῦτο ἦτο ἀπόρροια
τῆς ἀνωτέρω ἐξεικονισθείσης αἰσθήσεως καθ' ἣν ἀπέβην γίγας καὶ ἡ
φαντασιώδης αὕτη ἰδέα διήρκει εἰσέτι : « Τί ἦτο ὀλόκληρος ὁ κόσμος
ἀπέναντι ἐμοῦ, ἐγὼ ἦμην πολλῶν εὐτυχέστερος ». Οἱ διαβάται εἰθισμένοι
ἐν τοιαύτῃ συμπεριφορᾷ καθαρῶς διέγνωσαν τὴν κατάστασιν μου καὶ
ἐβοήθουν με νὰ διέλθω. Εἰς τὸν οἶκον μεταβὰς κατεκλίθην καὶ βαθέως
ἐκοιμήθην ρογαῶν ὡς γαλι. Ἐγὼ γυζον, ἔκλαιον καὶ ἐμεμψιμοῖρουν,
αἰσθανόμενος ὅτι πανταχόθεν ἀδικήματα ἐγένοντο μοικαὶ ὑπὸ πάντων βα-
θέως ἐταπεινούμην. Πρὸς τὴν πρωίαν ἐνόμισα ὅτι ἀνόητός τις προσελθὼν
ἐπλησσε μεθ' ὑπερμεγέθους σφυρίου καὶ κανονικῶς τὴν κεφαλὴν ἐν τῇ αὐ-
τῇ πάντοτε θέσει. Καὶ ὅμως πληρέστατα κατενόουν ὅτι δὲν εἶχεν οὕτω τὸ
πράγμα, διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μοὶ συνέβαινε ἦτο πράγματι τὸ ἐξῆς.
Καθήμενος ἐν τῇ κλινῇ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκτύπων τὴν κεφαλὴν μου ἐπὶ τοῦ
τοίχου κανονικῶς. Ἡσθανόμην ὅτι τοῦτο προῦκλει με πόνον ἐν τού-
τοις δὲν ἠδυνάμην νὰ παύσω καὶ διηρκῶς ἐξηκολούθουν πλήττων τὴν
κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου μέχρις ὅτου, κραυγὴν βάλλων, ἐξεπήδησα τῆς
κλίνης. Τὸν κτύπον ὅμως ἤκουον εἰσέτι, ἀλλ' ἐν τῇ παρακειμένῃ οἰ-
κίᾳ. Αὐτόθι κόπτης ἐπιθυμῶν νὰ εἰσέλθῃ ἔκρουσε τὴν θύραν διὰ τοῦ
πλήκτρου καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἔθιμον τοῦ τόπου οὐχὶ ἀπαξ ἢ δις ἢ
τρὶς ἀλλὰ κανονικῶς μέχρις ὅτου θὰ ἠνοιγέτο αὐτῷ ἡ θύρα. Ὑπὸ φαι-
δρότητος κατελήφθην ὅτε ἠδυνάμην νὰ χύσω δοχεῖον ὕδατος ὑπεράνω τῆς
κεφαλῆς μου πρὸς πλήρη ἐξαφάνισιν τοῦ τοιμηροῦ παιγνιδίου ἐκ τῶν
νεύρων μου.

Τοιαῦται αἱ ἐκ τοῦ Χ α σ ἰ ε ἐντυπώσεις μου.

Η ΜΑΡΙΑ

(Διήγημα πρωτότυπον).

« Σὺ μόνη τῶν ἀδικουμένων ἡ θερμὴ προστάτις, σὺ μόνη τῶν παρ-
θένων ἡ εὐρεῖα σκέπη, σὺ μόνη δύνασαι νὰ θεραπεύσῃς τὴν αἰμάσσουσαν
καρδίαν μου, οὐρανία Παρθένε. Ὅπως τὸ βρέφος τὸ ἀδύνατον, ὅποταν
πάσχη, πρὸς τὴν φιλόστοργον μητέρα δακρυόρεκτον τὸ βλέμμα στρέφει
καὶ τὰς ἀπαλὰς αὐτοῦ ἐκτείνει χεῖρας, οὕτω καὶ ἐγὼ ἐν τῇ ἀπολύτῳ
ἀδυναμίᾳ μου ἐν τῷ δεινῷ ἀπελπισμῷ μου πρὸς σὲ τὰς χεῖρας τείνω
καὶ τὸ ὄμμα μου ἐπικαλεῖται τὴν ἀντίληψίν σου ἀπόλλυμαι ἀπί-
στου καρδίας οἰκτρὸν θῦμα. Σπεῦσον, οἰκτερόν, βοήθησόν μοι, ἀγαθὴ
Θεοτόκε ! »

Γονυπετὴς πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς ἁγίας Θεομήτορος ἐντὸς τοῦ ναυδρίου
μόνη ταῦτα ἔλεγε θρηνοῦσα κόρη χαριτόβρυτος, πλὴν δυστυχῆς, ἡ ὀρφανὴ
Μαρία ὠχρόλευκος καὶ μελανέμων ὠμοίαζε πρὸς ἄγγελον, μυστηριώδη
ἐπισκέπτῃν τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ἔτοιμον πρὸς πτήσιν αἰθερούεσαν ἐν
περιπτώσει προσπελάσεως ἁμαρτωλῶν βλεμμάτων. Καὶ μὴ δὲν εἶναι ἄγ-
γελος ἀθῶα κόρη εὐλαβῶς προσευχομένη ! Μὴ ἡ προσευχὴ δὲν ἔχει τὴν
ἁγίαν ἰσχύν νὰ καθιστᾷ ἀγγέλους τοὺς θνητούς ! Ἡ προσευχὴ, τὸ ψυχι-
κὸν βάλσαμον τῶν ἐν τῇ γῆ πασχόντων, ἡ συνέντευξις τῶν θνητῶν μετὰ
τοῦ θεοῦ, ἡ προκαλοῦσα τοῦ Θεοῦ τὴν εὐσπλαγγνίαν, ἡ περιβάλλ-
ουσα ἡμᾶς διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ Πνεύματος, αὐτὴ καὶ μό-
νη ἡμῶν μένει ἡ ἐσχάτη ἀληθῆς παραμυθία, ἡ χωρίζουσα ἀπὸ τοῦ
πάσχοντος καὶ καταπονουμένου σώματος τὸ πνεῦμα καὶ δεικνύσα ἡμῖν
τοῦτο ἀπαθές, ἀθάνατον, τῷ θεῷ ὅμοιον.

Ἐν τούτοις ἡ Μαρία τὴν εἰς οὐρανοὺς ὁμώνυμον αὐτῇ ἐπικαλεῖται :
« Βοήθησόν μοι, λέγει, γλυκεῖα Παρθένε, ἁγία Μαρία ! » — Μαρία . . . Μα-
ρία . . . ἀντήχησαν αἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ. Σιγῇ ἕσταται ἡ κόρη ἐν ἐκστά-
σει. Τίς ἐκάλεσεν αὐτήν ; τίς ἦτο ἡ φωνὴ ἐκείνη, ἡ τὰ ὦτα αὐτῆς πλήρ-
ησα, ἡ δις τὸ ὄνομα αὐτῆς καλέσασα ; . . . Ἡ ἀγαθὴ Θεομήτωρ ἠλέησε
τὴν τάλαιναν . . . καλεῖ αὐτήν εἰς οὐρανοὺς. Εὐγνώμων εἰς τὴν ἱεράν
ἡτένισε μορφήν ἐν τῇ εἰκόνι τῆς Παρθένου ἡ προσευχομένη, καὶ εἶδε ταύ-
την θεσπεσίως μειδιῶσαν, συμπαθῶς αὐτῇ προσβλέπουσαν καὶ εἶδε Χε-
ρουβὶμ λευχεύοντα περιλαμπῆ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας ἄγοντα
καὶ εἶδεν ἑαυτὴν πτερόεσαν, ὅμοίαν τοῖς ἀγγέλοις. Καὶ εἶδε τὸν ναὸν ἀν-
θρώπων πλήρη, τὰς λαυπάδας φῶς χεούσας ἀπλετον καὶ φωτιζούσας τὸν
νεκρὸν παρθένου, ἡτις ἐν φερέτρῳ ἄπνους ἔκειτο καὶ εἶδε, καὶ διέκρινε,
καὶ ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ νεκρῷ ἑαυτήν, ἐταράχθη ἐκ τῆς θέας, ἔκλεισε
τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ πάντα ἠφανίσθησαν καὶ γνόφος ταύτην περιεκάλυψε.
Καὶ εἶδεν ἐν τῷ σκότει θάλασσαν παφλάζουσαν καὶ κύματα ἀφρίζοντα,
καὶ εἶδε πτόμα ἐν αὐτοῖς ἀνηλεῶς δερόμενον, καὶ εἶδε καὶ διέκρινε καὶ
ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ πτόματι τὸν αἴτιον τῆς συμφορᾶς αὐτῆς, τὸν ἄπιστον
ἐραστήν, τὸν Ἀγαμέμνονα. Πρὸ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης καὶ φρικώδους θέας
συνεκινήθη, κατεταράχθη, ἀπερορορήθη ἠθέλησεν ἵνα κραυγᾶσθαι, ἵνα βοή-
θειαν αἰτήσῃται, ἀλλ' ἀντὶ φωνῆς ρόγγους μόνον καὶ βῆχας ὑπόκωφον ἀ-
φῆκεν ἀπὸ τοῦ λάρυγγος. Καὶ ἦδη τὸ πᾶν ἀπώλεσεν οὐδ' ἔβλεπεν, οὐδ'
ἤκουεν, οὐδ' ἐκινεῖτο πλέον, οὐδ' ἠσθάνετο . . . εἶχεν ἐκπνεῦσει.

Ὁ κώδων τοῦ ναῖσκου ἐκ διαλειμμάτων ἤχει πενθίμως καὶ ἕκα-
στος αὐτοῦ ἤχος θρηνωδῶς παλλόμενος ἐν τῷ αἰθέρι ἀπόλλυται εἰς τὸ
ἀγανὲς ψάλλον ἐν μονοτονίᾳ « ματαιότης ! . . . ματαιότης ! . . . μα-
ταιότης ! ! » Συναίσθημα μελαγχολικὸν κατέχει τοὺς ἀκούοντας. Δυσ-
ρεστεῖται ὁ τυφλός, ὅταν ἐπαναλέγῃσιν αὐτῷ τὴν τύφλωσίν του, δυσ-
ρεστεῖται ὁ θνητός, ὅταν ὑπενθυμίζωσιν αὐτῷ τὸ μάταιον τοῦ βίου καὶ
τοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις ὁ κώδων ἐξακολουθεῖ θρηνῶν, τὸν θάνατον ἀγ-
γέλλων κόρης, ἡτις ὡς χθὲς ἔζη καὶ εὐτυχῆς ἔθεωρεῖτο. Μαρία ὀνομά-
ζεται ἡ κόρη ἡ θανοῦσα, νεκρὰ εὐρέθη ἐν τῷ ναυδίῳ, κατακειμένη
ἐπὶ τῶν μαρμάρων πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Ἀειπαρθένου. Ἀντὶ λιθάριου
τὴν ψυχὴν αὐτῆς προσήνεγκε τῇ Θεοτόκῃ, ἀντὶ δὲ κηροῦ τὸ σῶμα ἑαυ-
τῆς κατέθηκε πρὸ τῆς εἰκόνας. Ἀπέθανε προσευχομένη πόσον εἶναι γλυ-
κὸ νὰ ἀποθάνῃ τις, τὸν νοῦν εἰς οὐρανοὺς ἐξυψωμένον ἔχων καὶ δέόμενος !

Ἐντὸς λευκοῦ φερέτρου φέρουσιν ὠχρὸν τὸν νεκρὸν τῆς δυστυχῆς
Μαρίας ἐστολισμένην ἔχουσι τὴν κεφαλὴν τῆς κόρης δι' ἀνθέων καὶ
χρυσῶν συρμάτων, ὡσεὶ ἦτο ἐρασμαία νύμφη, ἡ δὲ μέλαινα καὶ ἐθενίγη
αὐτῆς κόμη ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐσπαρμένη ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ὡς ἀμε-
ρίμως κοιμωμένην παριστᾷ αὐτὴν θεότητα. Ἐπεθύμει ἵνα γίνῃ νύμ-
φη, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸν ναόν, ἐκ δεξιῶν αὐτῆς ἔχουσα τὸν Ἀγαμέμνο-
να. Ἐπεθύμει νὰ κληθῇ ἐκείνου σύζυγος, ἐκείνου τοῦ ἀθλίου, ὅστις
ἀνάνδρου ἐγκατέλιπεν αὐτήν, καὶ ἀντ' ἐκείνου συνεξεύχθη μετὰ τοῦ
θανάτου καὶ ἦδη ἄγεται εἰς τὸν ναόν τὸν θάνατον ἐν ταῖς ἀγκάλαις
ἔχουσα.

Ὁ Ἀγαμέμνων, ἐπιπόλαιος ψυχῇ, χαρακτήρ ἄστατος, ἠγάπα τὴν
Μαρίαν, ὅπως παιζῆ μόνον. Ἦτο ἡ Μαρία ὀρφανὴ καὶ πτωχὴ κόρη,
δὲν εἶχε προῖκα καὶ αὐτὸς ἀπέφευγε νὰ νυμφευθῇ αὐτήν ! ὦ τοῦτο ἡ-
θελεν εἶναι ἀντικρυς ἄνοια. Καὶ ὅμως εἶδεν αὐτῇ ἐλπίδας καὶ ὠκί-

ζετο ἐνώπιον αὐτῆς περὶ τοῦ ἔρωτός του. Ἐλάτρευε τοῦτον λοιπὸν ἡ ἀγαθὴ Μαρία καὶ ἐν τῇ εὐχρινεῖα τοῦ πυρώδους αὐτῆς ἔρωτος οὐδέποτε οὐδ' ἐφαντάζετο κἄν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἀνάνδρως. Αὐτὸς τῶν σκέψεων καὶ τῶν ὁνείρων αὐτῆς ἦτο μόνον ἰνδαλμα. Ὁ μέλας καὶ διαπυρρος τῆς κόρης ὀφθαλμὸς ἔλαμπε θεσπέσιον, ὅπουταν εἶχε πρὸ αὐτοῦ τὸν λατρευτὸν ἐκεῖνον, καὶ ἄφατος εὐδαιμονία ἐπὶ τοῦ λεπτοφυοῦς προσώπου τῆς Μαρίας ἐναργῶς ἐξωγραφεῖτο, ὅταν παρ' αὐτῇ ἐκάθητο ἐκεῖνος· ἡγάπα θερμῶς καὶ διαπύρως, ἐλάτρευε πιστῶς καὶ ἐγκαρδίως, εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα ὀλοκλήρως παρεδόθη ἡ καλὴ Μαρία. Τάλαινας κόραι! πτωχὰ πλάσματα! ἀσθενῆ ὄντα! . . . ποσάκις ἀπροστάτευτα ἀφίσθε εἰς τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀνάνδρων ἐραστῶν ὑμῶν! καὶ τίς ὁ καρπὸς τῆς τοιαύτης τυφλῆς πίστεως ὑμῶν! . . . ἡ πεῖρα διδάσκει.

Ἐνῶ εἰς τὸ ζενίθ εὐρίσκετο τῶν ὄρκων, τῆς ἀγάπης καὶ τῶν ὑποσχέσεων ὁ Ἀγαμέμνων, πλουσία κόρη τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐξήτησεν. Ἠρνῆθη παρευθὺς τὴν ὄρφανὴν Μαρίαν ὁ ἀνάνδρος ἐκεῖνος καὶ ἐμνηστεύθη μετὰ τῆς δευτέρας. Ὡ ὀλεθρία καὶ ἀσυνειδήτος ἐπιτορία! ὦ κακοῦργος καὶ ἀσύγνωστος πρῆξις! Ἠρνῆθη τὴν Μαρίαν, τὴν ἀξιολάτρευτον, τὴν χαριτόδορητον, τὴν περιπαθῶς αὐτοῦ ἐρωῦσαν, τὴν περικαλλῆ καὶ ἀγαστήν Μαρίαν, διὰ παντὸς αὐτὴν ἀφῆκεν εἰς θλίψιν, εἰς ἀπελπισμὸν φρικώδη, εἰς ἀπόγνωσιν. Ἄλλ' ὁ οὐρανὸς δὲν βλέπει ἀδιάφορος ἀνοσιότητος τοιαύτας. Θῶπτον ἢ βραδύτερον ἢ θεῖα νέμεσις λαυρὸς ἐπέρχεται κατὰ τῶν ἀδικούντων.

Μετὰ ὀργάνων καὶ ψαμάτων συνοδεία εὐθυμὸς βαδίζει, ἐν τῷ μέσῳ ἔχουσα λαμπρὸν νυμφίον τὸν Ἀγαμέμνονα πολυτελῶς ἡμφιεσμένον. Τελεῖ τοὺς γάμους του μετὰ πλουσίας κόρης καὶ ἤδη ἐν ὀργάνοις καὶ ὕδατι εἰς τὴν οἰκίαν μεταβαίνει τῆς εὐτυχῆς νύμφης, ὅπως σύζυγος αὐτῆς κληθῆ, ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Εὐτυχῆς ὁ Ἀγαμέμνων, μόνην τὴν μέλλουσαν σύζυγον ἐνθυμεῖται καὶ τὸ μειδιάμα ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ ἀνοῦν εὐθυμον καὶ ἀθῶον αὐτὸν παρίστησιν. Αἴφνης σκέψις ζοφερὰ διηυλάκωσε τὸ μέτωπον αὐτοῦ. Καὶ ἡ Μαρία! ὦ ἡ Μαρία! . . . ὡς ἔνοχος ἔκρυψεν ἐν ταῖς χερσὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἄλλ' ὡσεὶ καθ' ἑαυτοῦ ὀργισθεὶς ἀγερώχως ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ αἰθὴ ἐμειδίασεν, ἵνα τὰς λυπηρὰς ἀποδιώξῃ ἀναμνήσεις· ἦτο εὐτυχῆς! ἦτο νυμφίος! καὶ τί ἔμελλεν αὐτῷ περὶ τῆς ξένης ὄρφανῆς ἐκεῖνης κόρης!

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν εὐθυμον γαυλίον πομπήν, πομπὴ ἑτέρα νεκροφόρος ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῆς ὁδοῦ προὔχουσι. Μελανέμων γέρων ἱερεὺς, σταυρὸν ἐν ταῖς χερσὶ κρατῶν, προηγείτο ψάλλον θρηνωδῶς ἀρχαίαν βυζαντινὴν μελωδίαν· οἱ δ' ἐπίλοιποι, πενθίμως κάτω νενευκότες ἐν σιγῇ καὶ κατανύζει· ἡκολούθουν εὐλαβῶς, ἐν μέσῳ ἔχοντες τὸ νεκροφόρον τῆς Μαρίας φέρετρον. Ὡδήγουν ταύτην εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν τῶν θνητῶν, τινὲς δὲ καὶ ἰδάκρουν, ἢ κλαίοντες τὴν ἀνθηρὰν νεότητά τῆς ἀτυχοῦς Μαρίας, ἢ ἵνα ἔδραψεν ὁ θάνατος προῦργος, ἢ προκλαίοντες τὴν τύχην ἑαυτῶν τὴν μέλλουσαν, ἢ νὰ νεκρὰ Μαρία ὑπεμείνησκον αὐτοῖς.

Αἱ δύο συνοδεῖαι συνητηθήσαν εἰς τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον· συνεκρούσθησαν τὸ χάσμα καὶ τὸ πένθος· ὦ τύχης εἰρωνεῖα· ἀπέναντι ἀλλήλων ἔστησαν οἱ κλαίοντες καὶ οἱ γελῶντες . . .

Τὰ ὄργανα ἐσίγησαν, ἐπαύθησαν τὰ ψαματὰ καὶ μόνη ἡ θρηνωδὴ ψαλμοῦδι ἐξακολουθεῖ τοῦ ἱερέως. Ἡ γὰρ τοῦ γάμου λεληθῶτως ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιβλητικὴν λύπην τοῦ θανάτου, ὅπως ἡ θερμὴ τοῦ πυρός ὑπέκει εἰς τὸ ψῦχος τοῦ ὕδατος· κατήφεια ἐκάλυψε τὰ πρόσωπα τῶν τῶς εὐθυμούντων ἀκολούθων τοῦ νυμφίου· ὦ λύπη, λύπη! καιρία ἢ ἐπιτορία σου ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Ἐκτάδην ἐπὶ τοῦ φερέτρου ὁ νυμφίος τὴν πρῶην ἐρωμένην ἀνεγνώρισεν αὐτοῦ. Φεῦ ἡ Μαρία εἰς τὸν τάφον φέρεται, ἐνῶ αὐτὸς πρὸς τὴν νύμφην τὴν ἀντεράστριαν ἐκεῖνης ὀδηγεῖται! ὦ οὐρανέ! αὐτὸς λοιπὸν ἐφόνευσεν τὴν ἀτυχῆ Μαρίαν καὶ ἡ τύχη ἔφερον αὐτὸν πρὸ τοῦ νεκροῦ ἐκεῖνης· ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς παρελθούσαν ἐποχὴν ἀνέδραμε καὶ ἀνεμνήσθη τῶν ἐρώτων καὶ τῶν ὄρκων· ἐσαλεύθησαν αἱ φρένες τοῦ δυστήνου· ὦ Θεέ δίκαιε, δὲν ἦτο δυνατόν κάλλιον νὰ ἐκδικήσῃς τὴν Μαρίαν ἢ διὰ τῆς παρουσίας τοῦ νεκροῦ αὐτῆς πρὸ τοῦ ἐπιτόρου καὶ ἀπίστου! Πόσον εὐτυχέστερος ἦθελεν εἶναι, ἂν οἱ κεραυνοὶ

τοῦ οὐρανοῦ κατεσυνέτριβον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, πρὶν ἢ τὴν νεκροφόρον συναντήσῃ συνοδεῖαν!

« Στῆθε! στῆθε! » παράφορος ἐφώνησεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ἐν ἀπορίᾳ πάντες προσητένισαν αὐτῷ, ἐσίγησαν οἱ πάντες, ἔστησαν οἱ τὴν νεκρὰν φέροντες, ὡσεὶ προσηλωθέντες, ὡσεὶ τις ἀνωτέρα δύναμις ἐκώλυεν αὐτοὺς νὰ προχωρήσωσιν. Ὡς μανιώδης ὤρμησεν ὁ νέος ἐπὶ τοῦ φερέτρου καὶ μετὰ λυγμῶν ἐνηγκαλίσθη τὴν νεκρὰν Μαρίαν. « Ὡ ἀγία κόρη, σύγγνωθι. . . ὦ σύγγνωθι Μαρία » προέφθασε νὰ εἴπῃ· τὰ χεῖλη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆς κόρης προσεκόλλησεν, ἔμεινεν ἀναίσθητος, ἐλειποθύμησεν, ἀπεψύγη, ἐπάγη ὅπως σίδηρος θερμὸς, ὅταν ἐγγίσῃ ἐπὶ πάγου. Ὡ συνειδὸς, ὦ ἱερά φωνὴ τῆς καρδίας, ὦ τιμωρὲ ἀμείλιχτε τῶν σφαλλομένων ἐν τῷ βίῳ· ὅποια ἡ ἰσχὺς σου ἐπὶ τῶν θνητῶν!

Ἐν πλήρει συγκινήσει οἱ περιστάμενοι διηρωτῶντο « τί τὸ δρᾶμα τοῦτο »; Ἀπέσπασαν ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς νεκρᾶς τὸν δυστυχῆ νυμφίον καὶ ὀπίσω εἰς τὸν οἶκον ἔφερον αὐτόν. Ὁ γάμος ἀνεστάλη. Συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ὁ πλῆμων Ἀγαμέμνων ἀνεμνήσθη τῶν συμβάντων, ἀπελπίς ἐθνήγει· οὐδὲ συμβουλάς, οὐδὲ παραμυθίας ἤθελεν ἵνα ἀκούσῃ· ἐθνήγει μόνον καὶ ἐστέναζε.

Εἶναι νύξ βαθεῖα· ἀνέφελος ὁ οὐρανός, ὡς ἀπέραντος ναός, ὑπὸ ἀπείρων λυγνῶν φωταγωγεῖται. Καθεῖδει ἡ φύσις, κοιμᾶται τὸ πᾶν. Εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφῆως παραδεδομένοι ἀφρόντιδες δαρθάνουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα, μόνη δὲ ἀγρυπνεῖ ἡ ὁδύνη. Κρημνώδες ἀκρωτήριον βαθέως εἰσχωρεῖ ἐν τῇ θαλάσῃ, τοὺς πόδας τῶν βράχων αὐτοῦ ἀσπάζεται ἡρέμα κύμα ἀπαλόν, ὑπὸ λεπτῆς ζεφύρου αἵρας ἐλαυνόμενον καὶ φλοῖσθον προξενεῖ, τὴν σιωπὴν ταραττοντα τῆς σιγῆς νυκτός. Ἡ Φοῖβη δι' ὠροῦ φωτὸς τὴν ράχιν ταύτην περιβάλλει τὴν ἐνάλιον.

Τίς οὗτος ὁ κινούμενος παμμέλας ὄγκος, ὡς φάσμα ἐκ τοῦ τάφου ἄρτι ἐξεληθόν! ὦ φρίκη! φρίκη! πρὸς τὸν πόντον κλίνει, ὡσεὶ ἤθελεν, ἵνα καταμετρήσῃ τὸ βαθὺ αὐτοῦ. Τί ἄρα μερμηρίζει ἐν ταῖς μελαίναις αὐτοῦ φρεσὶ τὸ πλάνον φάσμα! Ἐὰν πλησίον αὐτοῦ ἦτο τις τὴν σιγῆ μὴ ταύτην, ἤθελε παρατηρήσει· τὸ ἄγριον αὐτοῦ βλέμμα ἀπαστρέπτον ἐκ πυρός σατανικοῦ. Κατηραμένος εἶναι ἴσως, ἀποδράς μὲν ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ταρτάρου, μὴ εὐρίσκων δὲ οὐδ' ἐν τῇ γῆ ἀνάπαυσιν καὶ θέλων ἵνα ταύτην ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης ἀναζητήσῃ. Ἰδοῦ, ἰδοῦ πρὸς ἄλλα ἐτοιμάζεται . . . ὡ ἔπασεν ἐν τῇ θαλάσῃ, στρώμα δὲ ἀφροῦ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν πηδήσαν, κρύσταλλα παντοῖα ἐσηματίσεν· ἀκαριαίως κατέπεσε καὶ πάλιν, τὸ χάσμα, ὅπερ ἤνοιξε τὸ πᾶν σῶμα, κατεκάλυψε. Μετὰ μικρὸν ἢ πρώτη ἐπεκράτησε σιγὴ καὶ αἴθις.

Ὅταν ἡ Ἥως τὰς χρυσᾶς πύλας ἤνοιξε τῆς ἑω καὶ ἐκ τῆς ἑώας δράγματα φωτὸς ἀπλέτου ἔπεσον ἐπὶ τῆς παραλίας, ἔνθα ἡ νυκτερινὴ σκηνὴ συνέθη, πτώμα ἔδειξαν ἐκτάδην ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὑπὸ τῶν κυματίων τοῦ αἰγιαλοῦ λειχόμενον. ἦτο τὸ πτώμα τοῦ δυστήνου Ἀγαμέμνονος.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ Π. ΦΙΛΑΝΘΙΔΗΣ.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΗΤΗΡ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

XI.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς ἀπέδωκεν ἀποτελέσματα ὅσον οἶον εὐχάριστα. Τηλεγράφημα τοῦ Ριχάρδου φθάσεν μετὰ τινὰς ὥρας καὶ περιέχον μόνον τὴν ἐξῆς λέξιν, « Ὁ Ἐδμόνδος; » ἔλαβεν ἀπάντησιν ἐκ μιᾶς ἐπίσης λέξεως, τῆς ἐπομένης, « Ἐσώθη! ». Ἡ δὲ κυρία Ριχάρδου, ἀπαλλαγείσα τῆς τρομερᾶς αὐτῆς ἀγωνίας, ἐνόμισεν ὅτι ὀλόκληρον τὸ ἐγὼ αὐτῆς θὰ κατέρ-

ρει και θα εθάπτετο υπό ανέφραστον και εύτυχη χαράν.

Και όμως τά πάντα δέν είχαν περατωθῆ· ἡ κινδυνώδης ἐποχή παρήλθε και ἤρχετο ἡ ἀνυπόφορος περίοδος. Ὁ Ἐδμόνδος, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ζωὴν, ἐπανεκτάτο ἐπίσης τὰς δυστροπίας και ἰδιοτροπίας αὐτοῦ, ἐξεχειρομένης ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας αὐτοῦ ὡς ἀναρρωννύοντος. Συνεπεῖχ τῆς κωφότητος αὐτοῦ, ἦν ἡ κυρία Ριχάρδου, ἠναγκάζετο νὰ θεωρήσῃ ὡς εύτύχημα, και ἡ ὁποία θὰ παρετεινετο ἐπὶ δεκαπενθήμερον κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἱατροῦ καθὼς και τῆς προσκαίρου τυφλώσεως, διότι και οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δέν θὰ ἤνοιγον πρὸ τῆς παρελεύσεως δεκαπενθημερίας, ἡ Ὀδὶλη ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ ἴσον χρονικὸν διάστημα τὰ χρέη αὐτῆς ὡς νοσοκόμου, χωρὶς νὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον ν' ἀναγνωρισθῆ.

Ἀνυπόφοροι κνισμοὶ ἀνησύχουν τὸν παῖδα, ὅστις ἐξ ἐνστικτοῦ ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ πρόσωπον. Ἡ διατήρησις τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐξηρτάτο νῦν ἐκ τῆς ἐτοιμότητος τοῦ πνεύματος και ἐκ τῆς ὑπομονῆς τῶν περὶ αὐτὸν ὅπως παρεμποδίσωσιν αὐτὸν νὰ ἀφαιρήσῃ διὰ τὰς βίας τὰς ἐσχάρας τῶν πληγῶν· ἐδῶ ἡ κ. Ριχάρδου ἐφάνη οἷα πράγματι ἦτο. Ἡ κυρία Βρίς κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι δύναται εύκόλως νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἀπλούστατον φαινόμενον καθῆκον νὰ παρεμποδίσῃ τὴν πρὸς τὰ ἄνω αὐτόματον κινήσιν τῆς χειρὸς τοῦ παιδός. Ἐν διαστήματι ὅμως ἡμισεῖας ὥρας ἡ προσοχὴ και ἡ ἐργασία, ἦν ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἀπῆτει, κατέβαλον αὐτήν.

Ὁ Ζαφρέ, ὅστις ἀντικαθίστα αὐτὴν δέν εἶχε τὴν ἀπαιτούμενην βαρύτητα. Ὁ Ἐδμόνδος συνειθισμένος ὢν ν' ἀκούῃ αὐτὸν ἐφ' ὅσον και ὅταν ἤθελε, ἀπέριπτε μακρὰν τὴν προστατευτικὴν χεῖρα ὅταν ἐκ τῆς ἀφῆς κατενόει ὅτι ἦν ἡ τοῦ ὑπέρτερου. Κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ κυρία Βρίς ἀπηυδηκυῖα, καταστάσα μᾶλλον εύερέθιστος συνεπεῖχ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς, ἐδήλωσεν εἰς τὸν ἱατρὸν ὅτι ἦτο πλέον ἀνυπόφορος ἡ κατάστασις ἐκείνη και ὅτι μέχρις οὗ ἀναρρώσῃ ὁ παῖς θὰ ἡσθένουν ἅπαντες οἱ ἐν τῷ πύργῳ.

— Εἰς τρόπον μόνον ὑπῆρχε, ἐδήλωσεν ὁ ἱατρός. Ἐὰν ὁ Ἐδμόνδος δέν θέλῃ ἢ δέν δύναται, —διότι τὸ ἐνστικτικὸν τοῦτο διαφεύγει ἐνίοτε πάντα συλλογισμὸν—ἐὰν λοιπὸν δέν δύναται νὰ μὴ ξῆ τὰς πληγὰς αὐτοῦ πρέπει νὰ δέσωμεν τὰς χεῖράς του.

Ἡ κυρία Βρίς, πάντοτε ταχεῖα ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτῆς και ἐπιτακτικῆ ἤθελε νὰ θέσωσιν ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν τὴν συμβουλήν τοῦ ἱατροῦ, ἡ Ὀδὶλη ὅμως μᾶλλον ὑπομονητικῆ κατώρθωσε νὰ τοὺς καταπέσῃ νὰ προσπαθήσωσιν κατ' ἀρχὰς νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Ἐδμόνδον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἀπαιτεῖται ἥρωικὴ ὑπομονή.

— Ξεῦρεῖς, Ἐδμόνδε, εἶπεν ἡ προμητῶρ, ἐὰν δέν μένης ἡσυχος θὰ σὲ δέσουν τὰ χεῖρια.

Τὸ πρόσωπον τοῦ παιδός συνεσπάσθη ἐν εἰδει ἀπιστεύτου ἐκφράσεως ὑπερηφανείας ταπεινωθείσης.

— Δέν θὰ κινήσω πλέον τὰ χεῖρά μου. Μαμμά, εἶπε, μὴ μὲ δέσετε τὰ χεῖρια μου.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὑπερανθρώπους κατέβαλε προσπαθείας ὅπως ἀντιστῆ εἰς τὸν πειρασμὸν και πολλακίς ἐπετύγγανεν, ἄλλοτε ὅμως ὡσάκις ἡ θέλησις αὐτοῦ ἦν ἀνίσχυρος, ἡ χεῖρ αὐτοῦ ἐφέρετο ἀσυναίσθητως πρὸς τὸ πρόσωπον, πρὸς τρόμον τῆς κ. Βρίς, ἥτις περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν διατήρησιν τῆς ὠραιότητος τοῦ παιδός.

Ἡ Ὀδὶλη ἐζήτησε τότε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιστάσιαν ἐκείνην κυρίως καθ' ἣν στιγμὴν οἱ κνισμοί, ὡς ὁ πυρετός, ἐγίνοντο ἰσχυρότεροι ἤτοι κατὰ τὰς πρὸ τοῦ ὕπνου στιγμῆς. Τὴν φροντίδα δ' ἐκείνην ἐξετέλεσε μετὰ τοιαύτης δεξιότητος, ὡστε διὰ τῆς χειρὸς, ἐλαφρῶς μόνον ἠγγίζουσα τὴν τοῦ παιδός, ἀνέκοπτε τὴν μούλις ἀρξαμένην κινήσιν χωρὶς νὰ ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀναρρωννύοντος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ Ὀδὶλη παρετήρησεν ὅτι ἡ αἰσθητικότης και τὰ λοιπὰ αἰσθήματα ἐπανέρχοντο πάλιν εἰς τὴν ψυχὴν

ἐκείνην. Ὁ Ἐδμόνδος ὠμίλει ἤδη και πολλακίς μάλιστα μεθίαμα ἐπῆνθει ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ. Πολλακίς, ἡ Ὀδὶλη, ἐγγίζουσα αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς ὡπως τὸν προειδοποίησῃ, ἡσθάνθη ὅτι ἐκεῖνος ἐκράτει ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τοὺς δακτύλους αὐτῆς. Ἦν τοῦτο δείγμα εύχαριστήσεως και θωπεῖα συνάμα.

«Μὴ δυνάμενος οὔτε νὰ μὲ ἰδῆ οὔτε νὰ μὲ ἀκούσῃ μὲ ἐκλαμβάνει ὡς τὴν προμητῶρά του». Καὶ ἔσφιξε τὴν ἰσχνὴν και ἀσθενικὴν χεῖρα.

Πρῶταν τινὰ ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον αὐτῆς, ἀντικαθίστασα τὸν καθ' ὅλην τὴν νύκτα μείναντα ἐκεῖ Ζαφρέ, ἤρξατο νὰ τακτοποιῆ τὰ ἐνθεν κἀκειθεν ἀτάκτως ἐρριμμένα ἐπιπλα. Τὸ μέγα δωμάτιον, ἐν ᾧ εἶχε διέλθει νύκτα ἐν τόσῳ φρικτῇ ἠθικῇ ἀγωνίᾳ, δέν εἶχε πλέον οὐδὲν τὸ ἀπαίσιον, ὅπερ ἐξέλιπε σὺν τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου και τῇ σωτηρίᾳ τοῦ παιδός. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἤρξατο τότε νὰ ἀγαπᾷ πλείοτερον αὐτὸν καθ' ὅσον ἡ ἀνάρρωσις ἔβαινε καλπάζουσα.

Ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πάντα, ἐκάθησε πλησίον παραθύρου. Ἡ ἀρχαία αὐτῆς ἐνεργητικότης ὑπεχώρησεν εἰς εἶδος ἐκνευρώσεως, ἦν ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐκτακτὸν κόπῳσιν, ἀντὶ δὲ νὰ λάβῃ ἐργόχειρόν τι ἢ βιβλίον διὰ νὰ διασκεδάσῃ, ὡς θὰ ἔπραττεν ἄλλοτε, ἤρξατο ρεμβάζουσα ἐν μελαγχολίᾳ.

Ὁ Ριχάρδος θὰ ἐπανήρχετο ταχέως, ὡς ἔγραψε, και θὰ εύρισκε τὴν μητέρα και τὸν υἱὸν εύ ἔχοντας. Ὁ πλοίαρχος, ὅστις ἐκαλεῖτο Ὀδὶλη, ἐκυβέρνησε καλῶς τὸ πλοῖον κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ναύαρχου! Ἦν λίαν ἀδύνατος και εἶχεν ἀνάγκην μικρᾶς ἀναπαύσεως, ἐπομένως θ' ἀφῖνε τὸν παῖδα πλησίον τῆς κυρίας Βρίς και τοῦ Ζαφρέ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ και ἐκείνη μετὰ τοῦ συζύγου τῆς θ' ἀπῆρχετο εἰς τινὰ κατάλληλον ἐξοχὴν ν' ἀναπνεύσῃ καθαρὸν ἀέρα. . . Πόσον εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς ὑποστηρίξεως και τῆς τρυφερότητος τοῦ συζύγου αὐτῆς! Αἱ διαρρυσασαὶ ἡμέραι ἐφάνιντο αὐτῇ ὡς αἰῶνες, ἐνόμιζεν ὅτι ὁ σταθερὸς βραχίον και τὸ προστατευτικὸν βλέμμα τοῦ Ριχάρδου ἐγκατέλιπεν αὐτὴν ἀπὸ τόσο καιροῦ, ὡστε ἦν ἀσθενὴς ἡ καρδία αὐτῆς.

Ἀπὸ τῆς κατηραμένης ἐκείνης ἡμέρας τῆς εἰς Πινὸν ἐλεύσεως αὐτῆς—και μόλις εἶχον παρέλθει δέκα πέντε ἡμέραι, ἦτο τοῦτο δυνατόν;—εἶχε παρηγορήσει τοὺς πάντας, οὐδεὶς ὅμως ἐπαρηγόρησεν αὐτήν, ἔδωκε πάντοτε και οὐδέποτε ἔλαβε. . . Δέν ἦτο βεβαίως παράδοξον ὅτι ἡσθάνετο ἐαυτὴν κεκοπιακυῖαν, ἐσκέπτετο ὅμως ὅτι τὸ μέλλον θὰ ἦτο καλόν! Μετὰ τὸ μικρὸν ταξείδιον, τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν θὰ εύρισκον ἅπαντας εύ ἔχοντας. Τοῦ λοιποῦ ἐκέκτητο ἀσφαλῆ θέσιν μετὰ τοῦ συζύγου και τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Διότι ὁ Ἐδμόνδος θὰ ἐμάνθανε βεβαίως ὅτι τὸν περιεποιήθη, ἀπαξ δὲ μαθὼν τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ πλέον κεκλεισμένην τὴν καρδίαν του πρὸς αὐτήν;

Ἐπὶ τῇ σκέψει ταύτῃ ἔστρεψε τὴν βεβαρυμένην αὐτῆς κεφαλήν πρὸς τὴν κλίνην και ἐξαίφνης ἔμεινεν ἀκίνητος ἐξ ἐκπλήξεως. . . Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων ὀρθανοίκετους, τὸν ἀγκῶνα στηρίζων ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς κλίνης ὁ Ἐδμόνδος τὴν παρετήρει.

Ἐν τοῖς ἐφηβικοῖς αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς, αἴφνης προσκλήσασιν σοβαρότητα και ἀρρενωπὸν ὕφος, ἔλαμπε φῶς γλυκὺ και τρυφερόν, ἐπὶ τῇ κινήσει δὲ αὐτῆς, ἠνοιξεν ἐκεῖνος τὰ χεῖλη και εἶπεν.

— Μαμμά!

Ἠγέρθη ἐκείνη ἐντρομος, φοβουμένη μὴ ἐπανεέλθῃ αὐτῆς ἡ νευρικὴ ἐγκεφαλικὴ ταραχὴ.

— Μαμμά! ἐπανελάβεν ὁ Ἐδμόνδος τείνων αὐτῇ τὰς χεῖρας, σεῖς μὲ ἐπεριποιήθητε, τὸ ξεύρω! Σᾶς ἤκουσα νὰ ὀμιλῆτε, διότι μ' ἐνόμισα κουρὸν, ἐγὼ ὅμως ἤκουον περίφημα, πρὸ πάντων ἀπὸ δύο ἡμερῶν· ἔπειτα αἱ χεῖρές σας δέν ὀμοιάζουν τὰς τῆς γαργιάς μου· τὰς διέκρινον ἐντελῶς. . .

Ἐκείνη ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην, ὁ δὲ Ἐδμόνδος ἔλαβε τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐντὸς τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν.

— Ἀγαπητή μου μαμμᾶ, εἶπεν ὑψῶν πρὸς αὐτὴν τοὺς ἐξω-
δηκότας ἔτι ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, μ' ἐσώσατε τὴν ζωὴν, ὁ Ζαφρὲ
τὸ ἔλεγε χθὲς εἰς τὴν γαργιά, ὅταν σεις δὲν εἴσθε ἐδῶ! ὑπῆρχε
μέγας κίνδυνος διὰ σᾶς! Καὶ σᾶς εἶχα φερθῆ τόσον ἄσχημα!
Πῶς λοιπὸν εἰμπορέσατε, ἐμὲ ὁ ὅποιος σᾶς ἐφέρθηκα μὲ ἐκεῖνον
τὸν τρόπον νᾶ . . . ὦ! συγχωρήσατέ με! συγχωρήσατέ με!

Καὶ ἔκρυψεν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τὸ πλήρες αἴσχος πρό-
σωπον αὐτοῦ. Ἡ Ὀδὶλη ἠσθάνετο τὴν καρδίαν αὐτῆς ἐξογκου-
μένην καὶ ἀνερχομένην εἰς τὸν οὐρανόν.

— Ἀγαπητέ μου υἱέ, ἐγὼ πάντοτε σὲ ἠγάπησα καὶ τώρα
εἶμαι πολὺ εὐτυχής.

Ἡ κυρία Βρίς εἰσελθοῦσα μετὰ μίαν ὥραν εὗρεν αὐτοὺς συν-
διαλεγομένους ἡσύχως καὶ κρατουμένους ἐκ τῶν χειρῶν.

XII.

Παιδική, ἀνέκφραστος ὅλως χαρὰ ἐπεκράτει ἐν τῇ γηραιᾷ
κατοικίᾳ τοῦ Πινὸν διότι ὁ νεαρὸς κύριος ἀνέλαβε τόσον ταχέως
πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Ὁ Ριχάρδος θὰ ἔφθανε τῇ μεθεπο-
μένην, ὁ δ' Ἐδμόνδος ἐπεθύμει νᾶ ἦτο ἔξω τῆς κλίνης κατ' ἐ-
κείνην τὴν ἡμέραν. Ὁ ἰατρὸς δὲν ἔλεγε μὲν ὄχι, ἀλλὰ συνάμα
ἐπέβαλλε καὶ ὄρους.

Ἡ Ὀδὶλη ἐπηγαινοῦρχετο ἐν τῷ οἴκῳ, ἐνῶ μειδίαμα ἐπήνθει
ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς, τὸ δὲ βλέμμα αὐτῆς ἐξεπέμπετο χάριεν
ἐκ τῶν ὑπὸ μέλανος κύκλου περιβαλλομένων ὀφθαλμῶν αὐτῆς.

— Θεέ μου! εἶπεν ἡ κ. Βρίς εἰς τὸν Ζαφρὲ τῇ προτεραίᾳ
τῆς ἀφίξεως τοῦ Ριχάρδου, τί θὰ εἶπη ὁ υἱός μου ὅταν ἰδῇ τὴν
σύζυγόν του εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

Ὁ Ζαφρὲ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ, δὲν ἦτο
οὐδαμῶς ἠὲ χαριστημένος καὶ ὅταν δὲν ἦτο ἠὲ χαριστημένος ἐάν
ὀλόκληρος ὁ κόσμος προσεφέρετο αὐτῷ δὲν θὰ ἦνοιγε τὸ στόμα.

Τῇ ἐπαύριον πρωιαίτατα, εὕρισκετο ἐν τῷ σταθμῷ ὅπως
προὔπαντήσῃ τὸν κύριον αὐτοῦ. Καθ' ὄλην τὴν ὁδόν, αἱ ἐρωτή-
σεις καὶ αἱ ἀπαντήσεις δὲν εἶχον τέλος. Εἰς πᾶν ὅ, τι ἀπέβλεπε
τὴν υγείαν τῆς Ὀδὶλης, ὁ καλὸς ὑπρέτης ἀπάντα συντόμως καὶ
ἐν ὑπεκφυγαῖς, ὅπερ δὲν ἠὲ χαρίσται ποσῶς τὸν Ριχάρδον.

— Ἐπὶ τέλους, δὲν εἶναι βέβαια ἀσθενής; ἠρώτησεν ἀνυπο-
μονῶν οὗτος.

— Ὁχι, κύριε, ὄχι ἀκόμη, ἀπάντησεν ὁ Ζαφρὲ.

Φθᾶς ὁ Ριχάρδος ἔδραμεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἐδμόνδου.
ὅστις φέρων τὰ παλαιὰ αὐτοῦ ἐνδύματα, ἄπερ ἦσαν πλατέα
καὶ κοντά, ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἶχε μετενεχθῆ εἰς
μέρος λίαν ἀπομεμακρυσμένον τοῦ κοιτῶνος ἐν ᾧ ἔκειτο ἀσθενής
καὶ ἔνθα πασα φροντίς κατεβλήθη πρὸς ἐντελῆ ἀπολύμανσιν.

Περιττὸν νᾶ διηγηθῶμεν τί ἐγένετο μετὰ τὸν πατρός, υἱοῦ καὶ
προμητόρος. Μετὰ τοὺς πρώτους ἀσπασμούς, ὁ Ριχάρδος ἀνεζήτησε
περὶ αὐτὸν τὴν σύζυγόν του.

— Δὲν εἰμπορέσει νᾶ σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κρεβάτι, εἶπεν ἡ κ.
Βρίς, εἶναι πολὺ ἀδύνατη καὶ καταβεβλημένη . . .

— Πηγαίνω νᾶ τὴν ἰδῶ, εἶπεν ὁ Ριχάρδος κατευθυνόμενος
πρὸς τὴν θύραν.

Ὁ Ζαφρὲ, ὅστις ἐπὶ μίαν στιγμὴν εἶχεν ἐξέλθει ἀνεσφᾶνη
αἴφνης ἐπὶ τῆς θύρας καὶ διὰ χειρονομίας, σεβασμὸν ἐνδεικνυού-
σης, ἠμπόδισεν αὐτὸν νᾶ ἐξέλθῃ.

— Μὲ τὴν ἀδείνσας, ἡ κυρία σᾶς παρακαλεῖ δι' ἐμοῦ νᾶ
μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὸν θάλαμόν της, μάλιστα συνιστᾶ εἰς τὸν
κύριον ν' ἀπέλθῃ ὡς τάχος, τούτου δ' ἔνεκα ἔθεσα ἄλλους ἔπι-
πους εἰς τὴν ἀμαξάν, ἥτις ἀναμένει πρὸ τῆς πύλης. Ἡ κυρία
παρακαλεῖ τὸν κύριον ἐάν τὴν ἀγαπᾶ, νᾶ φύγῃ ἀμέσως διότι
νομίζει ὅτι προσεβλήθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀσθενείας, ἐπομένως πε-
ριττὸν νᾶ προσβληθῆ καὶ ὁ κύριος, διότι δὲν θὰ ὑπῆρχε κανεὶς
νᾶ τὸν περιποιηθῆ.

Ὁ Ριχάρδος ὠχρὸς ἐκ τοῦ τρόμου, ἔμεινεν ὡσεὶ καρφωμένος
ἐν τῷ μέρει ἔνθα ἴστατο.

— Νομίζω δὲ ὅτι ἐάν ὁ κύριος ἐπιβῆ ἀμέσως τῆς ἀμαξῆς θὰ
πράξῃ καλῶς.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ριχάρδος, εἶναι πολὺ σκληρόν.

— Δὲν ἦτο τόσον ἄρρωστη χθὲς τὸ ἐσπέρας, εἶπεν ἡ κ.
Βρίς, σχεδὸν ὅσον καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς συγκινηθεῖσα, ἀπὸ τινων
ὅμως ἡμερῶν δὲν ἦτο ἡ αὐτή . . .

— ὦ! τὴν ἀγαπητὴν σύζυγόν μου! ἀπέπραξεν ὁ Ριχάρδος
ἐν ἐκφράσει ἀγωνίας τοιαύτης ὡστε ἡ μήτηρ του ἤρξατο νᾶ
κλαίῃ. Τίς θὰ τὴν περιποιηθῆ. Εἶναι καθῆκον μου νᾶ εἶμαι πλη-
σίον της, νᾶ τῇ ἀποδώσω ὅ, τι ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ μου.

— Αὐτὸ εἶναι τρέλλα, εἶπεν ἡ κ. Βρίς μετὰ κύρους, θὰ πρά-
ξωμεν ἡμεῖς ὅ, τι ἠμποροῦμεν καὶ ἔσο βέβαιος, Ριχάρδε, ὅτι
δὲν ἠμπορεῖς σὺ νᾶ πράξῃς καλλίτερον παρ' ὅ, τι ἠθέλομεν πρά-
ξῃ ἡμεῖς. Ὁ Ζαφρὲ ἔχει δίκαιον, φύγε ἀμέσως.

— Ἐχω διαταγὴν νᾶ φέρω μίαν ἀδελφὴν τοῦ ἐλέους, εἶπεν
ὁ ὑπρέτης. Ἄγωμεν, κύριε, μήπως φύγῃ τὸ τραῖνον!

— Ἡ ἀγαπητὴ σύζυγός μου! εἶπεν ὁ Ριχάρδος στᾶς ἀφοῦ
ἔκαμε δύο βήματα, νομίζω ὅτι πράττω ἀτιμίαν, ὅτι ἐγκαταλείπω
τὴν σημαίαν μου!

— Παπάκη, εἶπεν αἴφνης ὁ Ἐδμόνδος, ὅστις ἴστατο σοβα-
ρώτατος, μόνον ἐν πρόσωπον δύναται νᾶ περιποιηθῆ ἀκινδύνως
τὴν μαμμᾶ, ἐγὼ. Σοὶ ὑπόσχομαι, ὅσον καὶ ἐν εἶμαι ἀσθενής, ὅτι
δὲν θ' ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τοῦ προσκεφαλαίου της ἐκτός ἐάν μὲ
διώξῃ.

Ἡ λέξις «μαμμᾶ» τόσον νέα ἐν τῷ στόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ,
ἐκλόνησε τὴν σταθερότητα, ἣν ἠδυνήθη νᾶ τηρήσῃ ὁ Ριχάρδος.
Ἐσφίξε τὸν Ἐδμόνδον ἐν ταῖς ἀγκάλας αὐτοῦ μετὰ τρυφερότη-
τος, ἥτις ἐφάνη αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐκχεομένη ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς
καρδίας αὐτοῦ.

— Καλὰ, σοὶ τὴν παραδίδω, εἶπεν. Ἐνθυμοῦ ὅτι τῇ ὀφεί-
λεις τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι ποτέ, ἀκούεις καλῶς υἱέ μου; οὐδέποτε
θὰ δυνηθῶμεν νᾶ πληρῶσωμεν τὸ πρὸς αὐτὴν χρέος ἡμῶν.

Καὶ ἀνεχώρησε, τὴν καρδίαν ἔχων συντετριμμένην καὶ μόνον
φόβον ἔχων μὴ προσβληθῆ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, διότι
ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ἡ Ὀδὶλη μανθάνουσα τοῦτο θὰ ἐδοκίμαζεν
ἀθεράπευτον θλίψιν, οὕτω δὲ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἔβλεπον αὐτὸν
μεταβαίνοντα εἰς Παρισίους καὶ ἐρχόμενον ἐκεῖθεν, ἐξωτερικῶς
μὲν εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἀσχολούμενον, πρᾶγματι ὅμως σκεπτό-
μενον μόνον τὸν ἐν Πινὸν θάλαμον, ἔνθα ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἦν ἀσθε-
νής. Εὐτυχῶς δὲν ὑπέθεσε ποτέ τὸν βαθμὸν τῆς λύπης, ἣν ἡ σύ-
ζυγός του ἠσθάνθη ἀπομακρύνουσα αὐτὸν ἀπ' αὐτῆς.

Νᾶ μὴ δύνηται νᾶ τὸν ἰδῇ, τοῦλάχιστον νᾶ τὸν ἀκούσῃ, νᾶ
μᾶθῃ ὅτι ἡ ταχεία ὡς ἀστραπὴ στιγμὴ, καθ' ἣν θ' ἀναγίνωσκεν
ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πᾶν ὅ, τι ἐδικαιούτο νᾶ ἀναγνώσῃ, τοῦτο
ἠδύνατο νᾶ εἶναι δι' αὐτὸν τὸ δηλητήριον, ὅπερ ἠθελε ν' ἀπομα-
κρύνῃ, ἀλλὰ τοῦτο διὰ τὴν Ὀδὶλην ἔσχε τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ
βαρύτητα, οἷαν τὸ ἐνδύμα τῆς καλογραφίας εἰς νεάνιδα τὸ πρῶτον
ἐνδυομένην αὐτό.

Θὰ ἐπανεβλεπεν ἄρα γε πάλιν τὸ ἀγαπητὸν ἐκεῖνο ὄν, εἰς ὃ
ἔδωκεν, ἀνευ ὀπισθοβουλίας τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ζωὴν αὐτῆς;
Καὶ ἐν ἀπέθνησκε, διότι ἦτο ἡδη λίαν καταπεπνημένη καὶ οὐχὶ
προπαρκακουσμένη νᾶ ὑποστῇ τὴν δοκιμασίαν, ἣν ὕφιστατο, τί
θὰ συνέβαιεν;

Θ' ἀπέθνησκε λοιπὸν χωρὶς νᾶ τὸν ἰδῇ. Καὶ ἀποθανοῦσα ἔτι
δὲν θὰ ἤξιοῦτο τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ,
ὄν δίδομεν εἰς τὰ ἀγαπητὰ ἡμῶν πρόσωπα πρὶν ἢ κατέλθωσιν εἰς
τὸν τάφον! Ἐν ταῖς σκέψεσι ταύταις ἐνυπῆρχεν ἀνυπόφορος
πικρία.

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.